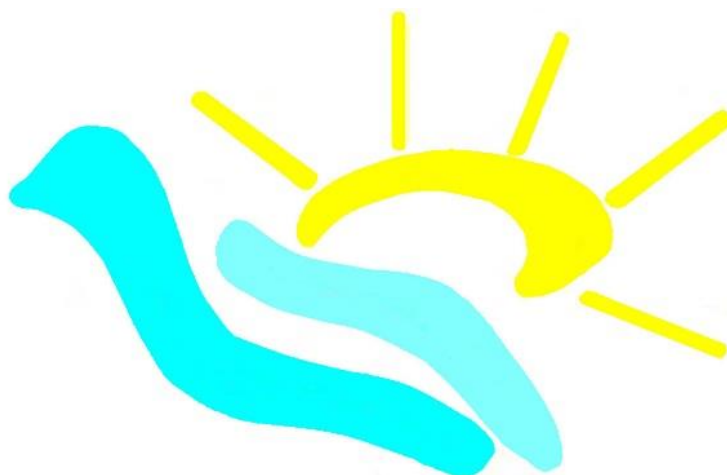

Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń na lata 2017 - 2023

**GMINA KOTUŃ
POWIAT SIEDLECKI
WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE**

ZAMAWIAJĄCY	GMINA KOTUŃ
WYKONAWCA OPRACOWANIA	WESTMOR CONSULTING
SPRAWDZAJĄCY	BARBARA WOJCIECHOWSKA
PODPIS SPRAWDZAJĄCEGO	

KOTUŃ 2017

Spis treści

1. Wstęp.....	5
2. Metodyka opracowania Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń.....	7
3. Opis powiązań Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi....	9
4. Diagnoza stanu obecnego Gminy Kotuń.....	18
4.1. Ogólne informacje o gminie	18
4.2. Sfera społeczna	18
4.3. Sfera gospodarcza.....	36
4.4. Sfera środowiskowa.....	38
4.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna (infrastrukturalna)	41
4.6. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.....	49
5. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego.....	50
6. Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizowanego.....	61
6.1. Metodyka wyboru obszaru rewitalizowanego	61
6.2. Obszar rewitalizacji gminy.....	62
6.3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji.....	64
7. Wizja obszaru rewitalizacji po rewitalizacji.....	78
8. Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych	78
9. Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne	82
10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym Programem Rewitalizacji.....	88
11. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji	91
12. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych	99
13. System zarządzania realizacją Programu Rewitalizacji	104
14. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu Programu	105

15. Spis tabel	106
16. Spis rysunków	107
17. Spis wykresów.....	107

Wykaz skrótów

PR – Program Rewitalizacji

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

FS – Fundusz Spójności

JST - Jednostka Samorządu Terytorialnego

UE – Unia Europejska

MŚP – Małe i średnie przedsiębiorstwa

RPO – Regionalny Program Operacyjny

RPO WM– Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego

SZOOP – Szczegółowy opis osi priorytetowych

TIK – Technologie informacyjno-komunikacyjne

UP – Umowa Partnerstwa

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

1. Wstęp

Problemy społeczno-gospodarcze występujące w ostatnich latach na terenie Polski są następstwem dokonujących się zmian politycznych i gospodarczych. Sytuacja ta stawia przed władzami samorządowymi nowe wyzwania, które mają prowadzić do łagodzenia skutków tych niekorzystnych zjawisk. W efekcie, dużego znaczenia zaczęło nabierać planowanie, opracowywanie i realizowanie kompleksowych i wieloletnich Programów Rewitalizacyjnych, mających na celu rozwiązywanie zidentyfikowanych problemów występujących szczególnie na zdegradowanych obszarach.

Zgodnie z definicją rewitalizacji umieszczoną w art. 2 ust. 1 ustawy o rewitalizacji (Dz.U. 2015 poz. 1777 z późn. zm.): *„Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzonych w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji”*.

Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń na lata 2017-2023 (zwany dalej: PR dla Gminy Kotuń), opracowany został zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 poz. 446), *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* oraz *Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020*. Jest spójnym, strategicznym dokumentem, zawierającym wieloletni program działań prowadzących do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego i stworzenia odpowiednich warunków do ich rozwoju.

Celami i oczekiwanymi efektami rewitalizacji jest:

- wzrost aktywności społecznej;
- zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego;
- ożywienie gospodarcze i wzrost potencjału gospodarczego.

Rewitalizacja to nie tylko odbudowa, renowacja czy też przywracanie stanu pierwotnego lub minimum stanu używalności określonego obiektu lub terenu, lecz przede wszystkim dążenie do przywrócenia ożywienia społeczno-gospodarczego danego regionu. Rewitalizacja jest procesem kompleksowym oraz długotrwałym, w związku z czym dotyczy wybranych obszarów zamieszkałych przez grupę społeczną dotkniętą określonymi problemami. Wyznaczone w jej ramach działania, muszą być konsekwentnie realizowane przez władze

Gminy. Tylko takie podejście wpłynie na osiągnięcie wyznaczonych celów i pobudzi rozwój społeczno-gospodarczy gminy.

Ponadto, rewitalizacja ma umożliwić na obszarach zdegradowanych tworzenie warunków lokalnych i infrastrukturalnych do rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, działalności kulturalnej i edukacyjnej, w tym także podniesienie kwalifikacji mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym, ze szczególnym uwzględnieniem działań obejmujących:

- poprawę estetyki przestrzeni gminnej;
- porządkowanie „starej tkanki” urbanistycznej poprzez odpowiednie zabudowywanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem;
- rewaloryzację obiektów infrastruktury społecznej oraz budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym;
- zachęcanie do rozwijania nowych form aktywności gospodarczej generujących miejsca pracy poprzez budowę i przebudowę infrastruktury (dróg, budynków, parkingów) aby dostosować się do działalności i potrzeb nowych przedsiębiorstw, przy równoczesnej trosce o ochronę stanu środowiska naturalnego warunkującego zrównoważony rozwój gospodarczo-społeczny;
- współpracę różnych środowisk i instytucji na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, poprawy bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości;
- aktywizację organizacji kulturalnych, edukacyjnych, turystycznych dla rozwoju czy usprawnienia ich działalności poprzez remont lub przebudowę obiektów pełniących funkcje zaplecza turystycznego lub kulturalnego.

Program Rewitalizacji (PR) to inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 446), wieloletni program działań w sferze społecznej, ekonomicznej, przestrzennej, infrastrukturalnej, środowiskowej, kulturalnej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Źródło: Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie, Warszawa 2016

Program Rewitalizacji powinien charakteryzować się następującymi cechami:

➤ **KOMPLEKSOWOŚĆ**

- działania całościowe i wielowymiarowe, uwzględniające aspekty: społeczne, ekonomiczne, przestrzenne, techniczne, środowiskowe i kulturowe,

- włączenie środków z EFRR, EFS, FS, innych publicznych oraz prywatnych.
- **KONCENTRACJA**
 - koncentracja na obszarach najbardziej zdegradowanych, tj. obszarach gminy gdzie skala problemów i zjawisk kryzysowych jest największa.
- **KOMPLEMENTARNOŚĆ**
 - wzajemne oddziaływanie między projektami rewitalizacyjnymi,
 - powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami gminy,
 - efektywny system zarządzania projektami rewitalizacyjnymi (współdziałanie instytucji, spójność procedur itp.).
- **PARTYCYPACJA**
 - nierozzerwalnie wpisane w proces rewitalizacji uczestnictwo we współdecydowaniu,
 - musi mieć realny charakter,
 - stanowi fundament działań na każdym etapie procesu rewitalizacji: diagnozowania, programowania, wdrażania, monitorowania i oceniania.

Program Rewitalizacji podlega strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko (opiniowaniu przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, a także konsultacjom społecznym przez 21 dni). Po zakończeniu procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dokument jest przyjmowany uchwałą Rady Gminy.

Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń jest dokumentem planistycznym, określającym cele i programy działań, przy założeniu, że znamionuje się on „żywym” charakterem oraz możliwością aktualizacji. Stanowi on także podstawę do ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020.

2. Metodyka opracowania Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń

Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń na lata 2017-2023 został opracowany zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym. Ponadto, *Program* spełnia wymogi Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 oraz jest zgodny z Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020.

Prace związane z opracowaniem Programu Rewitalizacji, realizowane były przy aktywnym udziale społeczeństwa, które na etapie tworzenia dokumentu miało możliwość wniesienia

swoich pomysłów, opinii, stanowisk, sprzeciwu, aprobaty. Konsultacje społeczne były skierowane do szerokiego grona odbiorców. Zaangażowanie mieszkańców, organizacji pozarządowych i partnerów społecznych spoza JST przebiegało na etapie uzgadniania zapisów dokumentu strategicznego m.in. w zakresie identyfikacji przedsięwzięć rozwojowych (wywiady z mieszkańcami, udział w spotkaniach konsultacyjnych). Ponadto, dokument został opracowany we współpracy z pracownikami Urzędu Gminy Kotuń.

Metodologia opracowywania *Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* obejmowała następujące etapy:

1. Diagnoza stanu obecnego Gminy Kotuń – analiza i ocena potrzeb Gminy na podstawie obecnie panującej sytuacji społeczno-gospodarczej;
2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego - wskazanie obszaru Gminy znajdującego się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk;
3. Wyznaczenie obszaru rewitalizowanego - wskazanie obszaru zdegradowanego, na którym podjęte zostaną działania wspierające, rewitalizacyjne;
4. Wyznaczenie wizji obszaru rewitalizowanego - określenie wizerunku Gminy Kotuń w perspektywie na kilkanaście następnych lat;
5. Sformułowanie celów i kierunków działań rewitalizacyjnych - określenie priorytetowych działalności i kierunków rozwoju Gminy w celu wyprowadzenia obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego;
6. Opracowanie harmonogramu realizacji *Programu Rewitalizacji* i określenie źródeł jego finansowania;
7. Przedstawienie sposobów monitorowania i oceny skuteczności działań rewitalizacyjnych;
8. Przeprowadzenie procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wraz z udziałem społeczeństwa.

Na poszczególnych etapach opracowywania *Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* zapewniono wszystkim interesariuszom dokumentu możliwość partycypacji w jego przygotowaniu. Konsultacje społeczne miały na celu poznanie potrzeb społeczeństwa oraz oczekiwań interesariuszy wobec opracowywanego dokumentu. Dzięki konsultacjom możliwy był właściwy wybór obszaru rewitalizacji, określenie odpowiednich kierunków rozwoju Gminy oraz zaplanowanie adekwatnych działań rewitalizacyjnych.

Zastosowano następujące narzędzia partycypacji społecznej:

- ankietyzacja wśród mieszkańców Gminy;
- spotkania konsultacyjne z mieszkańcami Gminy;
- spotkania z pracownikami Urzędu Gminy oraz władzami Gminy Kotuń.

Program Rewitalizacji jest narzędziem służącym do planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych form aktywności w zakresie rewitalizacji. Jego przyjęcie odbywa się poprzez podjęcie uchwały przez samorząd gminny na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy o samorządzie gminnym. Etapem finalnym, kończącym prace nad dokumentem, jest uchwalenie *Programu Rewitalizacji* przez Radę Gminy Kotuń.

3. Opis powiązań Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

STRATEGIA NA RZECZ INTELIGENTNEGO I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU „EUROPA 2020”

Strategia UE została przyjęta przez Radę Europejską dnia 17 czerwca 2010 r. Dokument wskazuje trzy priorytety, których realizacja odbywa się na szczeblu unijnym oraz krajowym:

1. Wzrost inteligentny (wiedza, innowacja, edukacja, społeczeństwo cyfrowe),
2. Wzrost zrównoważony (efektywne wykorzystywanie zasobów w produkcji przy jednoczesnym zwiększeniu konkurencyjności),
3. Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (zwiększenie aktywności zawodowej, podnoszenie kwalifikacji).

W ich ramach określone zostały następujące cele nadrzędne, które są wzajemnie powiązane:

1. wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75%;
2. na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczyć 3% PKB Unii;
3. należy osiągnąć cele „20/20/20” w zakresie klimatu i energii (w tym ograniczenie emisji dwutlenku węgla nawet o 30%, jeśli pozwolą na to warunki);
4. liczbę osób przedwcześnie kończących naukę szkolną należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie;
5. liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20.

Realizacja przedmiotowego *Programu Rewitalizacji*, przyczyni się do realizacji Priorytetu III i Celów 1, 4 i 5. Zaplanowane w jego ramach działania są komplementarne z założeniami Strategii Europa 2020, i wpływają na efektywniejszą ich realizację.

NARODOWY PLAN REWITALIZACJI 2022

Wizją Narodowego Planu Rewitalizacji jest zapewnienie mu możliwie powszechnego charakteru. Związane jest to z działaniem, aby jak najszersze grono obywateli i podmiotów mogło zacząć utożsamiać się z ideą naprawy środowiska miejskiego i włączać się lub podejmować działań w tym zakresie.

Głównym celem Planu jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Realizacja tego celu ma służyć tworzeniu korzystnych warunków dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce i położeniu nacisku na holistyczne, zintegrowane podejście do prowadzenia takich działań.

Zgodnie z założeniami Narodowego Planu Rewitalizacji Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju z roku 2014 – Program Rewitalizacji ma stanowić podstawę prowadzenia działań rewitalizacyjnych, tworzącym ramy operacyjne i płaszczyznę koordynacji działań. Program Rewitalizacji musi zawierać co najmniej:

- diagnozę i identyfikację potrzeb rewitalizacyjnych,
- określenie terytoriów wymagających wsparcia,
- wizję wyprowadzenia obszaru zdegradowanego z sytuacji kryzysowej ze wskazaniem kierunków działań i wynikających z nich najważniejszych przedsięwzięć,
- mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na danym obszarze zdegradowanym,
- opis zaangażowania społeczności i innych partnerów w przygotowanie i realizację programu,
- ramy finansowe, z uwzględnieniem różnych źródeł finansowania tj. oprócz finansowania unijnego także finansowanie krajowe czy środki prywatne,
- system monitorowania zmiany i skuteczności działania.

Narodowy Plan Rewitalizacji to główny scalający dokument rządowy określający całościowo tytułowy plan rewitalizacji, jego cele i mechanizmy działania, w związku z czym przedmiotowy *Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń na lata 2017-2023* jest zgodny z jego założeniami oraz spełnia jego wymagania.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO DO ROKU 2020 INNOWACYJNE MAZOWSZE

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego Innowacyjne Mazowsze stanowi *Załącznik do Uchwały nr 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r.*

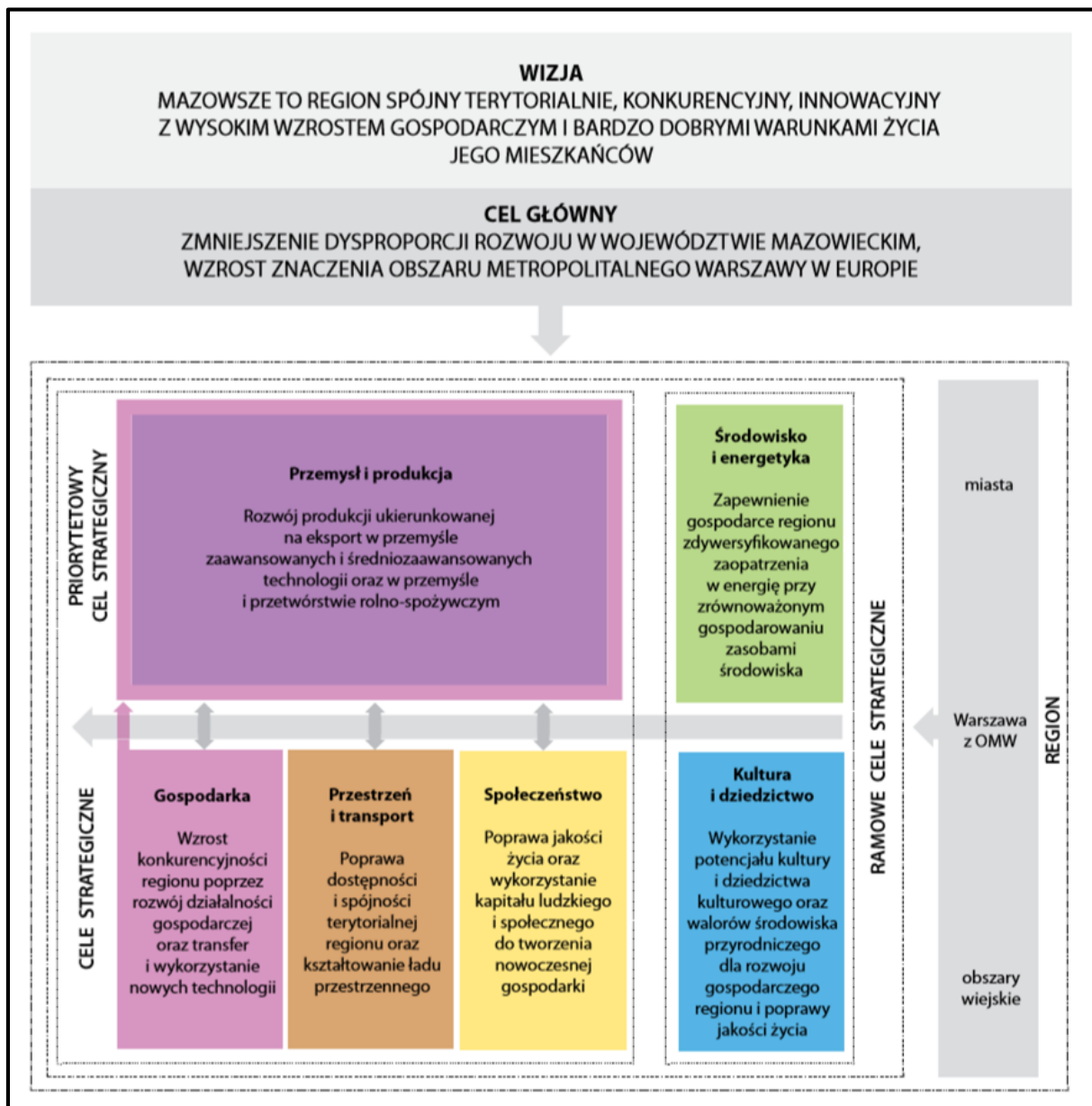
Strategia jest dokumentem, którego zapisy powinny mieć wpływ na kształt przyszłego rozwoju przez określenie długookresowych procesów rozwojowych w regionie

Nadrzędnym celem *Strategii* jest spójność terytorialna, rozumiana jako *zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim oraz wzrost znaczenia Obszaru Metropolitalnego Warszawy w Europie*, co w konsekwencji przyczyni się do poprawy jakości

życia mieszkańców. Osiągnięcie tego celu będzie możliwe poprzez przyspieszenie wzrostu gospodarczego, generowanego przez rozwój produkcji i przemysłu ukierunkowanego na eksport, szczególnie w branży średniozaawansowanych i zaawansowanych technologii.

W układzie celów *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku* zastosowano wielowymiarowe podejście, które uwzględnia złożoność wszystkich sfer działalności człowieka.

Rysunek 1. Struktura celów rozwojowych województwa mazowieckiego

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku Innowacyjne Mazowsze

Wszystkie inwestycje zaplanowane do realizacji w ramach przedmiotowego opracowania są zgodne z celami wyznaczonymi w *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego*, ponieważ zmierzają do poprawy warunków życia na terenie Gminy Kotuń.

Przedmiotowy *Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* wpisuje się w priorytety określone dla województwa mazowieckiego. Działania rewitalizacyjne wymagają kompleksowych działań mających na celu aktywizację społeczeństwa i modernizację przestrzeni wsi i miast. W związku z powyższym, realizacja *Programu* zapewni wzrost aktywności w sferze gospodarczej, społecznej oraz materialno-przestrzennej Gminy Kotuń.

**STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2016-2023
DLA OBSZARU OBJĘTEGO DZIAŁANIEM LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA ZIEMI SIEDLECKIEJ**

Lokalna Grupa Działania Ziemi Siedleckiej działa w województwie mazowieckim, na obszarze obejmującym gminy: Domanice, Kotuń, Mokobody, Mordy, Siedlce, Skórzec, Suchożebry, Wiśniew, Wodynie, Zbuczyn.

W Strategii Rozwoju Lokalnego sformułowano trzy cele główne:

- I. Wzmocnienie kapitału społecznego oraz zachowanie dziedzictwa lokalnego.
 1. Kształtowanie tożsamości lokalnej w szczególności poprzez zachowanie dziedzictwa przyrodniczego, historycznego i kulturowego
 2. Aktywizacja i integracja mieszkańców oraz poprawa samoorganizacji i zarządzania na poziomie społeczeństw lokalnych
- II. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz wzrost zatrudnienia
 1. Rozwój przedsiębiorczości w oparciu o lokalne zasoby z zachowaniem zasad ochrony środowiska
 2. Promocja współpracy i przedsiębiorczości społecznej
- III. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD ZS oraz poprawa jakości życia jego mieszkańców
 1. Wsparcie dla rozwoju infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii
 2. Tworzenie i rozwijanie oferty obszaru LGD oraz jego promocja.

Działania ujęte w przedmiotowym *Programie Rewitalizacji dla Gminy Kotuń*, prowadzone będą na obszarze Lokalnej Grupy Działania Ziemi Siedleckiej, gdyż obejmują teren gminy wiejskiej Kotuń. Ponadto, zrealizowane w ramach Programu projekty, przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonych celów głównych wyznaczonych w Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2016-2023 dla obszaru objętego działaniem Lokalnej Grupy Działania Ziemi Siedleckiej.

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU SIEDLECKIEGO NA LATA 2015-2020 Z PERSPEKTYWĄ DO 2025 R.

Dokument został przyjęty uchwałą nr XIII/92/2015 przez Radę Powiatu w Siedlcach w dniu 18 grudnia 2015 r. Strategia Rozwoju Powiatu Siedleckiego to dokument zawierający proces planowania i wyboru celów strategicznych, operacyjnych oraz kierunków działań.

Realizacja wizji odbywać się będzie dzięki wyznaczonym strategicznym obszarom działania oraz poszczególnym celom operacyjnym.

I. Cel strategiczny: Rozwój potencjału gospodarczego powiatu siedleckiego.

1. Rozwój i usprawnienie układu komunikacyjnego na terenie Powiatu.
2. Wsparcie konkurencyjności gospodarczej Powiatu.
3. Przyjazna i nowoczesna administracja.
4. Środowisko i energetyka.
5. Promocja gospodarcza Powiatu.

II. Cel strategiczny: Podniesienie potencjału społecznego i edukacyjnego mieszkańców powiatu siedleckiego.

1. Poprawa dostępności do poradnictwa specjalistycznego.
2. Aktywizacja społeczności lokalnych w ramach organizacji pożytku publicznego.
3. Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i edukacyjnej osób niepełnosprawnych.
4. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.
5. Przeciwdziałanie bezrobociu i łagodzenie skutków bezrobocia.
6. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.
7. Podniesienie poziomu kształcenia zawodowego.

III. Cel strategiczny: Promocja i ochrona dziedzictwa kulturowego.

1. Zachowanie tożsamości kulturowej i tradycji w społeczności Powiatu.
2. Rozwój zaplecza instytucjonalnego kultury.

IV. Cel strategiczny: Promocja i ochrona walorów turystycznych Powiatu.

1. Rozwój infrastruktury turystycznej.
2. Powiat siedlecki – zielony zakątek Mazowsza.
3. Promocja oferty turystycznej powiatu siedleckiego w kraju i zagranicą.

V. Cel strategiczny: Bezpieczny Powiat.

1. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego
2. Likwidacja potencjalnych zagrożeń powodziowych.
3. Ochrona środowiska i odtwarzanie jego potencjału

Działania określone w *Programie Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* są komplementarne do działań zaplanowanych w *Strategii Rozwoju Powiatu Siedleckiego*. W związku z tym, przedmiotowy *Program Rewitalizacji* przyczyni się do realizacji celów określonych w strategii powiatowej.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KOTUŃ DO ROKU 2025

Strategia Rozwoju Gminy Kotuń do roku 2025 została przyjęta do realizacji Uchwałą Nr XVII.118.2015 Rady Gminy Kotuń z dnia 28 grudnia 2015 r. Jest dokumentem określającym główne cele i kierunki przyszłego rozwoju gminy, uwzględniającym potrzeby społeczności lokalnej.

Zgodnie z zapisami Strategii, do najpoważniejszych problemów Gminy Kotuń należy:

- Bezrobocie – (str. 39-40) „sytuacja na rynku pracy dla mieszkańców gminy Kotuń nie jest satysfakcjonująca z uwagi na ograniczoną liczbę miejsc pracy oraz problemy związane z niedostosowaniem poziomu i rodzaju kształcenia z wymaganiami rynku pracy. Innym problemem jest praca dużej grupy mieszkańców "na czarno", niedostrzeżenie potrzeby zabezpieczenia emerytalno-rentowego w przyszłości oraz obawa przed utratą świadczeń socjalnych”;
- Niewystarczająca liczba przedszkoli – problem ten wiąże się również z brakiem wystarczającej oferty edukacyjnej i oferty spędzania wolnego czasu dla najmłodszych mieszkańców Gminy. Str. 41 „zapotrzebowanie na przedszkola jest duże. Nie wszystkie dzieci z naszego terenu mogą korzystać z przedszkoli w związku z ograniczeniem ilości miejsc jakie placówki mogą zapewnić”. W sołectwach Koszewnica oraz Cisie-Zagrudzie szkoły podstawowe zostały zlikwidowane. Na terenie Gminy brakuje miejsc edukacji i spędzania wolnego czasu;
- Brak domu kultury – Gmina Kotuń należy do nielicznych gmin w województwie mazowieckim, w których nie ma domu kultury. W związku z tym istniejąca oferta kulturalna Gminy jest niewystarczająca w stosunku do istniejących potrzeb. Str. 42 „dotychczasowa działalność zarówno jednostek gminnych jak i organizacji pozarządowych pokazała z jednej strony ogromny potencjał w zakresie pobudzania aktywności kulturalnej, a z drugiej bardzo dużą potrzebę takiej aktywności w lokalnym społeczeństwie”.

W przeprowadzonej na potrzeby opracowania Strategii ankiecie, mieszkańcy wskazali na następujące problemy, wymagające najszybszego rozwiązania (str. 59): brak integracji społeczeństwa, słaby stan infrastruktury technicznej i drogowej, ograniczona działalność jednostek oświatowych, zły stan bezpieczeństwa publicznego, niekorzystne warunki dla rozwoju rolnictwa i przedsiębiorczości, niska możliwość znalezienia pracy, słaba dostępność i jakość przedszkoli, brak warunków dla uprawiania sportów amatorskich, zły stan infrastruktury oświatowej.

Ponadto, w ramach przeprowadzonej analizy SWOT, wskazano m.in. na następujące słabe strony Gminy Kotuń (str. 60-61): brak wystarczającej ilości miejsc pracy, niedostateczny stan

techniczny infrastruktury drogowej i okołodrogowej, olbrzymi deficyt miejsc przedszkolnych, niedostatecznie urządzona przestrzeń publiczna, niewystarczająca ilość i jakość terenów rekreacyjnych, słabo rozwinięta kultura czasu wolnego dorosłych mieszkańców.

Ww. zdiagnozowane liczne problemy Gminy Kotuń, głównie w sferze społecznej, ale również technicznej i przestrzenno-infrastrukturalnej dowodzą, iż niezbędne jest na terenie przedmiotowej jednostki przeprowadzenie procesu rewitalizacji.

W strategii określono wizję i misję rozwoju Gminy Kotuń do 2025 r. Wizja rozwoju Gminy stanowi stan docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota samorządowa.

Gmina Kotuń, dzięki wspólnemu zaangażowaniu władz samorządowych gminy, jak również partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców, to atrakcyjne i przyjazne miejsce do życia, pracy i inwestycji

Sposobem urzeczywistnienia zakładanej wizji jest misja, która określa nadrzędny cel rozwoju Gminy Kotuń. Misja Gminy Kotuń brzmi następująco:

Gmina stanie się miejscem gwarantującym atrakcyjne warunki życia, pracy oraz wypoczynku wszystkim jej mieszkańcom, inwestorom oraz gościom

Dla każdego z głównych obszarów rozwoju został opracowany został cel strategiczny, który uszczegółowiony jest celami operacyjnymi. Cele sformułowane w Strategii Rozwoju Gminy Kotuń stanowią odpowiedź na zdiagnozowane problemy i dążą do ich ograniczenia lub całkowitego wyeliminowania.

Cel strategiczny: **Wysoka jakość życia mieszkańców Gminy**

Cele operacyjne:

- Podnoszenie poziomu kształcenia w placówkach oświatowych
- Wzrost tożsamości lokalnej poprzez ofertę kulturalną
- Budowa i urządzenie terenów rekreacyjnych i sportowych
- Dostosowanie infrastruktury publicznej do standardów, w tym w zakresie efektywności energetycznej

Cel strategiczny: **Dobre warunki do inwestowania bazą rozwoju gospodarczego**

Cele operacyjne:

- Stworzenie sprzyjających warunków do rozwoju
- Współorganizowanie szkoleń

- Promowanie produktów lokalnych

Cel strategiczny: **Ład przestrzenny i zrównoważone środowisko**

Cele operacyjne:

- Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej
- Drożny lokalny układ drogowy
- Ochrona środowiska naturalnego, promocja OZE
- Zwiększenie atrakcyjności terenów inwestycyjnych

Program Rewitalizacji podobnie jak Strategia Rozwoju dąży do zagwarantowania wysokiej jakości życia mieszkańców. Przedmiotowy *Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* przyczyni się do osiągnięcia celów postawionych w Strategii Rozwoju, będzie stanowił jego uzupełnienie i rozszerzenie. Wspólnie, dokumenty te przyczynią się do likwidacji lub ograniczenia skali zdiagnozowanych problemów Gminy Kotuń, głównie w sferze społecznej, ale również w sferze przestrzenno-infrastrukturalnej czy technicznej, co pozwoli na kompleksowe wyprowadzenie obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego. Program Rewitalizacji przyczyni się także do sprawniejszej realizacji założeń Strategii i skutecznego wdrażania zaplanowanych przedsięwzięć.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY KOTUŃ

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kotuń jest dokumentem określającym uwarunkowania, kierunki i zasady gospodarowania przestrzenią Gminy. Ponadto, wyznacza obszary, które objęte są planami miejscowymi, ze względu na przepisy szczególne lub istniejące na tych terenach uwarunkowania.

Studium uwarunkowań dla Gminy Kotuń określa uwarunkowania rozwoju Gminy, jako gminy o charakterze rolniczym, w którym coraz większego znaczenia nabiera funkcja mieszkaniowa. W Studium wyróżniono 3 zasadnicze obszary o wykrystalizowanych funkcjach:

- Wsie położone między linią kolejową a projektowaną autostradą, wzdłuż drogi krajowej lub w bezpośrednim jej zasięgu – Gręzów, Broszków, Polaki, Kotuń, Mingosy, Sionna, Jagodne, Bojmie, Żdżar, Kępa, Pieńki, Wilczonek. Mieszka tu ok. 57% ludności gminy. Zlokalizowane są zakłady produkcyjne i usługowe, oczyszczalnia ścieków, gimnazjum, ośrodek zdrowia, bank, urząd gminy, inne obiekty obsługi ludności. Coraz większa jest presja na inwestycje, głównie na zabudowę jednorodzinną, usługową i produkcyjną.

- Wsie położone na południu i południowym–zachodzie gminy to tereny rolnicze z rozwijającą się rekreacją i turystyką.
- Wsie położone na północ od projektowanej autostrady: Tymianka i Czarnowąż. Obszar typowo rolniczy. Charakterystyczny jest trend powstawania lub rozbudowy specjalistycznych gospodarstw.

Ponadto, Studium wskazuje na następujące problemy do rozwiązania:

- poprawa stanu szlaków komunikacyjnych oraz infrastruktury okołodrogowej;
- budowa oczyszczalni ścieków wraz z siecią kanalizacyjną,
- przebudowa linii energetycznych niskiego napięcia,
- budowa nowego przedszkola,
- budowa ośrodka kultury w miejscowości gminnej,
- budowa gminnego ośrodka sportowo–rekreacyjnego,
- budowa melioracji zabezpieczających niskie tereny przed ich podtapianiem.

Ww. problemy świadczą o degradacji Gminy Kotuń w sferze technicznej i przestrzenno-infrastrukturalnej. *Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* będzie się przyczyniał do ograniczenia ww. problemów w ramach zaplanowanego, kompleksowego procesu rewitalizacji. W związku z tym, przedmiotowy dokument jest zgodny z założeniami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kotuń i przyczynia się do realizacji jego założeń. Wdrożenie projektów rewitalizacyjnych spowoduje zwiększenie ładunku przestrzennego i estetyki Gminy, co sprawi, że wzrośnie jej atrakcyjność w oczach mieszkańców i pojawi się zadowolenia z miejsca, w którym żyją.

MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Na terenie Gminy Kotuń obowiązują następujące Miejskowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego:

- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla części wsi Polaki - teren usługowo-mieszaniowy (Uchwała Nr XXXIII/224/2013 Rady Gminy w Kotuniu z dnia 9 grudnia 2013 r.);
- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego części wsi Kotuń dla przebiegu linii elektroenergetycznej 400 kV - część 1 (Uchwała Nr XXXIII/225/2013 Rady Gminy w Kotuniu z dnia 9 grudnia 2013 r.);
- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego części wsi Polaki dla przebiegu linii elektroenergetycznej 400 kV (Uchwała Nr XXXIII/223/2013 Rady Gminy w Kotuniu z dnia 9 grudnia 2013 r.);
- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego części wsi Bojmie, Jagodne, Sionna, Mingosy, Wilczonek, Chlewiska i Pieróg dla przebiegu linii elektroenergetycznej 400 kV (Uchwała Nr XXXIII/222/2013 Rady Gminy w Kotuniu z dnia 9 grudnia 2013 r.);

- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego wsi Gręzów, Broszków, Polaki (Uchwała Nr XIX/117/04 Rady Gminy w Kotuniu z dnia 29 listopada 2004 r.);
- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego wsi Kotuń przyjęty (Uchwała Nr XXX/197/02 Rady Gminy w Kotuniu z dnia 13 maja 2002 r.);

W trakcie opracowywania przedmiotowego *Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* zostały wzięte ustalenia zawarte w ww. miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

4. Diagnoza stanu obecnego Gminy Kotuń

Diagnoza stanu obecnego Gminy Kotuń jest podstawowym elementem, służącym do późniejszej delimitacji obszarów zdegradowanych. Została ona opracowana na podstawie dostępnych informacji, dokumentów i opracowań o charakterze diagnostyczno-strategicznym, a przede wszystkim na podstawie danych statystycznych zgromadzonych na potrzeby niniejszego dokumentu. Jej przeprowadzenie jest niezbędne dla ustalenia celów i kierunków działań w ramach rewitalizacji.

Diagnoza stanu wyjściowego obejmuje swym zakresem zagadnienia społeczne i gospodarcze dotyczące Gminy Kotuń w latach 2010 – 2015. Sytuacja Gminy została ukazana na tle powiatu siedleckiego oraz województwa mazowieckiego.

Przeprowadzona analiza podzielona została na cztery sfery - społeczną, gospodarczą, środowiskową, funkcjonalno – przestrzenną oraz techniczną. Zaprezentowane w tej części dokumentu analizy obrazują sytuację panującą w całej Gminie Kotuń.

4.1. Ogólne informacje o gminie

Gmina Kotuń jest gminą wiejską położoną w województwie mazowieckim, w powiecie siedleckim. Gmina graniczy z gminami: Grębków, Kałuszyn, Mokobody, Mrozy, Siedlce, Wodynie i Skórzec.

4.2. Sfera społeczna

CHARAKTERYSTYKA LUDNOŚCI

Zgodnie z danymi GUS, na koniec roku 2015 Gminę Kotuń zamieszkiwało 8 515 mieszkańców, co stanowiło 10,46% ludności powiatu siedleckiego i 0,16% ludności województwa mazowieckiego. W całym analizowanym okresie w stosunku do roku bazowego (2010), odnotowano spadek liczby ludności Gminy o 0,66%. Spadek liczby mieszkańców w roku 2015 w stosunku do roku 2010 dla powiatu wyniósł 0,48%, a dla województwa nastąpił wzrost liczby ludności o 1,56%. Struktura ze względu na płeć mieszkańców wskazuje na niewielką przewagę liczby kobiet nad liczbą mężczyzn (w 2015 r. – 50,43% kobiet). Na terenie województwa sytuacja kształtowała się podobnie, w powiecie siedleckim więcej jest zaś mężczyzn.

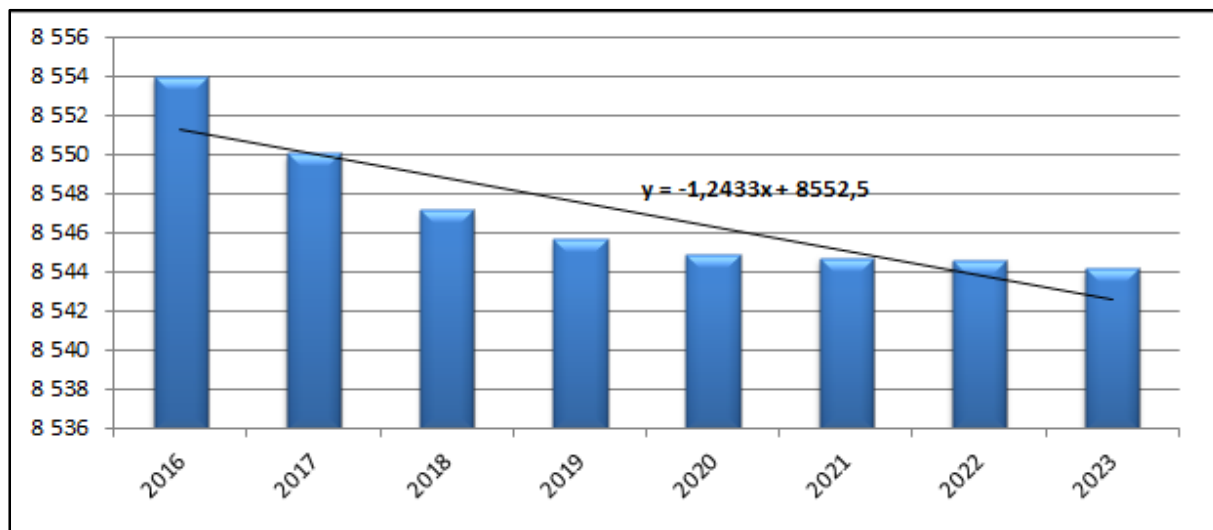
Tabela 1. Liczba mieszkańców Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w latach 2010-2015

Wyszczególnienie		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gmina Kotuń	RAZEM	8 572	8 594	8 612	8 606	8 563	8 515
	kobiety	4 313	4 321	4 331	4 337	4 311	4 294
	mężczyźni	4 259	4 273	4 281	4 269	4 252	4 221
powiat siedlecki	RAZEM	81 796	81 811	81 924	81 792	81 590	81 403
	kobiety	40 661	40 614	40 738	40 612	40 495	40 435
	mężczyźni	41 135	41 197	41 186	41 180	41 095	40 968
województwo mazowieckie	RAZEM	5 267 072	5 285 604	5 301 760	5 316 840	5 334 511	5 349 114
	kobiety	2 745 457	2 755 948	2 765 094	2 773 078	2 782 420	2 789 873
	mężczyźni	2 521 615	2 529 656	2 536 666	2 543 762	2 552 091	2 559 241

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

Na poniższym wykresie przedstawiono szacowaną liczbę ludności Gminy Kotuń w latach 2016-2023. Zgodnie z prognozą dla terenów wiejskich powiatu siedleckiego, liczba mieszkańców Gminy w przyszłości będzie systematycznie spadać. Jest to zjawisko niekorzystnie wpływające na rozwój społeczno-gospodarczy tego terenu.

Wykres 1. Prognoza liczby ludności na terenie Gminy Kotuń

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Prognoza ludności na lata 2014-2050, województwo mazowieckie, powiat siedlecki

W związku z prognozowanym spadkiem liczby ludności Gminy Kotuń, niezbędne jest prowadzenie odpowiednich działań rewitalizacyjnych na wybranych terenach Gminy, w celu zapewnienia odpowiedniej jakości oraz poprawy warunków zamieszkania ludności oraz w celu zachęcenia potencjalnych mieszkańców do dalszego osiedlania się na tym terenie.

Realizacja *Programu Rewitalizacji* wpłynie na rozwój aktywności społecznej, a także zrównoważony rozwój gospodarczy Gminy Kotuń, co spowoduje, że Gmina stanie się znacznie bardziej atrakcyjnym terenem pod względem inwestycyjnym, turystycznym i osiedleńczym.

Ze względu na strukturę populacji Gminy Kotuń, najliczniejszą grupę stanowili mieszkańcy w wieku produkcyjnym – 62,1% ogólnej liczby ludności w 2015 roku. W latach 2010-2015 zaobserwowano spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Sytuacja ta świadczy o zjawisku starzenia się społeczeństwa lokalnego i ma niekorzystny wpływ na przyszłą sytuację demograficzną Gminy. Sukcesywny wzrost liczebności osób starszych, prawdopodobnie pociągnie za sobą nasilenie się problemów społecznych dotyczących tej grupy społecznej. Ponadto, może to spowodować wzrost wydatków w zakresie opieki społecznej. Gmina powinna dążyć do rozwoju usług skierowanych do starszych grup wiekowych oraz rozwoju działalności z zakresu opieki zdrowotnej i socjalnej ukierunkowanej do tej grupy. Niezbędna jest także likwidacja barier architektonicznych oraz tworzenie łatwo dostępnej komunikacji publicznej. Podobna tendencja występuje na obszarze powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego.

Tabela 2. Ludność Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w podziale na grupy społeczno-ekonomiczne w latach 2010-2015

Wyszczególnienie		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem dla Gminy							
w wieku przedprodukcyjnym	%	21,7	21,3	20,9	20,7	20,2	19,8
w wieku produkcyjnym	%	61,4	61,8	61,6	61,8	62,0	62,1
w wieku poprodukcyjnym	%	16,9	17,0	17,4	17,5	17,8	18,1
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem dla powiatu							
w wieku przedprodukcyjnym	%	22	21,6	21,2	20,9	20,5	20,1
w wieku produkcyjnym	%	60,9	61,3	61,5	61,7	61,9	61,9
w wieku poprodukcyjnym	%	17,1	17,1	17,3	17,4	17,6	18
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem dla województwa							
w wieku przedprodukcyjnym	%	18,7	18,6	18,6	18,5	18,5	18,6
w wieku produkcyjnym	%	63,5	63,3	62,9	62,4	62	61,4
w wieku poprodukcyjnym	%	17,7	18,1	18,6	19	19,5	20

Źródło: Dane GUS, Bank danych lokalnych

W poniższej tabeli przedstawiona została szczegółowa charakterystyka mieszkańców w podziale na grupy społeczno-ekonomiczne w sołectwach znajdujących się na terenie Gminy Kotuń. W 2015 roku na terenie Gminy zarejestrowano 1 729 mieszkańców w wieku

przedprodukcyjnym, 5 632 mieszkańców w wieku produkcyjnym i 1 210 mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. W 2015 roku:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 20,17% ludności Gminy Kotuń,
- ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 65,71% ludności Gminy Kotuń,
- ludność w wieku poprodukcyjnym stanowiła 14,12% ludności Gminy Kotuń.

Tabela 3. Ludność Gminy Kotuń w podziale na grupy społeczno-ekonomiczne w 2015 roku

Sołectwo	Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ludność w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym
Albinów	16	82	22
Bojmie	57	242	52
Broszków	79	332	72
Cisie-Zagrudzie	23	82	21
Chlewiska	16	51	15
Czarnowąż	30	62	10
Gręzów	88	337	87
Jagodne	34	103	21
Józefin	27	67	11
Kępa	62	179	25
Koszewnica	26	85	20
Kotuń	509	1 647	294
Łączka	33	136	39
Łęki	17	75	17
Marysin	35	77	13
Mingosy	40	124	19
Niechnabrz	22	53	26
Nowa Dąbrówka	33	73	20
Oleksin	33	117	35
Pieńki	17	72	26
Pieróg	26	133	34
Polaki	64	235	55
Rososz	49	122	21
Ryczyca	20	64	16
Sionna	61	164	27
Sosnowe	35	113	21
Tymianka	6	18	4
Trzemuszka	39	105	29
Wilczonek	49	161	26

Sołectwo	Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ludność w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym
Żdżar	31	120	37
Żeliszew Duży	130	314	78
Żeliszew Podkościelny	22	87	17
Razem	1 729	5 632	1 210

Źródło: Dane z Urzędu Gminy w Kotuniu

W 2015 roku na terenie Gminy Kotuń nastąpił spadek przyrostu naturalnego w porównaniu z latami poprzednimi. W latach 2010-2012 przyrost naturalny na terenie Gminy osiągał wartości dodatnie. W 2015 roku wyniósł on -11 osób. Ujemna wartość przyrostu naturalnego świadczy o przewadze liczby zgonów nad liczbą urodzeń na danym terenie w danym roku kalendarzowym. Na terenie powiatu wartość wskaźnika była ujemna tylko w 2013 roku, w pozostałych latach kształtowała się na dodatnim poziomie. W 2015 roku przyrost naturalny osiągnął dodatnią wartość na poziomie 23 osób w powiecie siedleckim. W poniższej tabeli przedstawiono kształtowanie się przyrostu naturalnego Gminy na tle powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w latach 2010-2015.

Tabela 4. Kształtowanie się przyrostu naturalnego dla Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w lata 2010-2015

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gmina Kotuń	8	10	33	-9	0	-11
powiat siedlecki	91	31	53	-33	22	23
województwo mazowieckie	7 367	4 178	2 827	1 140	3 645	2 426

Źródło: Opracowane na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Wskaźnik migracji na obszarze Gminy ulegał wahaniom. W 2015 roku osiągnął wartość dodatnią 4 osób, co świadczy o większej liczbie zameldowań niż wymeldowań na tym terenie i jest sytuacją korzystną. W powiecie siedleckim wskaźnik ten ulegał wahaniom i przyjmował zarówno wartości dodatnie jak i ujemne. W województwie mazowieckim przez cały analizowany okres saldo migracji przyjmowało wartości dodatnie.

Tabela 5. Saldo migracji na terenie Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego, województwa mazowieckiego w latach 2010-2015

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
gmina Kotuń	-26	12	2	-10	-19	4
powiat siedlecki	101	-16	69	-118	-164	-69
województwo mazowieckie	13 377	14 354	13 287	13 353	13 108	12 385

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

RYNEK PRACY

W analizowanych latach 2010-2015 sytuacja na rynku pracy w Gminie Kotuń ulegała wahaniom. W badanym okresie nastąpił spadek liczby osób bezrobotnych o 10,07%. Jest to zjawisko korzystne dla gospodarki lokalnej. W 2015 roku bezrobotni stanowili 5,1% liczby ludności w wieku produkcyjnym. Warto nadmienić, że liczba bezrobotnych kobiet przewyższała liczbę bezrobotnych mężczyzn na terenie Gminy, w przeciwieństwie do powiatu siedleckiego oraz województwa mazowieckiego.

Tabela 6. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Kotuń na tle powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w latach 2010-2015

Wyszczególnienie			2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bezrobotni zarejestrowani wg płci								
ogółem	osoba	Gmina Kotuń	298	270	310	363	294	268
		powiat	3 143	3 111	3 539	3 897	3 083	2 723
		województwo	238 341	246 739	271 927	283 196	249 777	216 527
mężczyźni	osoba	Gmina Kotuń	159	122	145	188	155	124
		powiat	1 599	1 505	1 794	2 092	1 642	1 365
		województwo	123 262	124 535	141 904	149 396	130 268	111 843
kobiety	osoba	Gmina Kotuń	139	148	165	175	139	144
		powiat	1 544	1 606	1 745	1 805	1 441	1 358
		województwo	115 079	122 204	130 023	133 800	119 509	104 684
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci								
ogółem	%	Gmina Kotuń	5,7	5,1	5,8	6,8	5,5	5,1
		powiat	5,9	5,5	6,5	7,5	5,9	4,9
		województwo	7,1	7,4	8,2	8,5	7,6	6,6
mężczyźni	%	Gmina Kotuń	5,6	4,3	5,1	6,6	5,4	4,3
		powiat	5,9	5,5	6,5	7,5	5,9	4,9
		województwo	7,1	7,2	8,2	8,7	7,6	6,5
kobiety	%	Gmina Kotuń	5,7	6	6,7	7,1	5,7	5,9
		powiat	6,8	7	7,6	7,9	6,3	6
		województwo	7,1	7,6	8,1	8,4	7,6	6,7

Źródło: Dane GUS, Bank danych lokalnych

Wg danych na rok 2015, liczba bezrobotnych na terenie Gminy wynosiła 268, z czego:

- liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku – 40
- liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12-24 miesiące – 40
- liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy – 42,
- liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych – 18
- osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki - 17.

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Siedlcach

Pomimo spadkowej tendencji bezrobocia widocznej w latach 2010-2015, problem ten jest nadal powszechny na terenie Gminy Kotuń. Sytuacja ta wymaga podjęcia interwencji w celu poprawy sytuacji materialnej mieszkańców.

EDUKACJA

Kształcenie młodych mieszkańców Gminy jest inwestycją w jej przyszły rozwój. Na terenie Gminy Kotuń funkcjonują 4 placówki oświatowe:

1. Zespół Oświatowy w Kotuniu, w skład którego wchodzi:
 - Szkoła Podstawowa
 - Publiczne Przedszkole

Zespół Oświatowy w Kotuniu obsługuje dzieci z miejscowości: Kotuń, Józefin, Wilczonek, Polaki, Czarnowąż, Tymianka, Broszków, Gręzów, Pieróg, Nowa Dąbrówka, Cisie - Zagrudzie, Chlewiska.

2. Zespół Szkół w Bojmiu, w skład którego wchodzi:
 - Publiczne gimnazjum
 - Szkoła Podstawowa
 - Publiczne przedszkole

Zespół Szkół w Bojmiu obsługuje dzieci z miejscowości: Bojmiu, Jagodne, Sionna, Mingosy, Pieńki, Kępa, Oleksin, Źdżar, Albinów, Sosnowe, Ryczyca,

3. Zespół Szkół w Żeliszewie Podkościelnym, w skład którego wchodzi:
 - Szkoła podstawowa
 - Publiczne gimnazjum

Zespół Szkół w Żeliszewie Podkościelnym obsługuje dzieci z miejscowości: Żeliszew Podkościelny, Żeliszew Duży, Marysin, Łęki, Łączka, Niechnabrz, Koszewnica, Rososz, Trzemuszka.

4. Publiczne Gimnazjum w Kotuniu

Obsługuje dzieci z miejscowości: Broszków, Chlewiska, Cisie-Zagrudzie, Czarnowąż, Gręzów, Józefin, Kotuń, Kępa, Koszewnica, Niechnabrz, Nowa Dąbrówka, Pieńki, Pieróg, Polaki, Tymianka, Wilczonek.

Tabela 7. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli i szkół z terenu Gminy Kotuń

Wyszczególnienie	Liczba uczniów				Liczba oddziałów			
	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014
Przedszkole	60	52	61	61	3	3	3	3
Klasa"0"	103	134	112	147	8	7	8	8
Szkoła Podstawowa	622	614	610	581	42	43	43	36
Gimnazjum	337	319	300	270	16	16	15	15
Razem	1 122	1 119	1 083	1 059	69	69	69	62

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kotuń na lata 2015-2020*

Tabela 8. Wyniki ze sprawdzianu uczniów Szkół Podstawowych z terenu Gminy Kotuń

Lp.	Nazwa szkoły	Rejon obsługiwany przez szkołę (z jakich miejscowości dzieci uczęszczają do placówki szkolnej)	Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasisty w szkole podstawowej za ostatnie 3 lata		
			2013	2014	2015
1.	Zespół Oświatowy w Kotuniu im. Bohdana Arcta	Kotuń, Józefin, Wilczonek, Polaki, Czarnowąż, Tymianka, Broszków, Gręzów, Pieróg, Nowa Dąbrówka, Cisie - Zagrudzie, Chlewiska	23,14	24,59	71,45
2.	Zespół Szkół w Bojmiu im. Januarego Suchodolskiego	Bojmie, Jagodne, Sionna, Mingosy, Pieńki, Kępa, Oleksin, Źdżar, Albinów, Sosnowe, Ryczyca	19,15	29,4	61,35
3.	Zespół Szkół w Żeliszewie Podkościelnym im. Marszałka Józefa Piłsudskiego	Żeliszew Podkościelny, Żeliszew Duży, Marysin, Łęki, Łączka, Niechnabrz, Koszewnica, Rososz, Trzemuszka	21,2	24,3	64,17

Źródło: Dane z Urzędu Gminy w Kotuniu

W 2015 roku najlepsze wyniki ze sprawdzianu szóstoklasistów uzyskali uczniowie ze Szkoły Podstawowej z Zespołu Oświatowego w Kotuniu. Najmniej korzystne wyniki uzyskali natomiast uczniowie ze Szkoły Podstawowej z Zespołu Szkół w Bojmiu.

Tabela 9. Wyniki egzaminów gimnazjalnych uczniów z Gminy Kotuń

Lp.	Nazwa szkoły	Rejon obsługiwany przez szkołę (z jakich miejscowości dzieci uczęszczają do placówki szkolnej)	Przeciętny wynik egzaminu gimnazjalnego w szkole za ostatnie 3 lata		
			2013	2014	2015
1.	Zespół Szkół w Bojmiu im. Januarego Suchodolskiego	Bojmię, Jagodne, Sionna, Mingosy, Pieńki, Kępa, Oleksin, Żdżar, Albinów, Sosnowe, Ryczyca,	110,36	103,13	105,53
2.	Zespół Szkół w Żeliszewie Podkościelnym im. Marszałka Józefa Piłsudskiego	Żeliszew Podkościelny, Żeliszew Duży, Marysin, Łęki, Łączka, Niechnabrz, Koszewnica, Rososz, Trzemuszka	GH-H - 50,3 GH-P - 53,9 GM-M - 43,9 GM-P - 56,9 GA-P - 59,1 GA-R - 32,1	GH-H - 58,3 GH-P - 63,1 GM-M - 44,9 GM-P - 47,9 GA-P - 61,1 GA-R - 29,7	GH-H - 62,1 GH-P - 58,9 GM-M - 54,6 GM-P - 50,5 GA-P - 62,1 GA-R - 37,1
3.	Publiczne Gimnazjum w Kotuniu im. Jana Pawła II	Broszków, Chlewiska, Cisie Zagrudzie, Czarnowąż, Gręzów, Józefin, Kotuń, Kępa, Koszewnica, Niechnabrz, Nowa Dąbrówka, Pieńki, Pieróg, Polaki, Tymianka, Wilczonek	51,60	51,53	49,57

Źródło: Dane z Urzędu Gminy w Kotuniu

W poniższych tabelach przedstawiono wyniki egzaminów dla szóstoklasistów i egzaminów gimnazjalnych uczniów z terenu Gminy Kotuń, na tle uzyskiwanych średnich wyników na terenie całego powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego.

Tabela 10. Wyniki egzaminu szóstoklasistów na terenie Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w 2015 roku

Wyszczególnienie	Liczebność zdających	Wynik średni w %
Część 1 – język polski, matematyka		
Gmina Kotuń	99	55,9
powiat siedlecki	798	68,2
województwo mazowieckie	49 154	70
Część 2 – język nowożytny		
Gmina Kotuń	99	74,1
powiat siedlecki	798	70,9

Wyszczególnienie	Liczebność zdających	Wynik średni w %
województwo mazowieckie	48 432	80

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z <http://bip.oke.waw.pl/>

Na podstawie powyższych danych można zauważyć, że wyniki sprawdzianu szóstoklasistów z części pierwszej obejmującej matematykę i język polski ze szkół podstawowych z terenu Gminy Kotuń w 2015 roku kształtowały się poniżej średniej w powiecie i województwie. Uczniowie z Gminy Kotuń uzyskali zaś wyższe wyniki z języka nowożytnego niż średnio w powiecie.

Tabela 11. Wyniki egzaminów gimnazjalnych na terenie Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w 2015 roku

Wyszczególnienie	Liczba zdających	Wynik średni w %	Liczba zdających	Wynik średni w %
	Część humanistyczna			
	Język polski		Historia i wiedza o społeczeństwie	
Gmina Kotuń	88	57,9	88	61,6
powiat	882	58,00	882	61,4
województwo	48 141	65	48 137	66,0
	Część matematyczno-przyrodnicza			
	Matematyka		Przedmioty przyrodnicze	
Gmina Kotuń	88	45,2	88	46,2
powiat	882	45,4	882	46,6
województwo	48 135	51,0	48 143	52
	Język angielski			
	Poziom podstawowy		Poziom rozszerzony	
Gmina Kotuń	85	60,5	85	34,8
powiat	746	56,9	743	34,9
województwo	42 450	70,00	41 646	51
	Język niemiecki			
	Poziom podstawowy		Poziom rozszerzony	
Gmina Kotuń	3	72,7	0	-
powiat	18	53,9	1	85,0
województwo	3 062	56	487	52

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z <http://bip.oke.waw.pl/>

W przypadku wyników egzaminów gimnazjalnych, Gmina Kotuń osiągnęła niższe wyniki z języka polskiego oraz historii i wiedzy o społeczeństwie od wyników w powiecie oraz

województwie, natomiast lepsze wyniki gimnazjaliści z terenu Gminy Kotuń uzyskali z języków obcych.

W związku z powyższym, w przyszłości należy podnieść efektywność nauczania w szkołach – szczególnie w tych, w których uczniowie uzyskują najniższe wyniki. Należy podejmować różnego rodzaju działania tj. organizacja dodatkowych zajęć podnoszących wiedzę oraz rozwijających zainteresowania, a także stosowanie nowych form ich prowadzenia, co pozytywnie wpłynie na rozwój uczniów i poprawę ich wyników w nauce.

PROBLEMY SPOŁECZNE

Jednostką realizującą zadania w zakresie pomocy społecznej na terenie Gminy Kotuń jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kotuniu. Ośrodek realizuje zadania własne i zlecone zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej, pomagając rodzinom oraz osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Do najpowszechniejszych problemów społecznych w Gminie Kotuń zalicza się ubóstwo, bezrobocie oraz niepełnosprawność.

W poniższej tabeli przedstawiono liczbę osób korzystających z pomocy społecznej wg poszczególnych przyczyn.

Tabela 12. Charakterystyka udzielonej pomocy społecznej w Gminie Kotuń w 2015 roku

Sołectwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej	Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu:						
				ubóstwa	niepełnosprawności	bezrobocia	długotrwałej lub ciężkiej choroby	alkoholizmu	narkomanii	przemocy w rodzinie
Albinów	6	5	4	5	1	5	2	4	0	0
Bojmie	16	8	36	9	5	3	9	5	0	0
Broszków	24	9	23	14	16	4	15	6	0	0
Cisie-Zagrudzie	26	7	15	23	0	5	4	0	0	0
Chlewiska	3	1	7	3	0	0	0	3	0	0
Czarnowąż	16	3	16	11	5	0	0	0	0	0
Gręzów	42	9	41	34	17	9	8	0	0	0
Jagodne	7	1	16	7	1	0	1	1	0	0
Józefin	4	1	7	4	0	0	0	4	0	0
Kępa	41	9	38	26	32	16	34	6	0	5
Koszewnica	26	4	17	20	6	16	6	10	0	0
Kotuń	225	80	177	170	30	111	75	150	0	0
Łączka	19	8	13	16	4	8	2	9	0	0
Łęki	21	8	8	17	5	7	4	6	0	2
Marysin	43	9	29	32	3	9	4	0	0	0
Mingosy	17	6	14	5	6	1	15	1	0	0
Niechnabrz	13	4	13	15	0	8	2	6	0	0

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KOTUŃ NA LATA 2017-2023

Sołectwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej	Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu:						
				ubóstwa	niepełnosprawności	bezrobocia	długotrwałej lub ciężkiej choroby	alkoholizmu	narkomanii	przemocy w rodzinie
Nowa Dąbrówka	21	6	8	10	10	6	10	1	0	0
Oleksin	14	5	8	3	0	14	9	0	0	0
Pieńki	13	2	7	5	6	7	10	0	0	0
Pieróg	22	4	15	15	9	4	7	0	0	0
Polaki	39	9	27	20	6	9	10	10	0	0
Rososz	44	11	29	40	16	13	27	15	0	0
Ryczyca	19	5	9	13	8	12	7	2	0	0
Sionna	30	7	28	8	0	19	0	8	0	0
Sosnowe	22	5	17	18	4	7	4	10	0	0
Tymianka	6	1	4	6	0	6	0	0	0	0
Trzemuszka	33	7	22	16	5	13	14	10	0	0
Wilczonek	21	9	18	18	4	3	5	3	0	0
Żdżar	14	7	5	9	2	5	8	2	0	0
Żeliszew Duży	115	30	83	66	40	20	58	27	0	0
Żeliszew Podkościelny	3	2	15	3	1	0	3	0	0	0

Źródło: Dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kotuniu

Liczba mieszkańców Gminy Kotuń, która korzysta z pomocy społecznej wynosi ogółem 965 osób, co stanowi 11,26% wszystkich mieszkańców Gminy. Największy odsetek tych osób został objętych pomocą w wyniku problemu ubóstwa - osoby te stanowią 7,71% mieszkańców Gminy oraz 68,50% osób korzystających z pomocy społecznej.

Występujące problemy społeczne są zjawiskiem niekorzystnym dla całej społeczności Gminy. Niski poziom świadomości społecznej wpływa na niechęć udziału w życiu społecznym i kulturowym mieszkańców, a pogłębiająca się patologia, niewydolność wychowawcza rodzin, bieda, powoduje, że niezbędne jest prowadzenie przez Gminę działań wspierających mieszkańców. Możliwe jest to m.in. przez stworzenie odpowiednich miejsc aktywizacji społecznej, a także poprzez realizację różnych projektów i organizację imprez, które wpływać będą na rozwój kulturalno-społeczny. Prowadzenie działań wspierających rodziny pozwoli na eliminację istniejących na terenie Gminy problemów społecznych.

Na terenie Gminy prowadzone są działania mające na celu zapobieganie powstawaniu nowych problemów alkoholowych oraz niwelowanie ich skutków. W poniższej tabeli przedstawiona została charakterystyka świadczonych pomocy dla mieszkańców borykających się z problemem uzależnienia od alkoholu. W 2015 roku w Gminie udzielono 317 porad psychologicznych, a 122 osoby skorzystały ze specjalnej terapii.

Tabela 13. Charakterystyka pomocy dla osób z problemem alkoholowym w 2015 roku

Sołectwo	Liczba:							
	udzielonych porad psychologicznych	osób zgłoszonych na Komisję	osób, które zgłosiły się na wezwanie	osób, które podjęły leczenie dobrowolnie	osób skierowanych na przymusowe leczenie	osób korzystających z różnych form terapii	dzieci korzystających z programów profilaktycznych w szkołach	dzieci korzystających z różnych form wypoczynku
Albinów	5	1	0	0	0	2	6	0
Bojmie	0	0	0	0	0	0	35	0
Broszków	18	0	0	0	0	7	59	0
Cisie-Zagrudzie	2	0	0	0	0	1	2	0
Chlewiska	0	0	0	0	0	0	5	0
Czarnowąż	0	0	0	0	0	0	3	0
Gręzów	6	0	0	1	0	3	34	0
Jagodne	0	0	0	0	0	0	11	0
Józefin	8	0	0	0	0	3	25	0
Kępa	2	1	0	0	0	1	10	0
Koszewnica	12	1	1	1	1	7	16	0
Kotuń	128	4	2		2	27	331	1
Łączka	1	0	0	0	0	1	12	3
Łęki	0	1	0	0	0	0	7	2
Marysin	25	0	0	0	0	6	15	0
Mingosy	15	0	0	0	0	9	12	0
Niechnabrz	0	0	0	0	0	0	4	0

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KOTUŃ NA LATA 2017-2023

Sołectwo	Liczba:							
	udzielonych porad psychologicznych	osób zgłoszonych na Komisję	osób, które zgłosiły się na wezwanie	osób, które podjęły leczenie dobrowolnie	osób skierowanych na przymusowe leczenie	osób korzystających z różnych form terapii	dzieci korzystających z programów profilaktycznych w szkołach	dzieci korzystających z różnych form wypoczynku
Nowa Dąbrówka	1	1	0	0	0	1	14	0
Oleksin	10		0	0	0	5	10	0
Pieńki	11	0	0	0	0	5	6	0
Pieróg	0	0	0	0	0	0	5	0
Polaki	12	4	4	0	4	10	41	0
Rososz	10	0	0	0	0	5	17	6
Ryczyca	8	1	0	0	0	4	11	1
Sionna	0	1	1	0	1	1	26	1
Sosnowe	0	0	0	0	0	0	20	0
Tymianka	0	0	0	0	0	0	4	0
Trzemuszka	3	0	0	1	0	2	25	4
Wilczonek	9	1	1	1	1	4	27	0
Żdżar	1	0	0	0	0	1	9	0
Żeliszew Duży	14	1	0	0	0	10	70	11
Żeliszew Podkościelny	16	1	1	1	1	7	8	1

Źródło: Dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kotuniu

Pomimo prowadzonych działań z zakresu pomocy psychologicznej i terapii pomagających wyjść z uzależnień (zwłaszcza dotyczących alkoholizmu), problemy te nadal są widoczne wśród mieszkańców Gminy Kotuń. W związku z tym, niezbędne jest poszerzenie istniejącej oferty pomocowej (doraźnej) oraz organizacja różnego rodzaju zajęć zwiększających świadomość mieszkańców na temat zagrożeń płynących z uzależnienia od alkoholu.

KULTURA I SZTUKA

Duże znaczenie dla kultury i sztuki dla Gminy Kotuń ma Dom Pracy Twórczej „Reymontówka” w Chlewiskach. Dom mieści się w zabytkowym dworze wybudowanym w połowie XIX w. dla rodziny Różańskich. „Reymontówka” to zabytkowy dwór z zapleczem hotelowym dla 50 osób i rekreacyjnym, z bogatą działalnością kulturalną, edukacyjną i artystyczną, która wykracza daleko poza Gminę. Organizowane są tutaj Międzynarodowe Warsztaty Teatralne, warsztaty artystyczno- językowe, warsztaty taneczne, plener malarski.

Zadania związane z upowszechnianiem kultury i sztuki na terenie Gminy Kotuń realizuje również Gminna Biblioteka Publiczna w Kotuniu. Gminna Biblioteka Publiczna posiada również filie w Żeliszewie Podkościelnym i Bojmiu. Zgodnie ze statutem Instytucji, celem jej działania jest m.in. gromadzenie i opracowanie materiałów bibliotecznych służących rozwijaniu czytelnictwa oraz zaspokajaniu potrzeb informacyjnych i samokształceniowych społeczności Gminy.

Duże zainteresowanie mieszkańców budzi również Muzeum Pożarnictwa w Kotuniu. Mieści się ono w remizie Ochotniczej Straży Pożarnej. Do cenniejszych i ciekawszych eksponatów obrazujących rozwój techniki pożarniczej można zaliczyć:

- 20 sikawek ręcznych różnych firm z Warszawy, Lwowa i Tarnopola, w tym sikawkę ręczną przenośną z początku XIX wieku;
- 21 motopomp polskich i zagranicznych, w tym polskie z lat trzydziestych marki Syrena I i Syrena II (produkowane w Warszawie przez firmę Lilpop Rau i Loewenstein), Polonia I DW2/36 (produkowaną przez Fabrykę Narzędzi Pożarniczych „Strażak” w Warszawie), Silesia OM firmy Karol Ochsner i Syn w Bielsku; motopompę Leopolia M-800 (produkowaną w latach 1942-1944 przez firmę A. Steinhagen i H. Stransky w Warszawie), angielską Worthigton Simpson ARP 250 oraz szwedzką marki Archimedes z 1947 roku.

Znajdują się tu również obiekty armatury wodnej, sprzętu alarmowania i łączności, aparatów oddechowych, pochodni, hełmów, toporków, pasów bojowych. Na uwagę zasługuje bekadło przedłużone rogiem bawolim i syrena wirnikowa do silnika spalinowego.

Gmina Kotuń należy do nielicznych gmin w województwie mazowieckim, w których nie ma domu kultury. Uruchomienie takiego obiektu w Kotuniu spowodowałoby wykształcenie centrum w miejscowości gminnej. Jednak na uwagę zasługuje działalność organizacji pozarządowych na rzecz kultury. Do najważniejszych z nich należą Stowarzyszenie Rozwoju Żeliszewa „Żeliszewiacy”, Stowarzyszenie „Boska Wioska” w Wilczonku, „Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły w Cisiu-Zagrudziu”, Stowarzyszenie „Nasz Kotuń” w Kotuniu, „Stowarzyszenie Nasze Marzenia” w Żeliszewie Podkościelnym, Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Broszków i Gręzów Ochotnicza Straż Pożarna w Kotuniu, Ochotnicza Straż Pożarna w Broszkowie, Ochotnicza Straż Pożarna w Żeliszewie, Ochotnicza Straż Pożarna w Nowej Dąbrówce, Ochotnicza Straż Pożarna w Sosnowem, Ochotnicza Straż Pożarna w Polakach.

SPORT I REKREACJA

Na obszarze Gminy Kotuń występują warunki sprzyjające do uprawiania sportu. Bazę sportową tworzą trawiaste boiska do gry w piłkę nożną – w Kotuniu, Wilczonku, Żeliszewie Podkościelnym, wielofunkcyjna hala sportowa w Kotuniu (sala gimnastyczna z boiskami, sale ćwiczeń, pokoje rekreacyjne, zaplecze higieniczno-sanitarne, zaplecze gastronomiczne oraz widownia), boisko z nawierzchnią syntetyczną oraz bieżnią przy Publicznym Gimnazjum w Kotuniu oraz dwie mniejsze sale gimnastyczne w Bojmiu i Żeliszewie Podkościelnym.

Na terenie Gminy Kotuń zostały urządzone place zabaw dla dzieci. Aktualnie place zabaw zlokalizowane są w Kotuniu, Cisiu-Zagrudziu, Pierogu, Koszewnicy, Żeliszewie Podkościelnym oraz Bojmiu.

Baza sportowo-rekreacyjna w Kotuniu jest niewystarczająca, mieszkańcy zgłaszają potrzeby w zakresie jej rozbudowy i zwiększenia dostępności.

Obecnie, oprócz działalności podejmowanej przez szkoły, upowszechnianiem kultury fizycznej w Gminie Kotuń zajmują się specjalnie do tego celu powołane organizacje. Sport jest bardzo rozpowszechniony na terenie Gminy Kotuń. Działają na jej terenie Ludowe Zespoły Sportowe, trzy Uczniowskie Kluby Sportowe, 1 IV - ligowa drużyna Tenisa Stołowego. Kluby Sportowe: LZS „Torpeda”, LZS „Iskra” w Kotuniu, ULKS „Jastrząb” i LZS „Żeliszew” w Żeliszewie, LZS „Huragan” w Wilczonku, LZS „Jupiter” w Koszewnicy, LZS „Sokół” w Sionnej, LZS w Polakach, Sosnowem, Mingosach, Broszkowie i Gręzowie oraz ULKS „Ikar” w Żeliszewie i „Żak Iskra” w Kotuniu, które zrzeszają okoliczną młodzież i propagują atrakcyjne spędzanie wolnego czasu oraz zdrowy tryb życia.

Źródło: *Strategia Rozwoju Gminy Kotuń do roku 2025*

4.3. Sfera gospodarcza

W 2015 roku na terenie Gminy Kotuń funkcjonowały 463 podmioty gospodarcze. Podobnie jak w powiecie siedleckim przeważają tu podmioty prywatne – w 2015 stanowiły one 95,46% wszystkich podmiotów działających na obszarze Gminy Kotuń (w powiecie – ponad 96%). W badanym okresie liczba podmiotów gospodarki ogółem na terenie Gminy ulegała wahaniom, w porównaniu do roku 2010, w roku 2015 liczba podmiotów wzrosła o 14,32%. Tendencja ta jest zgodna z sytuacją zaobserwowaną na terenie powiatu siedleckiego – wzrost liczby podmiotów gospodarczych o 8,99%. Wśród podmiotów sektora prywatnego największy udział mają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, co jest zgodne z tendencją w powiecie.

Tabela 14. Podmioty gospodarcze na terenie Gminy Kotuń oraz powiatu siedleckiego w latach 2010-2015

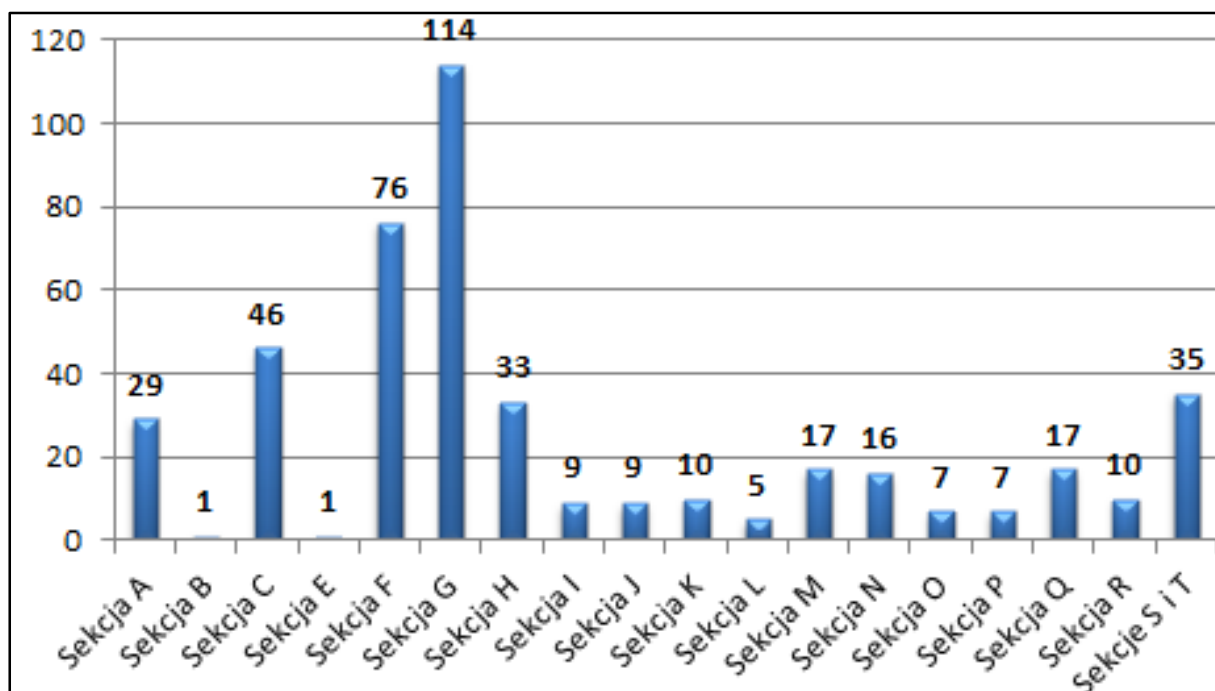
Wyszczególnienie	Obszar	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON							
Ogółem	Gmina Kotuń	405	417	450	461	459	463
	powiat	4 948	4 954	5 050	5 263	5 333	5 393
sektor publiczny							
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	Gmina Kotuń	21	21	21	21	20	20
	powiat	197	198	201	201	200	200
Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	Gmina Kotuń	18	18	18	18	17	17
	powiat	164	164	167	167	166	166
Spółki handlowe	Gmina Kotuń	-	-	-	-	-	-
	powiat	0	0	0	1	1	1
Sektor prywatny							
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	Gmina Kotuń	384	396	429	440	439	442
	powiat	4 751	4 756	4 849	5 062	5 133	5 179
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	Gmina Kotuń	322	330	360	370	367	370
	powiat	4 097	4 083	4 133	4 305	4 349	4 400
Spółki handlowe	Gmina Kotuń	17	17	18	18	18	18
	powiat	116	125	137	162	170	174
Spółki handlowe z udziałem kapitału	Gmina Kotuń	2	2	2	2	2	2

Wyszczególnienie	Obszar	2010	2011	2012	2013	2014	2015
zagranicznego	powiat	16	15	17	17	17	19
Spółdzielnie	Gmina Kotuń	2	2	2	2	2	2
	powiat	31	31	35	34	34	35
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	Gmina Kotuń	16	19	21	24	25	26
	powiat	203	212	220	229	233	242
Fundacje	Gmina Kotuń	1	1	1	1	1	1
	powiat	9	9	9	9	9	10

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

Biorąc pod uwagę liczbę przedsiębiorców w sektorze prywatnym według sekcji PKD 2007 funkcjonujących na terenie Gminy Kotuń można zauważyć, że największa liczba podmiotów gospodarczych działa w sekcji G - handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (w 2015 roku – 25,79%), sekcji F - budownictwo (w 2015 roku – 17,19%), oraz w sekcji C - przetwórstwo przemysłowe (w 2015 roku – 10,41%).

Wykres 2. Podmioty według sekcji PKD 2007 na terenie Gminy Kotuń w 2015 roku

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

Legenda:

A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa Wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S i T	Pozostała działalność usługowa; Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

4.4. Sfera środowiskowaWALORY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

Na rozwój społeczny i gospodarczy Gminy wpływa również stan środowiska przyrodniczego i walory przyrodniczo-krajobrazowe.

Gmina Kotuń położona jest w środkowo-zachodniej części makroregionu geograficznego - Niziny Południowopodlaskiej. Obszar Gminy Kotuń pod względem fizyczno-geograficznym przynależy do mezoregionu Obniżenie Węgrowskie (w części zachodniej) oraz Wysoczyzna Siedlecka (w części wschodniej).

Na terenie Gminy Kotuń dominuje zdenudowana wysoczyzna polodowcowa, lekko falista z ostańcami moren czołowych o niewielkich wysokościach względnych (od 5 do 15 m) oraz płaskich zboczach. Obszary wysoczyznowe w zachodniej części Gminy położone są przeciętnie na wysokości 140 - 150 m n.p.m., natomiast Dolina Kostrzynia od 133 m n.p.m. w rejonie wsi Jagodne do około 145 m w południowej części doliny. Wschodnia część Gminy położona jest wyżej - obszary obniżeń powytopiskowych znajdują się na wysokości 145-150

m n.p.m., natomiast wzgórza morenowe leżą na wysokości 160-170 m n.p.m. Najwyższe wzgórze morenowe znajdujące się na północ od Grężowa osiąga wysokość 176 m n.p.m. Wzgórza moreny czołowej występują tylko w północnej części gminy na północ od wsi Bojmie, Mingosy, Wilczonek i Grężów. Krajobraz gminy urozmaicają nieliczne wydmy. Największe z nich występują na południe od Kotunia oraz między Żeliszewem Dużym a Łączką. Pojedyncze, niewielkie wydmy znajdują się także przy północnej i południowej granicy Gminy.

Na obszarze Gminy Kotuń występują różne formy ochrony przyrody o znaczeniu krajowym jak i międzynarodowym. Z wymienionych w art. 6 Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2016, poz. 2134) form ochrony występują tu: rezerwat przyrody, dwa obszary chronionego krajobrazu, obszar Natura 2000 oraz liczne pomniki przyrody.

- **Rezerwat Stawy Broszkowskie**

Rezerwat ten został powołany Rozporządzeniem Nr 4 Wojewody Mazowieckiego z dnia 28 stycznia 2008 r. Jest to obszar stawów i otaczających je szuwarów, zarośli i lasów o łącznej powierzchni 266,03 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie miejsc lęgowych wielu gatunków ptaków oraz ostoi ptaków przelotnych.

- **Siedlecko–Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu**

Obszar ten został utworzony Uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Siedlcach z dnia 10 czerwca 1977 r., nowelizowany Uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Siedlcach z 10 czerwca 1998 r. Celem powołania obszaru jest ochrona terenów o dużych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Obszar o powierzchni 35 840 ha na terenie powiatów siedleckiego, sokołowskiego i węgrowskiego, w tym 2 800,00 ha na terenie Gminy Kotuń.

Bardzo urozmaicona flora tego obszaru liczy 836 gatunków roślin naczyniowych, w tym 38 gatunków podlegających ochronie całkowitej, 15 gatunków objętych ochroną częściową i 78 gatunków rzadko spotykanych. Niektóre z nich występują na terenie Gminy Kotuń, np. widłak torfowy (*Lepidotis inundata*) i goździk pyszny (*Dianthus superbus*) spotykane w rezerwacie Stawy Broszkowskie.

- **Miński Obszar Chronionego Krajobrazu**

Miński Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje 29 451 ha powierzchni, z czego 822 ha znajdują się na terenie Gminy Kotuń. Obszar leży na Wysoczyźnie Kałuszyńskiej. Na jego terenie znajdują się rezerваты przyrody "Jedlina" i "Rudka Sanatoryjna" oraz 66 pomników przyrody. Z wysoczyzny spływa rzeka Mienia w kierunku Wisły. Krajobraz ma charakter rolniczy i leśny.

- **Obszar Natura 2000 Dolina Kostrzynia PLB 140009**

Obszar utworzony został na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2014 roku. Zajmuje on łączną powierzchnię 14 376,1 ha. Dolina Kostrzynia stanowi lokalny korytarz ekologiczny. W środkowej części doliny znajduje się rozszerzenie, tworzące rozległy basen, otoczony wyżej położonymi obszarami wysoczyzn morenowych. W obrębie obszaru dominują ekstensywnie użytkowane łąki, pocięte siecią kanałów. Wśród łąk, na niewielkich powierzchniach, zachowały się mające bardziej naturalny charakter mokradła z torfowiskami niskimi i turzycowiska. Stosunkowo wysoką liczebność osiągają tu populacje lęgowe derkacza *Crex crex* (340–400 odżywiających się samców), zielonki *Porzana parva* (7–17 par lęgowych, blisko 1% ogólnokrajowej populacji lęgowej), rybitwy czarnej *Chlidonias niger* (40–50 par lęgowych, ok 1% ogólnokrajowej populacji lęgowej) oraz dziwoni *Carpodacus erythrinus* (114-150 par, około 1% populacji krajowej).

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody GDOŚ <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>

STAN POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

W 2015 r. WIOŚ w Warszawie przeprowadził roczną ocenę jakości powietrza w województwie mazowieckim. Klasyfikację stanu powietrza dla tego obszaru wykonuje się w 4 strefach: aglomeracji warszawskiej, mieście Płock, Mieście Radom i w strefie mazowieckiej. **Gmina Kotuń należy do strefy mazowieckiej.**

Podstawą klasyfikacji stref w rocznej ocenie jakości powietrza są wartości poziomów: dopuszczalnego, dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji, docelowego i celu długoterminowego, określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012 r. poz. 1031).

W poniższej tabeli zawarte jest zestawienie wynikowej klasyfikacji poszczególnych zanieczyszczeń powietrza dla strefy mazowieckiej.

Tabela 15. Wynikowa klasyfikacja dla strefy mazowieckiej w 2015 r. ze względu na poszczególne zanieczyszczenia pod kątem ochrony zdrowia

Nazwa strefy	Kod strefy	Klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń w obszarze strefy											
		SO ₂	NO ₂	CO	PM10	PM2,5	C ₆ H ₆	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	O ₃
Strefa mazowiecka	PL1404	A	A	A	C	C	A	A	A	A	A	C	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie Mazowieckim. Raport za rok 2015, WIOŚ Warszawa

Zidentyfikowany powyżej stan zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego strefy mazowieckiej, odnosi się do Gminy Kotuń, stanowi świadectwo umiarkowanego stanu powietrza atmosferycznego na niniejszym obszarze. Stężenia zanieczyszczeń tj. SO₂, NO₂,

C₆H₆, CO, O₃ oraz metali: Pb, Cd, Ni, As nie przekraczały wartości dopuszczalnych, dlatego też klasą wynikową dla wymienionych zanieczyszczeń jest klasa A. Natomiast poziomy stężeń pyłu PM₁₀, PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu kształtowały się powyżej poziomu dopuszczalnego, co zdecydowało o klasyfikacji wynikowej C dla tych zanieczyszczeń.

Wyniki analiz i oszacowań WIOŚ w Warszawie wskazują, że w województwie mazowieckim podstawową przyczyną przekroczeń pyłów PM₁₀, PM_{2,5} i benzo(a)pirenu jest emisja powierzchniowa (emisja związana z ogrzewaniem mieszkań w sektorze komunalno-bytowym).

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie Mazowieckim. Raport za rok 2015, WIOŚ Warszawa

Wysoki poziom stężeń toksycznych substancji w powietrzu uzasadnia konieczność podejmowania działań naprawczych w celu poprawy komfortu zamieszkania. W związku z tym warto w kolejnych latach wdrażać na terenie województwa, a więc i Gminy Kotuń działania mające na celu racjonalizację wykorzystania energii tj. termomodernizacja budynków oraz edukacja ekologiczna społeczeństwa.

4.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna (infrastrukturalna)

ZAGOSPODAROWANIE TERENU

Odpowiednie zagospodarowanie przestrzeni należy rozumieć jako ukształtowanie, tworzące harmonijną całość i uwzględniające uporządkowane uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe oraz kompozycyjno-estetyczne.

Powierzchnia Gminy Kotuń wynosi ok. 15 047 ha i stanowi 9,38% powierzchni powiatu siedleckiego. W strukturze użytkowania gruntów na terenie Gminy Kotuń przeważają użytki rolne, w tym największy udział mają grunty orne, a także grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione. Podobnie na terenie powiatu siedleckiego największą powierzchnię zajmują użytki rolne stanowiące 76,65% powiatu. Użytki rolne na terenie Gminy stanowią 72,18% jej ogólnej powierzchni, natomiast tereny leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – 23,11%.

Tabela 16. Struktura użytkowania gruntów na terenie Gminy Kotuń i powiatu siedleckiego w 2014 roku

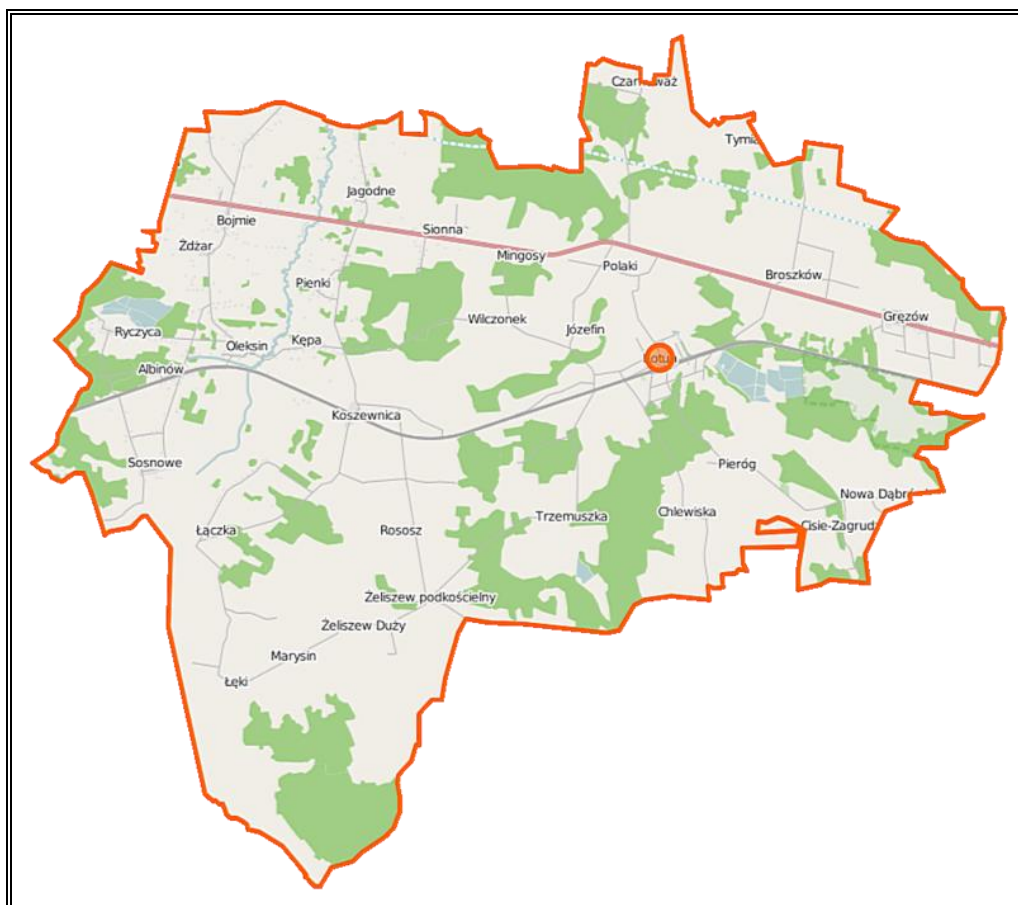
Wyszczególnienie	Jednostka miary	Gmina	Powiat
użytki rolne:	ha	10 861	122 911
grunty orne	ha	6 250	84 699
sady	ha	113	1 159
łąki trwałe	ha	2 236	20 885
pastwiska trwałe	ha	1 380	9 494

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Gmina	Powiat
grunty rolne zabudowane	ha	459	4 872
grunty pod stawami	ha	320	1 124
grunty pod rowami	ha	103	678
lasy i grunty leśne	ha	3 477	30 915
grunty pod wodami	ha	28	418
pozostałe grunty i nieużytki	ha	681	6 104
Razem	ha	15 047	160 348

Źródło: Dane z GUS, Bank Danych Lokalnych

Na terenie gminy znajduje się 32 miejscowości, z których wydzielono 32 sołectwa: Albinów, Bojmie, Broszków, Cisie-Zagrudzie, Chlewiska, Czarnowąż, Gręzów, Jagodne, Józefin, Kępa, Koszewnica, Kotuń, Łączka, Łęki, Marysin, Mingosy, Niechnabrz, Nowa Dąbrówka, Oleksin, Pieńki, Pieróg, Polaki, Rososz, Ryczyca, Sionna, Sosnowe, Tymianka, Trzemuszką, Wilczonek, Żdżar, Żeliszew Duży, Żeliszew Podkościelny.

Rysunek 2. Struktura Gminy Kotuń

Źródło: <https://pl.wikipedia.org/>

Szczegółowe dane dotyczące powierzchni na terenie poszczególnych sołectw zostały przedstawione w Tabeli 17.

Tabela 17. Struktura gruntów na terenie sołectw Gminy Kotuń w 2015 roku

Wyszczególnienie	Powierzchnia (ha)
Albinów	97,04
Bojmie	644,13
Broszków	1 413,00
Cisie-Zagrudzie	586,49
Chlewiska	375,02
Czarnowąż	390,81
Gręzów	596,26
Jagodne	469,34
Józefin	0 - leży w obrębie ewid. Kotuń
Kępa	306,42
Koszewnica	325,12
Kotuń	818,89
Łączka	907,08
Łęki	361,66
Marysin	235,97
Mingosy	230,79
Niechnabrz	240,43
Nowa Dąbrówka	157,20
Oleksin	251,72
Pieńki	190,43
Pieróg	539,31
Polaki	740,23
Rososz	535,54
Ryczyca	338,39
Sionna	554,49
Sosnowe	553,71
Tymianka	201,74
Trzemuszka	566,56
Wilczonek	428,03
Żdżar	375,25
Żeliszew Duży	1 303,44
Żeliszew Podkościelny	309,76

Wyszczególnienie	Powierzchnia (ha)
RAZEM	15 044,24

Źródło: Dane z Urzędu Gminy w Kotuniu

INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA

Na terenie Gminy Kotuń sieć dróg składa z drogi krajowej, dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

Droga krajowa nr 2: przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 2 (zachodnia granica państwa – Świecko - Poznań – Września – Słupca – Konin – Koło - Krośniewice – Kutno - Łowicz – Sochaczew – Błonie – Warszawa - Mińsk Mazowiecki – Siedlce - Międzyrzec Podlaski - Biała Podlaska – Terespol - wschodnia granica państwa) III klasy technicznej o funkcji międzyregionalnej (międzynarodowej) realizująca powiązania na kierunku Warszawa Siedlce, a także prowadząca ruch w kierunku granic: wschodniej (na Białoruś) i zachodniej (Niemcy). Droga ta posiada nawierzchnię bitumiczną w dobrym stanie o długości na terenie gminy 17,270 km i szerokości 7,0 m oraz i 2 x 2,5 m utwardzonych poboczy.

Tabela 18. Wykaz dróg powiatowych na terenie Gminy Kotuń

Lp.	nr drogi	lokalizacja drogi / nazwa drogi / miasto	długość na terenie gminy Kotuń [km]	przebieg przez gminy powiatu siedleckiego
1	3602W	Żeliszew Podkościelny – Koszewnica – droga nr 2	12,647	Kotuń
2	3603W	Żeliszew Podkościelny – Niechnabrz	4,391	Kotuń
3	3604W	Broszków – Żeliszew Podkościelny	10,171	Kotuń
4	3605W	Kotuń – Chlewiska – Nowaki – Skórzec – droga nr 3635W	4,543	Kotuń > Skórzec
5	3606W	Żelków-Kolonia – Chlewiska	3,48	Siedlce > Skórzec > Kotuń
6	3607W	Broszków – Żuków	2,648	Kotuń > Mokobody
7	3647W	Żeliszew Podkościelny – Wodynie	0,807	Kotuń > Skórzec > Wodynie
8	3659W	Kotuń – Oleksin – Bojmie	10,178	Kotuń
9	3673W	Bojmie – Grębków	1,525	Kotuń
10	3674W	droga nr 2 – Jagodne – Kopcie	1,892	Kotuń
11	3675W	Józefin – Czarnowąż – Kopcie	6,123	Kotuń
RAZEM			58,405	

Źródło: Dane z Urzędu Gminy w Kotuniu

Wszystkie w/w drogi powiatowe są sklasyfikowane jako drogi V klasy technicznej. Oprócz wymienionych funkcji prowadzą bezpośrednią obsługę przyległego zagospodarowania. Na terenie niektórych większych miejscowości (np. wieś Kotuń) pełnią funkcje uliczne.

Tabela 19. Wykaz dróg gminnych na terenie Gminy Kotuń

L.p.	Nowy numer drogi	Stary numer drogi	Lokalizacja drogi nazwa drogi / miasto
1	360301W	3619001	Gręzów - gr. gm. Mokobody-Niwiski
2	360302W	3619002	Bojmie - gr. gm. Grębków-Sucha
3	360303W	3619003	Łączka - gr. gm. Mrozy - Porzewnica
4	360304W	3619004	Mingosy - gr. gm. Grębków-Sybilaki
5	360305W	3619005	Trzemuszka - gr. gm. Skórzec-Ozorów
6	360306W	3619006	Cisie Zagrudzie - dr. gminna 360913W (Dąbrówka Nowa - Dąbrówka Wyłazy)
7	360307W	3619007	Broszków gr.gm. Mokobody-Ziomaki
8	360308W	3619008	Oleksin – Ryczycza - gr. gm. Kałuszyn-Groszki
9	360309W	3619009	Niechnabrz -Trzemuszka
10	360310W	3619010	Żeliszew-Marysin-Łęki-Łączka
11	360311W	3619011	Mingosy-Wilczonek
12	360312W	3619012	Czarnowąż - gr. gm. Mokobody - dr. powiatowa 3607W (Broszków-Żuków)
13	360313W	3619013	Dąbrówka Nowa - gr.gm. Skórzec-Dąbrówka Wyłazy
14	360314W	3619014	dr. powiatowa 3675W (Józefin-Kopcie) –Tymianka - dr. powiatowa 3607W (Broszków-Żuków)
15	360315W	3619015	Kotuń - Polaki
16	360316W	3619016	Czarnowąż - gr. gm. Grębków - Aleksandrówka
17	360317W	3619017	Trzemuszka - Chlewiska
18	360318W	bn	Kotuń ul. Weterynaryjna
19	360319W	bn	Kotuń ul. Partyzantów, ul. Krótka
20	360320W	bn	Kotuń ul. Kolejowa
21	360321W	bn	Kotuń ul. Leśna
22	360322W	bn	Kotuń ul. Polna
23	360323W	bn	Kotuń ul. Ogrodowa
24	360324W	bn	Kotuń ul. Szkolna
25	360325W	bn	Kotuń ul. Łąkowa
26	360326W	bn	Kotuń ul. Walczewskiego
27	360327W	bn	Kotuń ul. Świdnicka

L.p.	Nowy numer drogi	Stary numer drogi	Lokalizacja drogi nazwa drogi / miasto
28	360328W	bn	Kotuń ul. Armii Krajowej
29	360329W	bn	Kotuń ul. Armii Ludowej
30	360330W	bn	Kotuń ul. Słoneczna
31	360331W	bn	Kotuń ul. Pisakowa
32	360332W	bn	Kotuń (ul. Gorzkowskiego) – Pieróg - Cisie Zagrudzie
33	360333W	bn	Żeliszew Duży (dr. powiatowa nr 3602W-dr.gminna nr 360310W)
34	360334W	bn	Żeliszew Duży (dr. gminna nr 360333W - do lasu)
35	360335W	bn	Koszewnica (dr. powiatowa nr 3603W) - Rososz (dr. gminna nr 360309W)
36	360336W	bn	Rososz (dr. gminna nr 360309W) –Trzemuszka - Kotuń (dr. powiatowa nr 3604W)
37	360337W	bn	Żdżar (dr. powiatowa nr 3659W - dz.nr ew. 487 i 451)
38	360338W	bn	Żdżar (dr. powiatowa nr 3659W - gr. gminy)
39	360339W	bn	Bojmie (dr. powiatowa nr 3659W - dz.nr ew. 431)
40	360340W	bn	Bojmie (dr. powiatowa nr 3659W - dr. krajowa nr 2)
41	360341W	bn	Polaki (dr. powiatowa nr 3675W-dr.gminna nr 360315W)
42	360342W	bn	Broszków (dr. krajowa nr 2 - dr. gminna nr 360307W)
43	360343W	bn	Gręzów (dr. krajowa nr 2 - dr. gminna nr 360344W)
44	360344W	bn	Gręzów (dr. krajowa nr 2 - tory PKP)
45	360345W	3660W	dr. powiatowa nr 3659W-Sosnowe

Źródło: Dane z Urzędu Gminy w Kotuniu

Wszystkie wymienione drogi gminne mają przypisaną V klasę techniczną. Drogi gminne z założenia zapewniają bezpośrednią obsługę przyległego zagospodarowania

INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA

Na terenie Gminy Kotuń nie funkcjonuje centralny system ciepłowniczy. Gospodarka ciepła na omawianym obszarze ma zdecentralizowany charakter. Oparta jest bowiem o kotłownie lokalne oraz paleniska indywidualne nadal zasilane głównie paliwami kopalnymi tj. węglem, drewnem, olejem opałowym oraz gazem propan-butan

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Kotuń na lata 2015-2018, z perspektywą do roku 2022

INFRASTRUKTURA GAZOWA

Na terenie Gminy Kotuń brak rozdzielczej sieci gazowej. Gazyfikację wsi gminnej Kotuń planuje się z magistrali gazowej wysokiego ciśnienia średnicy 700 mm „Kobryń–Warszawa”

poprzez budowę gazociągu wysokiego ciśnienia o długości około 10 km – odgałęzienia w/w magistrali z punktu zaporowo–upustowego w gminie Grębków. Na terenie Kotunia projektowana jest budowa stacji redukcyjno–pomiarowej I stopnia, skąd siecią gazową średniego ciśnienia gaz doprowadzany będzie do odbiorców. Brak dostępu do sieci gazowej ogranicza zastosowanie nowoczesnych i ekologicznych systemów grzewczych na terenie Gminy.

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kotuń

INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA

Gmina Kotuń posiada na swoim terenie stację systemową przetwarzania energii elektrycznej WN 110 kV. W podstawowym układzie zasilania Gmina Kotuń korzysta z dwóch transformatorów 110/15 kV o mocach znamionowych po 10 MVA z maksymalnym szczytowym obciążeniem w wysokości 40% mocy znamionowej. Zapas mocy w wysokości 60% mocy znamionowych transformatorów, oraz rezerwa pól odplywowych w rozdzielniach po stronie SN 15 kV daje perspektywicznie możliwość lokalizacji w niewielkich odległościach (40 do 50 km) odbiorców z zapotrzebowaniem mocy rzędu kilkuset kilowatów. Powiązanie liczną siecią SN 15 kV z sąsiednimi gminami pozwala na rezerwowanie zasilenia odbiorców Gminy Kotuń w przypadku awarii sieci zasilania podstawowego. Rezerwowe zasilanie ze stacji 110/15 kV w Siedlcach i Mrozach. Stacje te również posiadają znaczne rezerwy mocy, co powinno zabezpieczyć bezproblemowe dostawy energii

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kotuń

INFRASTRUKTURA WODNO-ŚCIEKOWA

Sieć wodno-kanalizacyjna jest jednym z podstawowych elementów mających wpływ na rozwój mieszkalnictwa i przedsiębiorczości na danym terenie, zapewniającym wysoką jakość życia. Sytuacja Gminy Kotuń pod względem wyposażenia w infrastrukturę sanitarną ulega systematycznej poprawie.

Zgodnie z danymi GUS, na koniec 2015 roku na terenie Gminy funkcjonowała sieć wodociągowa o łącznej długości 166,6 km z 2 238 sztukami czynnych przyłączy wodociągowych, do których podłączonych było 6 598 osób. Znacznie gorzej wygląda zaś sytuacja zaopatrzenia w sieć kanalizacyjną. Długość sieci wynosi bowiem tylko 24,2 km (755 szt. przyłączy), a podłączonych do niej jest 2220 odbiorców. Należy zaznaczyć, że budowa kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich, z racji zabudowy rozproszonej, nie zawsze jest uzasadniona i opłacalna ekonomicznie. W takiej sytuacji mieszkańcy korzystają z przydomowych oczyszczalni ścieków oraz zbiorników bezodpływowych (tzw. szamb).

Tabela 20. Infrastruktura wodno-ściekowa na terenie Gminy Kotuń i powiatu siedleckiego w 2014 roku

Wyszczególnienie	Gmina Kotuń	powiat siedlecki	
		ogółem	na wsi
Długość czynnej sieci rozdzielczej (km)			
wodociąg	166,6	1 373,7	-
kanalizacja	24,2	440,5	-
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (szt.)			
wodociąg	2 238	21 914	-
kanalizacja	755	7 845	-
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej (osoba)			
wodociąg	6 598	72 041	-
kanalizacja	2 220	1 471	-
Sieć rozdzielcza na 100 km²			
sieć wodociągowa	110,7	85,7	85,7
sieć kanalizacyjna	16,1	27,5	27,5
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności			
wodociąg	25,9	88,5	88,5
kanalizacja	25,9	33,9	33,9

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

GOSPODARKA ODPADAMI

Zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, na terenie Gminy Kotuń obowiązuje *Regulamin utrzymania czystości i porządku*, którego wykonanie zostało powierzone Wójtowi Gminy.

Zgodnie z Regulaminem, właściciele nieruchomości mają obowiązek zapewnić utrzymanie czystości i porządku na terenie nieruchomości oraz na chodniku przylegającym do nieruchomości. Ponadto, zobowiązani są do prowadzenia we własnym zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w tym powstających w gospodarstwach domowych odpadów niebezpiecznych, odpadów wielkogabarytowych i odpadów z remontów.

Na terenie składowiska odpadów w Kotuniu znajduje się Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Mieszkańcy mogą tam dostarczać zużyty elektryczny i elektroniczny, przeterminowane lub częściowo wykorzystane leki, zużyte baterie i akumulatory, inne odpady niebezpieczne wydzielone ze strumienia odpadów komunalnych, zużyte opony oraz

chemikalia, meble i inne odpady wielkogabarytowe, odpady budowlane i rozbiórkowe, popiół).

4.6. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

W ramach przygotowywania *Programu Rewitalizacji* dla Gminy Kotuń na lata 2017-2023 wykonana została diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych występujących na terenie Gminy Kotuń. Przy ocenie skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych oraz obszarów kwalifikujących się do objęcia *Programem*, zapewniony został aktywny udział wszystkich interesariuszy. Działanie to pozwoliło na zweryfikowanie obszarów problemowych występujących na terenie Gminy. Dane do wyznaczenia obszarów zostały pozyskane z Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Gminy Kotuń, Powiatowego Urzędu Pracy, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Powiatowej Komendy Policji.

Analiza przeprowadzona została w oparciu o negatywne zjawiska występujące na terenie Gminy Kotuń koncentrujące się głównie w sferze społecznej (dotycząca w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), a także w następujących sferach:

- sfera gospodarcza – dotycząca w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw,
- sfera środowiskowa – dotycząca w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi, stanu środowiska,
- sfera przestrzenno-funkcjonalna – dotycząca w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, terenów publicznych,
- sfera techniczna – dotycząca w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Analiza wskaźnikowa w zakresie problemów społecznych i istniejącej w Gminie infrastruktury pozwoliła na wyznaczenie obszarów kryzysowych, potencjalnych do przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych. Wartości wskaźników zostały porównane do wartości średniej dla Gminy i wyznaczone na podstawie jej odchyień od tej normy. Wskaźniki społeczne

przyjmowały wartości wyższe od średniej – wtedy, kiedy sytuacja była gorsza w stosunku do średniej dla Gminy.

Na podstawie przeprowadzonej analizy stanu istniejącego Gminy Kotuń, zidentyfikowano następujące zjawiska kryzysowe:

- starzejące się społeczeństwo – wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym;
- wysoki udział mieszkańców korzystających z pomocy społecznej, szczególnie ze względu na bezrobocie i ubóstwo;
- panujące bezrobocie;
- niskie w ostatnich latach wskaźniki salda migracji i przyrostu naturalnego;
- słaba integracja społeczności lokalnej;
- niepełne dostosowanie oferty edukacyjnej dla potrzeb rynku pracy;
- niewystarczająco rozwinięta baza sportowa i okołoturystyczna;

Występujące na terenie Gminy negatywne zjawiska, które koncentrują się na obszarze zdegradowanym, zakłócają prawidłowy rozwój mieszkańców i wpływają na pogorszenie jakości ich życia. Obecność ww. problemów stanowi uzasadnienie dla konieczności przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych na terenie Gminy Kotuń.

5. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego

Definicje stanu kryzysowego i obszaru zdegradowanego

Występowanie stanu kryzysowego spowodowane jest koncentracją negatywnych zjawisk społecznych takich jak: bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Negatywne zjawiska społeczne współwystępują często z negatywnymi zjawiskami w sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

W celu przeprowadzenia procesu rewitalizacji, na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego należy wyznaczyć obszar zdegradowany, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z tych podobszarów.

Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, określają obszar zdegradowany, jako obszar na którym występuje stan kryzysowy. Stan kryzysowy jest to stan, który spowodowany jest koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, które współwystępują z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej.

W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego na terenie Gminy Kotuń, posłużono się wskaźnikami ilościowymi, które najwierniej oddają istotę problemów.

Analizie poddane zostały wszystkie sołectwa wchodzące w skład Gminy Kotuń, co zapewniło porównywalność wyników. Obszary zdegradowane zostały wyznaczone w oparciu o wskaźniki zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tabela 21. Wskaźniki degradacji dla Gminy Kotuń

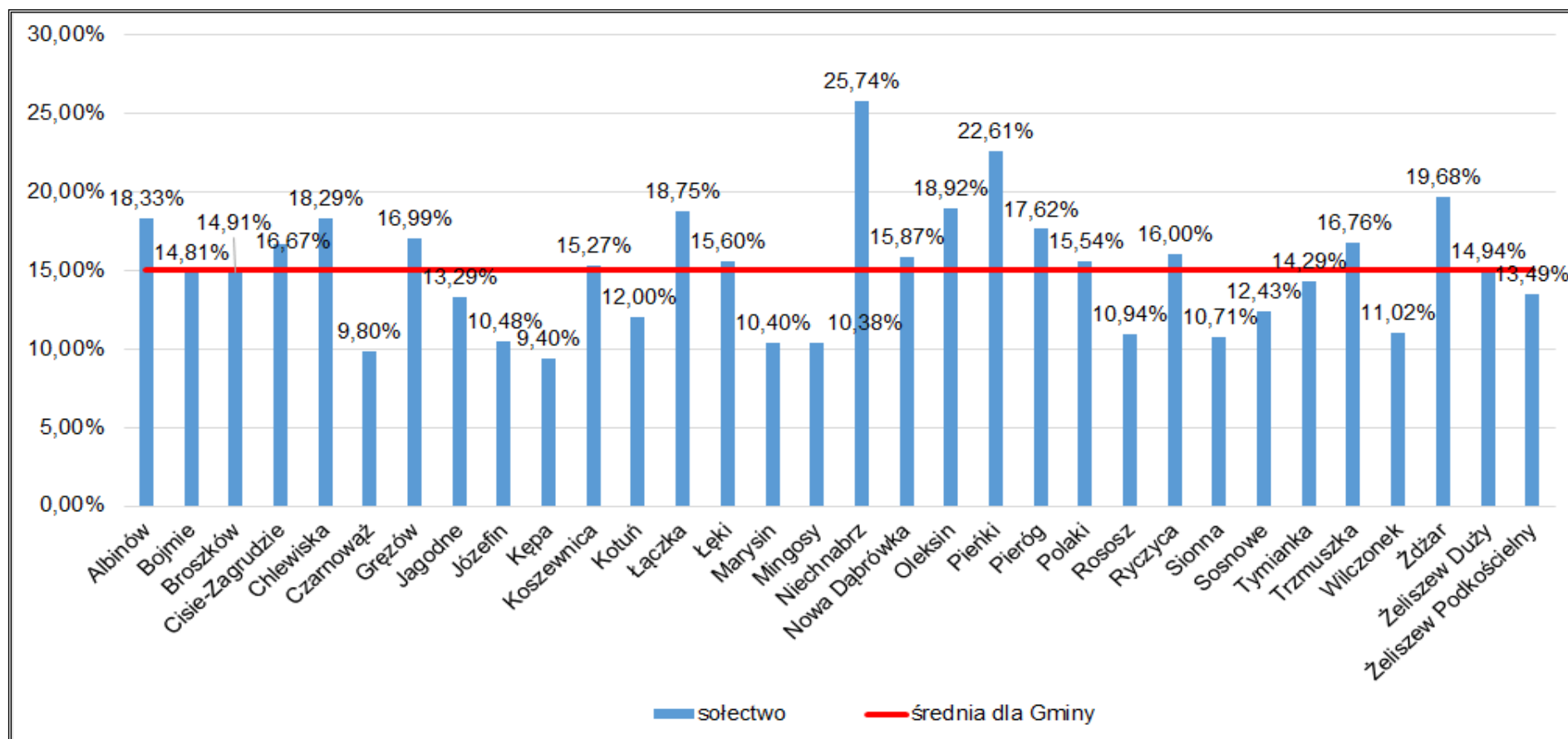
Sfera społeczna	
WS1	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (%)
WS2	Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym obszarze (%)
WS3	Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem na danym obszarze (%)
WS4	Udział osób korzystających z psychologa na danym obszarze (%)
WS5	Udział osób objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa (%)
Sfera środowiskowa	
WSR	Zagęszczenie zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe (szamba) w szt./ha
Sfera techniczna	
WT	Obecność świetlicy wiejskiej lub innego obiektu użyteczności publicznej wymagającego modernizacji

Obszar zdegradowany został wyznaczony na podstawie analizy każdego z wyżej wymienionych wskaźników dla poszczególnych sołectw Gminy Kotuń. Za zdegradowane uznano obszary, dla których spełnione zostały jednocześnie wszystkie 3 warunki:

- zidentyfikowane zostało negatywne odchylenie od średniej dla Gminy w przypadku co najmniej dwóch wskaźników ze sfery społecznej, z czego co najmniej jeden z nich wykazywał znaczne przekroczenie średniej dla Gminy (o minimum 5 p.p.);
- zidentyfikowane zostało negatywne odchylenie od średniej dla Gminy w przypadku wskaźnika ze sfery środowiskowej;
- na obszarze znajduje się świetlica wiejska/budynek użyteczności publicznej wymagający modernizacji.

Poniższe wykresy przedstawiają wyniki analizy dla wszystkich wybranych wskaźników i obrazują kształtowanie się ich wartości w poszczególnych sołectwach Gminy Kotuń.

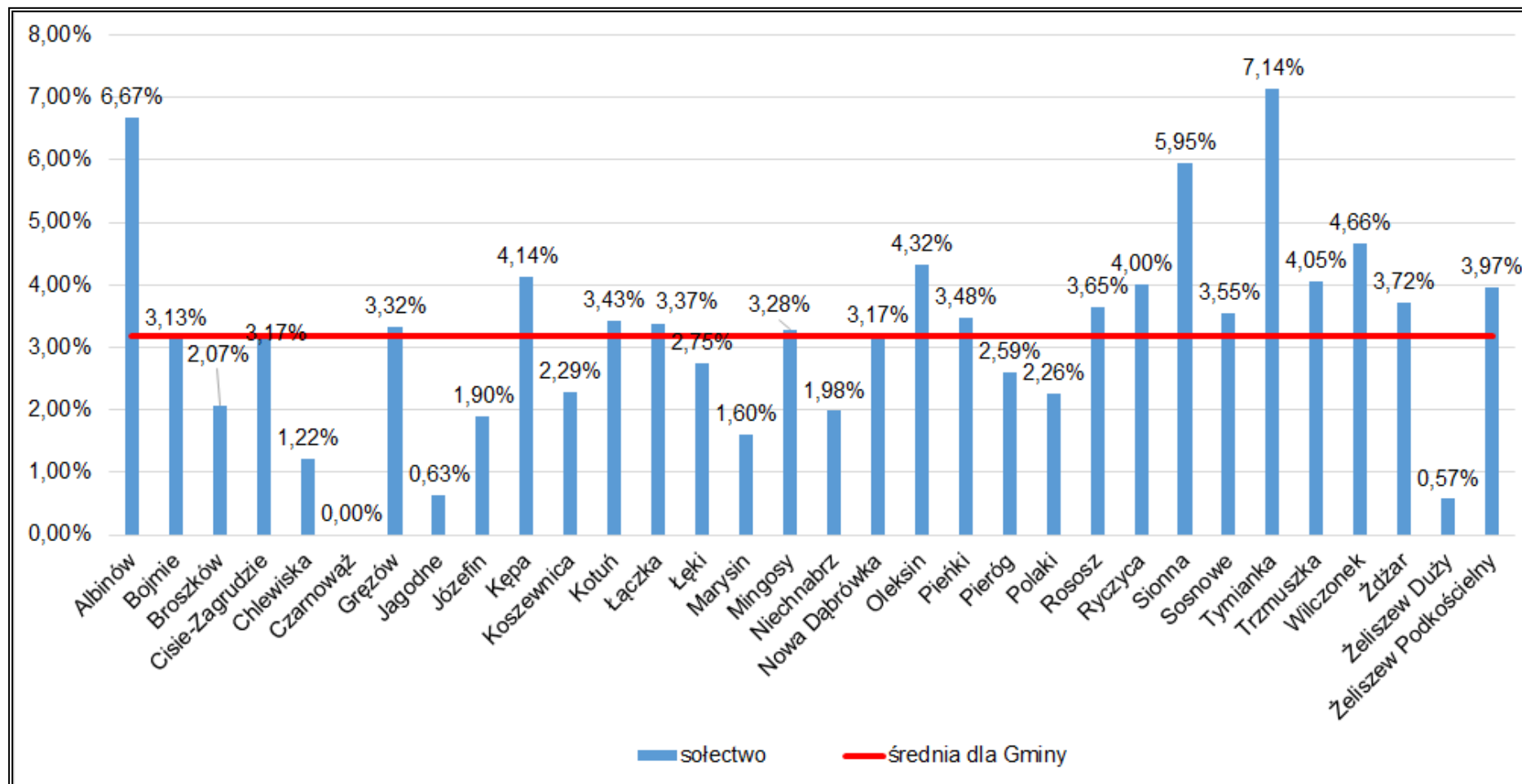
Wykres 3. Wskaźnik WS1 - Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Przedmiotowy wskaźnik udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na terenie poszczególnych sołectw Gminy Kotuń świadczy o sytuacji niekorzystnej kiedy przyjmuje wartość wyższą od średniej dla gminy. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi na powyższym wykresie, obszarami gdzie występuje problem starzenia się społeczeństwa są sołectwa: Albinów, Cisie-Zagrudzie, Gręzów, Koszewnica, Łączka, Łęki, Niechnabrz, Nowa Dąbrówka, Oleksin, Pieńki, Polaki, Ryczyca, Trzamuszka, Żdźzar.

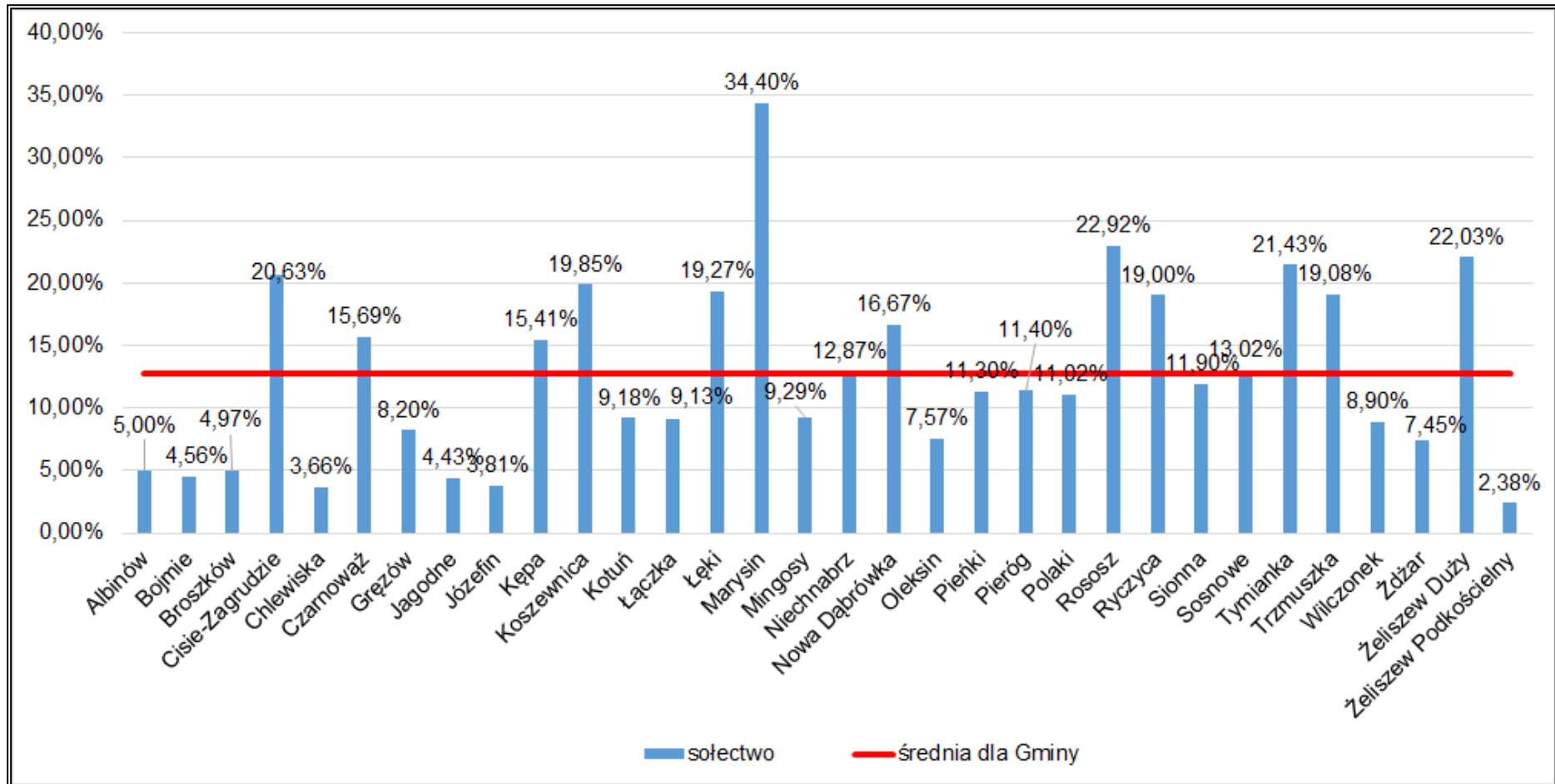
Wykres 4. Wskaźnik WS2 - Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym obszarze (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Zgodnie z danymi na powyższym wykresie, obszarami, gdzie występuje negatywne zjawisko związane z bezrobociem są sołectwa: Albinów, Gręzów, Kępa, Kotuń, Łączka, Mingosy, Oleksin, Pieńki, Rososz, Ryczyca, Sionna, Sosnowe, Tymianka, Trzemuszka, Wilczonek, Żdźdar, Żeliszew Podkościelny.

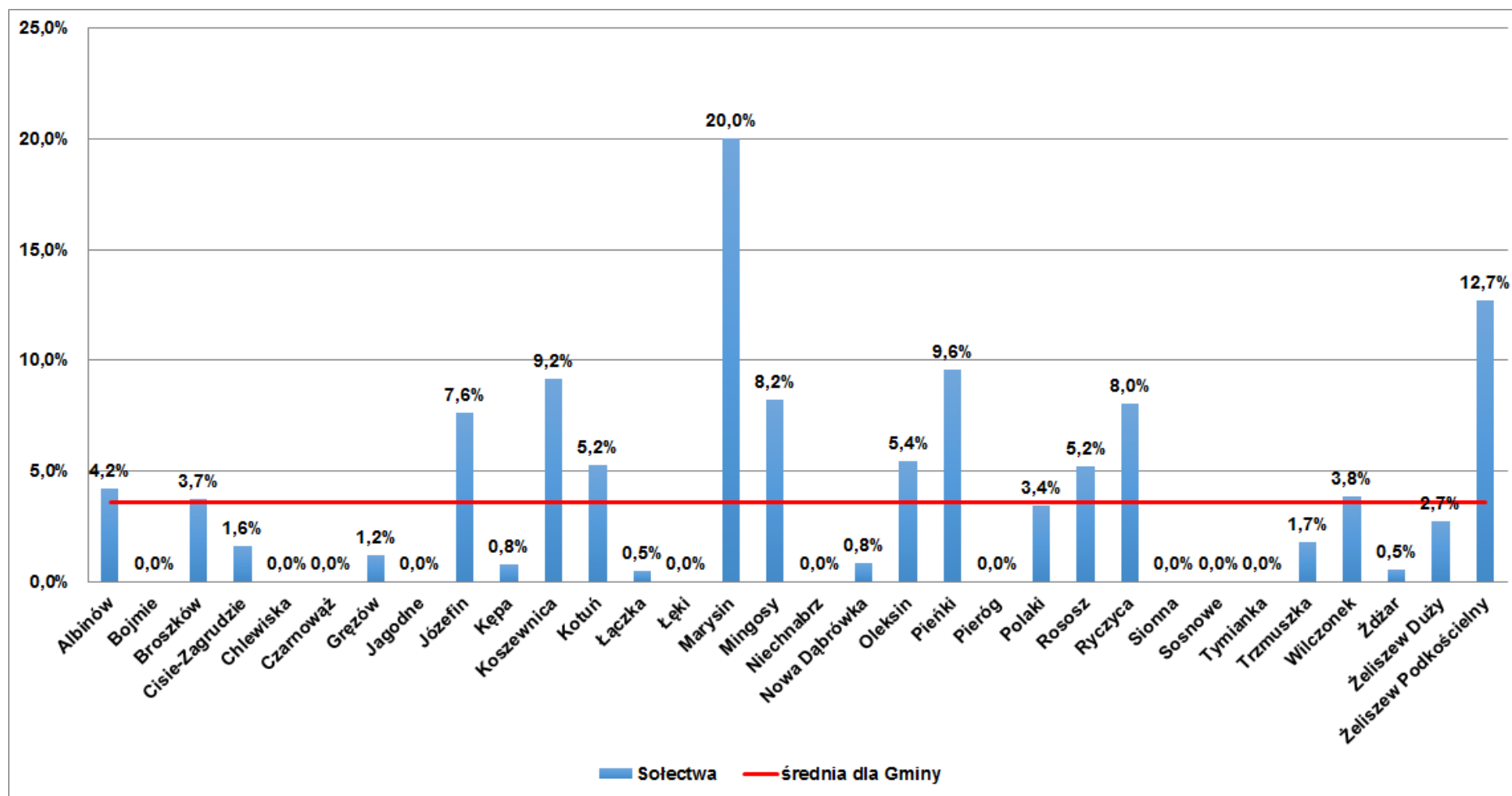
Wykres 5. Wskaźnik WS3 - Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem na danym obszarze (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Obszarami, gdzie występuje uzależnienie ludności od środowiskowej pomocy społecznej są sołectwa: Cisie-Zagrudzie, Czarnowąż, Kępa, Koszewnica, Łęki, Marysin, Niechnabrz, Nowa Dąbrówka, Rososz, Ryczyca, Sosnowe, Tymianka, Trzemeszka, Żeliszew Duży.

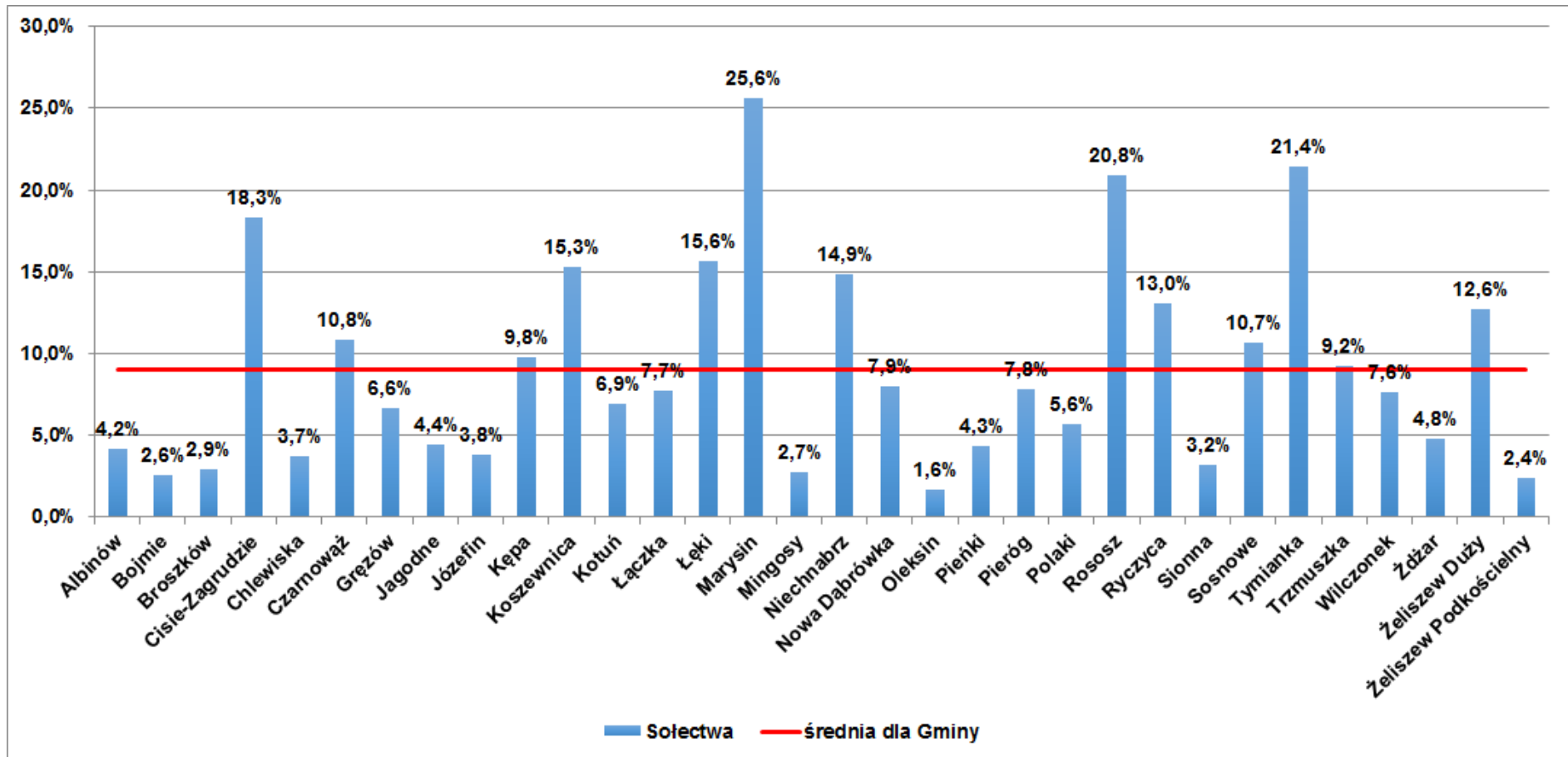
Wykres 6. WS4 - Udział osób korzystających z psychologa na danym obszarze (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Obszarami, gdzie występuje duża potrzeba pomocy psychologicznej są sołectwa: Albinów, Broszków, Józefin, Koszewnica, Kotuń, Marysin, Mingosy, Oleksin, Pieńki, Rososz, Ryczyca, Wilczonek, Żeliszew Podkościelny.

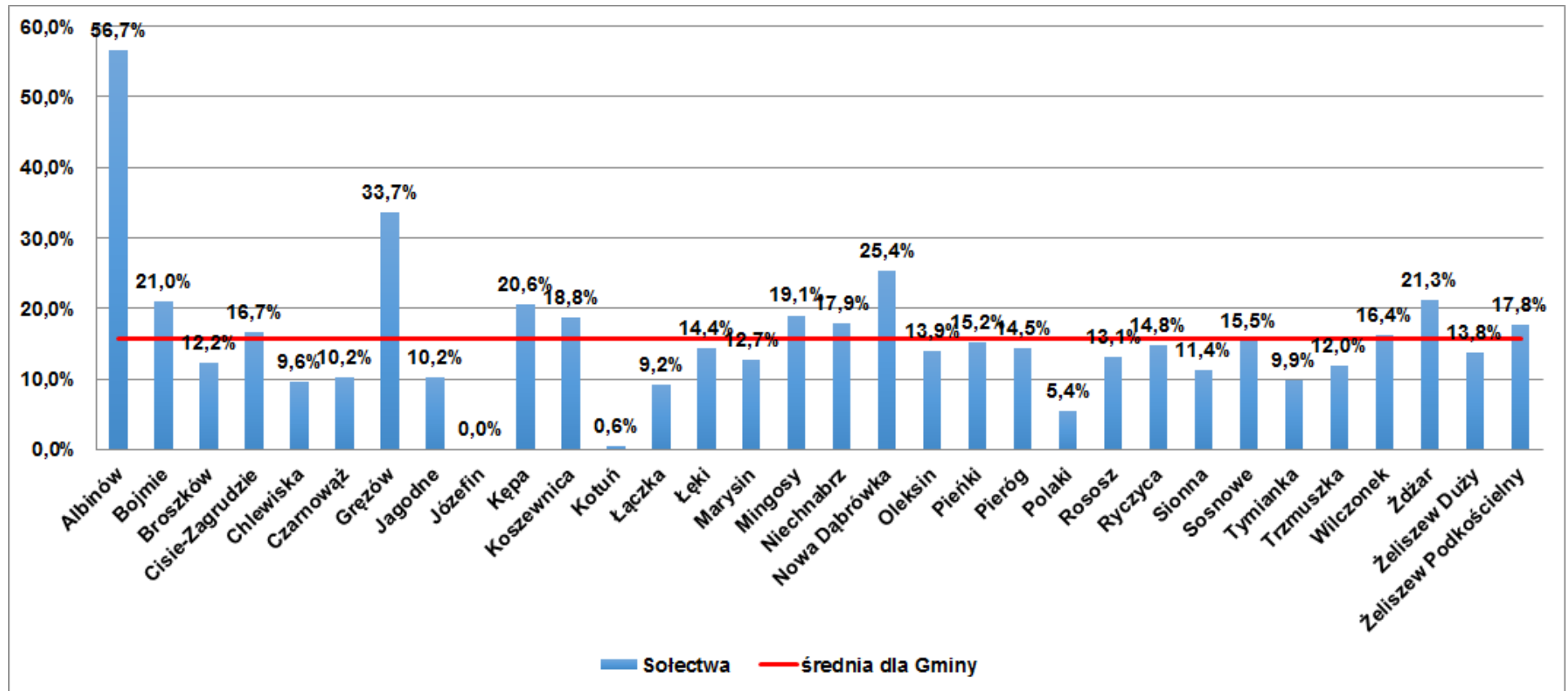
Wykres 7. WS5 - Udział osób objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Obszarami, gdzie najwięcej osób jest objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa są sołectwa: Cisie-Zagrudzie, Czarnowąż, Kępa, Koszewnica, Łęki, Marysin, Niechnabrz, Rososz, Ryczyca, Sosnowe, Tymianka, Wilczonek, Żeliszew Duży.

Wykres 8. WSR - Wykorzystanie zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe (szamba) w szt./ha

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Obszarami, gdzie najwięcej osób wykorzystuje bezodpływowe zbiorniki na nieczystości ciekłe (szamba) i gdzie jest ich największe zagęszczenie są sołectwa: Albinów, Bojmie, Cisie-Zagrudzie, Gręzów, Kępa, Koszewnica, Mingosy, Niechnabrz, Nowa Dąbrówka, Wilczonek, Żdżar, Żeliszew Podkościelny.

Tabela 22. Zbiorcza charakterystyka występowania zjawisk kryzysowych na terenie Gminy Kotuń

Sołectwa	WSKAŹNIKI DEGRADACJI						
	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (%)	Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym obszarze (%)	Udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem na danym obszarze (%)	Liczba osób korzystających z pomocy psychologa	Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa	Zagęszczenie zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe (szamba) w szt./ha	Obecność budynku użyteczności publicznej/świetlicy wiejskiej wymagającego modernizacji
Albinów	18,3%	6,7%	5,0%	4,2%	4,2%	56,7%	-
Bojmie	14,8%	3,1%	4,6%	0,0%	2,6%	21,0%	TAK
Broszków	14,9%	2,1%	5,0%	3,7%	2,9%	12,2%	TAK
Cisie-Zagrudzie	16,7%	3,2%	20,6%	1,6%	18,3%	16,7%	TAK
Chlewiska	18,3%	1,2%	3,7%	0,0%	3,7%	9,6%	-
Czarnowąż	9,8%	0,0%	15,7%	0,0%	10,8%	10,2%	-
Gręzów	17,0%	3,3%	8,2%	1,2%	6,6%	33,7%	TAK
Jagodne	13,3%	0,6%	4,4%	0,0%	4,4%	10,2%	TAK
Józefin	10,5%	1,9%	3,8%	7,6%	3,8%	0,0%	-
Kępa	9,4%	4,1%	15,4%	0,8%	9,8%	20,6%	-
Koszewnica	15,3%	2,3%	19,8%	9,2%	15,3%	18,8%	TAK
Kotuń	12,0%	3,4%	9,2%	5,2%	6,9%	0,6%	TAK
Łączka	18,8%	3,4%	9,1%	0,5%	7,7%	9,2%	TAK
Łęki	15,6%	2,8%	19,3%	0,0%	15,6%	14,4%	-
Marysin	10,4%	1,6%	34,4%	20,0%	25,6%	12,7%	TAK
Mingosy	10,4%	3,3%	9,3%	8,2%	2,7%	19,1%	-
Niechnabrz	25,7%	2,0%	12,9%	0,0%	14,9%	17,9%	-

Sołectwa	WSKAŹNIKI DEGRADACJI						
	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (%)	Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym obszarze (%)	Udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem na danym obszarze (%)	Liczba osób korzystających z pomocy psychologa	Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa	Zagęszczenie zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe (szamba) w szt./ha	Obecność budynku użyteczności publicznej/świetlicy wiejskiej wymagającego modernizacji
Nowa Dąbrówka	15,9%	3,2%	16,7%	0,8%	7,9%	25,4%	TAK
Oleksin	18,9%	4,3%	7,6%	5,4%	1,6%	13,9%	-
Pieńki	22,6%	3,5%	11,3%	9,6%	4,3%	15,2%	TAK
Pieróg	17,6%	2,6%	11,4%	0,0%	7,8%	14,5%	TAK
Polaki	15,5%	2,3%	11,0%	3,4%	5,6%	5,4%	TAK
Rososz	10,9%	3,6%	22,9%	5,2%	20,8%	13,1%	TAK
Ryczyca	16,0%	4,0%	19,0%	8,0%	13,0%	14,8%	-
Sionna	10,7%	6,0%	11,9%	0,0%	3,2%	11,4%	TAK
Sosnowe	12,4%	3,6%	13,0%	0,0%	10,7%	15,5%	TAK
Tymianka	14,3%	7,1%	21,4%	0,0%	21,4%	9,9%	-
Trzmuszk	16,8%	4,0%	19,1%	1,7%	9,2%	12,0%	TAK
Wilczonek	11,0%	4,7%	8,9%	3,8%	7,6%	16,4%	TAK
Żdźar	19,7%	3,7%	7,4%	0,5%	4,8%	21,3%	TAK
Żeliszew Duży	14,9%	0,6%	22,0%	2,7%	12,6%	13,8%	TAK
Żeliszew Podkościelny	13,5%	4,0%	2,4%	12,7%	2,4%	17,8%	TAK
SUMA	15,1%	3,2%	12,7%	3,6%	9,0%	15,7%	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kotuniu

Wskaźnik przyjmuje wartość mniej korzystną od średniej dla Gminy

Wskaźnik wykazuje znaczne odchylenie od średniej dla Gminy (o co najmniej 5 p.p.)

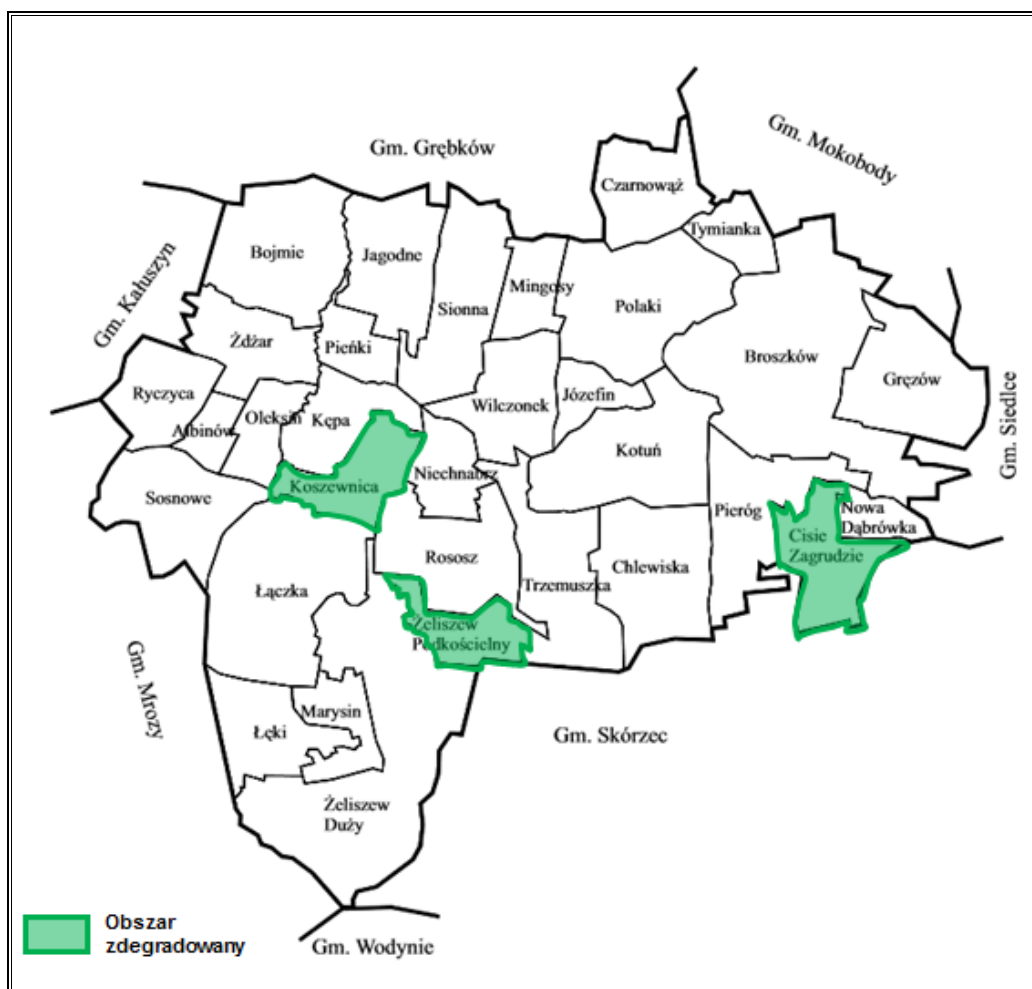
Jak wspomniano wcześniej, za zdegradowane uznano obszary, dla których spełnione zostały jednocześnie 3 warunki:

- zidentyfikowane zostało negatywne odchylenie od średniej dla Gminy w przypadku co najmniej dwóch wskaźników ze sfery społecznej, z czego co najmniej jeden z nich wykazywał znaczne przekroczenie średniej dla Gminy (o minimum 5 p.p.);
- zidentyfikowane zostało negatywne odchylenie od średniej dla Gminy w przypadku wskaźnika ze sfery środowiskowej;
- na obszarze znajduje się świetlica wiejska/budynek użyteczności publicznej wymagający modernizacji.

Ww. warunki spełniają jedynie 3 sołectwa: Cisie-Zagrudzie, Koszewnica oraz Żeliszew Podkościelny. Sołectwa te objęto obszarem zdegradowanym.

Położenie i granice obszaru zostało przedstawione na schematycznym rysunku. Obszar zdegradowany stanowi podstawę do wyznaczenia obszaru rewitalizacji.

Rysunek 3. Obszar zdegradowany Gminy Kotuń

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://pl.wikipedia.org/>

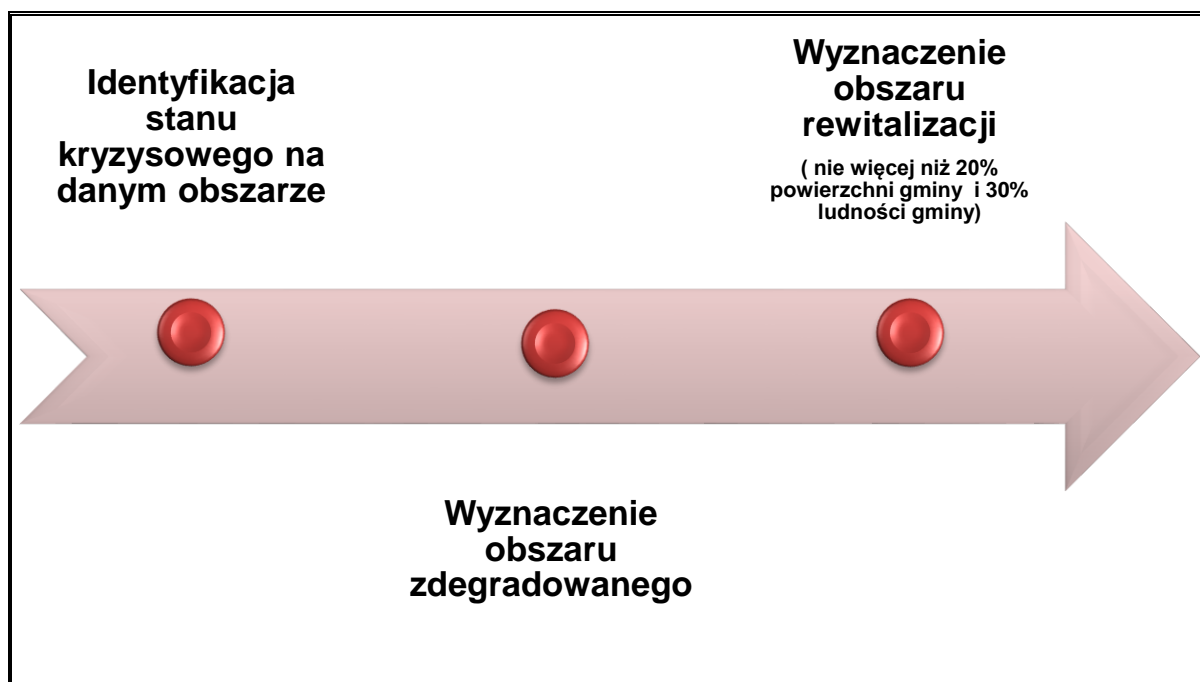
6. Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizowanego

6.1. Metodyka wyboru obszaru rewitalizowanego

Obszar rewitalizowany został wybrany na podstawie analizy, która oparta została na:

- zapisie w ustawie o rewitalizacji dotyczącego wielkości i charakterze obszaru rewitalizacji;
- informacjach zebranych z przeprowadzonych konsultacji społecznych, w której udział wzięły wszystkie grupy interesariuszy;
- identyfikacji występujących na terenie Gminy Kotuń problemów i zjawisk kryzysowych w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

Rysunek 4. Schemat wyboru obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ustawy o rewitalizacji

Dla przeprowadzenia analizy intensywności analizowanych zjawisk na terenie Gminy Kotuń, wykorzystano jej podział administracyjny na sołectwa. Na ich podstawie zobrazowano występujące na danych terenach zróżnicowanie w stosunku do sytuacji jaka występuje na terenie całego obszaru analizowanej jednostki samorządu terytorialnego (JST).

Szczegółowy proces delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

- Gmina Kotuń podzielona została na jednostki strukturalne - sołectwa, dla których dokonano diagnozy w zakresie występowania stanu kryzysowego;

- Identyfikacja sytuacji poszczególnych sołectw przeprowadzona została na podstawie analizy wybranych wskaźników. Dla poszczególnych jednostek strukturalnych porównywano same wskaźniki;
- Wyznaczenie obszaru zdegradowanego, charakteryzującego się nasilonym występowaniem zjawisk kryzysowych;
- Wyznaczenie obszaru rewitalizowanego, stanowiącego całość lub część obszaru zdegradowanego, spełniającego poniższe warunki:
 - łączna powierzchnia nie może zajmować ponad 20% powierzchni gminy,
 - łączna liczba ludności zamieszkujących wyznaczony teren nie może przekraczać ponad 30% mieszkańców gminy.

Na podstawie diagnozy stanu obecnego Gminy, analizy czynników i zjawisk kryzysowych występujących na przedmiotowym obszarze oraz wyznaczonego obszaru zdegradowanego, dokonano wyboru obszarów, które zostaną poddane rewitalizacji. Powierzchnia wyznaczona jako obszar przeznaczony do podjęcia działań rewitalizacyjnych charakteryzuje się szczególnym stopniem degradacji.

6.2. Obszar rewitalizacji gminy

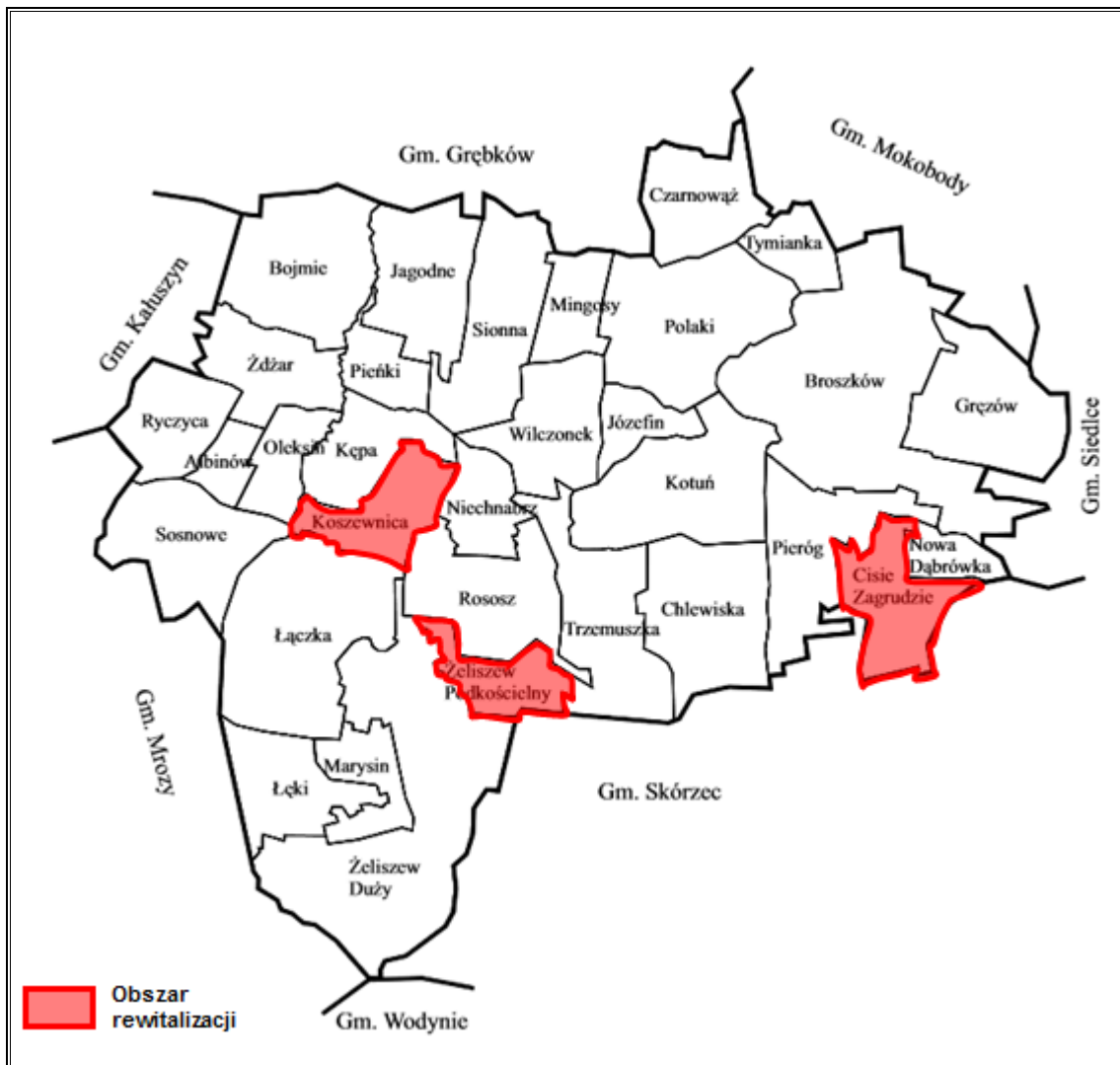
Zgodnie z definicją, obszar rewitalizacji może obejmować całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić działania rewitalizacyjne. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów o powierzchni większej niż 20% powierzchni gminy oraz być zamieszkały przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny poprzemysłowe, powojkowe lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Na podstawie analizy wskaźników degradacji opisanej w rozdziale 6.1. dokonano wyboru obszarów rewitalizowanych, na których podjęte zostaną działania rewitalizacyjne. Obszary te w największym stopniu wymagają interwencji w zakresie zmniejszenia stanu kryzysowego i ograniczenia wszelkich związanych z nim niekorzystnych zjawisk. Obszary, które zostaną poddane rewitalizacji na terenie Gminy Kotuń to:

- **sołectwo Cisie-Zagrudzie,**
- **sołectwo Koszewnica,**
- **sołectwo Żeliszew Podkościelny.**

Obszar rewitalizacji pokrywa się z granicami obszaru zdegradowanego. Powierzchnia rewitalizowanego obszaru wynosi: 1 221 ha, co stanowi 8,12% ogólnej powierzchni Gminy, natomiast zamieszkiwany jest przez 383 mieszkańców, co stanowi 4,47% całej ludności Gminy Kotuń. W związku z powyższym, spełnione zostały wymagania dotyczące obszaru rewitalizacji określone w ustawie o rewitalizacji z dnia 2 sierpnia 2016 r. oraz *Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*. Przedmiotowe obszary mają istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego.

Rysunek 5. Obszary rewitalizacji Gminy Kotuń

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/>

Obszary sołectw wyznaczonych do rewitalizacji nie posiadają wspólnych granic, jednakże natężenie zjawisk negatywnych na tych terenach spowodowało konieczność ich wsparcia w ramach procesu rewitalizacji i ograniczenia występujących tam problemów i barier rozwojowych.

Obszary wyznaczone do rewitalizacji zostały określone na podstawie wskaźników przedstawionych w Rozdziale 5. Kluczowym aspektem do podjęcia decyzji były wnioski z przeprowadzonych konsultacji społecznych na terenie Gminy oraz analiza wskaźnikowa. Na obszarach wybranych do rewitalizacji mierniki osiągnęły wartości mniej korzystne niż średnia Gminy dla przynajmniej dwóch wskaźników społecznych i jednego wskaźnika ze sfery przestrzenno-funkcjonalnej. Wpływ na decyzję dotyczącą obszaru miały również narady z interesariuszami *Programu Rewitalizacji*, które potwierdziły słabą sytuację społeczno-gospodarczą tych terenów.

Obszary rewitalizacji charakteryzują się spójnością urbanistyczną. Na wskazanych terenach do rewitalizacji, znajdują się również miejsca, gdzie bezpośrednio nie występują zjawiska negatywne. Jednakże, sąsiadujące z nimi tereny zdegradowane wpływają na nie pośrednio i w przyszłości mogą mieć negatywny wpływ. W związku z tym, tereny te zostały również objęte obszarem rewitalizacji.

6.3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

Na podstawie analizy wskaźnikowej przedstawionej w poprzednich rozdziałach dokonano wyboru obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizowanego ze szczególną koncentracją zjawisk kryzysowych. Poniżej dokonano szczegółowej diagnozy obszaru rewitalizowanego w strefie społecznej, gospodarczej, środowiskowej oraz przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

Zasięg i skala występujących problemów w każdej ze stref dotyczy głównie mieszkańców rewitalizowanych sołectw, jednakże skutki ich występowania mogą również przenosić się i oddziaływać na sytuację całej Gminy Kotuń. Wszystkie zidentyfikowane problemy charakteryzują się większym natężeniem na terenie rewitalizowanym niż wyznaczona średnia dla Gminy.

SFERA SPOŁECZNA

Na terenie rewitalizowanych sołectw Gminy Kotuń występują poważne problemy społeczne. Ich odzwierciedleniem jest wysoki udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, wysoki udział ludzi bezrobotnych oraz duży odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów i sytuacji życiowych. Występujące problemy są zjawiskiem

niekorzystnym, niepożądanym, niebezpiecznym dla tutejszej społeczności lokalnej. Konieczne jest ich wyeliminowanie z otoczenia, gdyż są one poważną przeszkodą dla efektywnego funkcjonowania mieszkańców i rozwoju Gminy. Poniżej przedstawione problemy najczęściej udaje się zniwelować jedynie poprzez długotrwałe działania zbiorowe.

- Wysoki udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym

Zjawisko starzenia się społeczeństwa, które zdiagnozowano na terenie Gminy Kotuń jest zjawiskiem negatywnym i powszechnym na terenie całej Polski. Charakteryzuje się wzrostem odsetku ludzi starych w społeczeństwie, przy jednoczesnym spadku wskaźnika przyrostu naturalnego. Zjawisko jest skutkiem wydłużania się trwania ludzkiego życia, postępu cywilizacyjnego i poprawy jakości życia. Niepokój budzi nie sam fakt wzrostu ilościowego starszej populacji, lecz wzrost jej udziału w strukturze ludności, spowodowany spadkiem udziału najmłodszych grup wiekowych w strukturze demograficznej społeczeństwa.

Demograficzne starzenie się społeczeństwa pociąga za sobą wiele problemów. Należą do nich m.in.:

- zwiększenie obciążenia systemu ochrony zdrowia kosztami opieki nad tą grupą ludności;
- potrzeba opracowania strategicznych programów dla ludzi w starszym wieku w oparciu o realne rozpoznanie ich sytuacji zdrowotnej oraz społeczno-ekonomicznej;
- potrzeba pomocy w organizacji życia i zaspokajaniu potrzeb nie tylko tych osób starszych, których samodzielność jest ograniczona, ale i przeważającej większości starszej generacji, zachowującej przez długi okres życia sprawność i wykazujących wysoki poziom aktywności życiowej;
- opracowanie programów profilaktycznych mających na celu zachowanie sprawności fizycznej i psychicznej do późnego wieku i ograniczenie kosztów opieki medycznej i usług opiekuńczych;
- zapewnienie szkolenia lekarzy pierwszego kontaktu w zakresie geriatrici w oparciu o opracowane standardy opieki geriatrycznej oraz popularyzację tej specjalizacji wśród lekarzy.

Źródło: <http://polsenior.iimcb.gov.pl/>

Ww. problemy wiążą się z koniecznością podjęcia różnego rodzaju przygotowań do nowej sytuacji na rzecz poprawy sytuacji materialnej osób starszych, przeciwdziałania postępującej niesprawności psychofizycznej (świadczenia pielęgnacyjne, szkolenia dla opiekunów),

przeciwdziałania poczuciu osamotnienia osób starszych (wspieranie budowy domów wielopokoleniowych, odpowiedniego kształtowania przestrzeni publicznej zapobiegającego wycofaniu się osób starszych, propagowanie ulgowego dostępu na imprezy kulturalne, zachowanie ogródków działkowych, ułatwianie dostępu do Internetu, rozwijanie oferty uniwersytetów trzeciego wieku, poszerzanie oferty domów opieki społecznej), dbałość o stan zdrowia osób starszych, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju badań profilaktycznych.

Źródło: Starzenie się społeczeństwa polskiego i jego skutki (2011), Kancelaria Senatu, Biuro Analiz i Dokumentacji

Za ludność w wieku poprodukcyjnym uważa się osoby w wieku 65 lat i więcej. Osoby te traktowane są jako nieaktywne zawodowo. W obecnej chwili na świecie następują znaczące zmiany demograficzne, które spowodowane są m.in. stale postępującym zjawiskiem starzenia się społeczeństwa. Zjawisko to rodzi określone konsekwencje dla osób nie tylko których dotyczy, ale przede wszystkim osób z najbliższego otoczenia i dla całego społeczeństwa. Najważniejszymi problemami osób starszych są: samotność, choroby, inwalidztwo, życie w ubóstwie i poczucie nieprzydatności. Wszechobecny „kult młodości” prowadzi do marginalizacji osób starszych jako zbiorowości i stopniowego eliminowania ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego. Zmiany społeczne, które zaszły w ostatnich latach tj.: osłabienie więzi rodzinnych i brak zainteresowania rodziny losami osób starszych oraz osłabienie więzi sąsiedzkich, prowadzą do wykluczenia i wzrostu zjawiska osamotnienia osób starszych. Osoby starsze mają ograniczony dostęp do zajęć integracyjnych i aktywizacyjnych na wyznaczonym obszarze. W związku z tym, niezbędne jest podjęcie określonych działań, które będą miały na celu pomoc osobom starszym w codziennym życiu, ich integrację ze społeczeństwem oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

- Wysoki udział osób bezrobotnych oraz wysoki odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej

Występujące na terenie rewitalizowanych sołectw zjawisko braku samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych, przejawiające się znacznym uzależnieniem społeczeństwa od środowiskowej pomocy społecznej jest sytuacją negatywną. Pomoc środowiskowa może mieć charakter pieniężny lub też może przyjmować postać świadczeń niepieniężnych. Do świadczeń o charakterze pieniężnym należą: zasiłek stały, zasiłek okresowy i zasiłek celowy. Z kolei świadczenie niepieniężne to przede wszystkim: praca socjalna, pomoc rzeczowa, usługi opiekuńcze, pomoc w uzyskaniu warunków mieszkaniowych czy też pomoc w domach pomocy społecznej.

Do korzystania z pomocy społecznej kwalifikują się przede wszystkim osoby w wieku produkcyjnym, które nie pracują. Według GUS najważniejszymi przyczynami bierności

zawodowej są m.in. niepełnosprawność, nauka oraz obowiązki rodzinne związane z opieką nad dziećmi lub osobami starszymi. Problem bezrobocia, z którym borykają się mieszkańcy wyznaczonych do rewitalizacji terenów jest jednym z najtrudniejszych do wyeliminowania problemów społecznych i gospodarczych. Powoduje on występowanie poważnych zaburzeń mających miejsce w środowisku i wpływa na występowanie dyskomfortu psychicznego. Bezrobocie wpływa na pogorszenie standardu życia, problemy z zagospodarowaniem wolnego czasu, a nawet izolację społeczną. Oferowana na rynku pracy liczba miejsc jest niewystarczająca w stosunku do liczby osób potrzebujących pracy. Duże znaczenie ma również niechęć części osób bezrobotnych do podjęcia pracy oraz niedopasowanie wykształcenia części osób do potrzeb rynku pracy, przy znikomym zapotrzebowaniu rynku. W związku z tym problemem, należy prowadzić szereg działań oraz realizować programy, mające na celu wspieranie osób bezrobotnych. Realizacja przez Gminę szkoleń, kursów zawodowych oraz projektów w ramach rewitalizacji, będzie zmierzać do ograniczenia bezrobocia wśród mieszkańców obszarów zdegradowanych.

Wynikiem bezrobocia jest występowanie m.in. ubóstwa, które charakteryzuje się brakiem dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb jednostki. Ponadto, problem ten godzi w materialne podstawy bytu rodzin, zmniejsza szanse edukacyjne dzieci, często prowadzi również do rozpadu rodziny. Zjawisko to staje się coraz bardziej powszechne i niebezpieczne, gdyż niemożność zaspokojenia swoich potrzeb często prowadzi do frustracji oraz patologii.

Należy zaznaczyć, że na obszarze wybranym do rewitalizacji tj., sołectwa Cisie-Zagrudzie, Żeliszew Podkościelny oraz Koszewnica, brakuje różnego rodzaju form organizacji czasu wolnego. Nie są tu organizowane zajęcia dla żadnej z grup wiekowych, które pomogłyby w integracji mieszkańców, rozwijaniu zainteresowań, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych oraz zagospodarowaniu wolnego czasu. Mieszkańcy nie mogą również skorzystać z pomocy psychologa. Powyższa sytuacja może być również przyczyną pojawiania się takich negatywnych zjawisk jak bezrobocie i przestępczość.

Oprócz wyżej wymienionych problemów istniejących na obszarze wybranym do rewitalizacji, należy również wskazać na istniejący tutaj potencjał, drzemący szczególnie w mieszkańcach Gminy. Lokalna społeczność posiada dużo zapału do pracy, a także różne zdolności, umiejętności i zainteresowania. Mieszkańcy Gminy są chętni do działania o czym świadczą działające tutaj organizacje pozarządowe, m.in. Stowarzyszenie Rozwoju Żeliszewa „Żeliszewiacy”, „Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły w Cisiu-Zagrudziu”, „Stowarzyszenie Nasze Marzenia” w Żeliszewie Podkościelnym. Na terenie Gminy działają również jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

SFERA GOSPODARCZA

Na terenie rewitalizowanych sołectw w wyniku problemów społecznych występują również problemy gospodarcze. Słaby rozwój tych terenów związany jest m.in. z małym odsetkiem prowadzonych działalności gospodarczych. Są one wynikiem niedostosowanego systemu kształcenia do potrzeb na rynku pracy, a także trudności administracyjnych na jakie napotykają przedsiębiorcy i osoby chcące założyć własną działalność gospodarczą. Wysokie podatki i niskie dochody wpływają na niechęć przedsiębiorców do tworzenia własnych biznesów.

Mieszkańcy wyznaczonych terenów zajmują się przede wszystkim prowadzeniem działalności wielokierunkowej z przewagą rolniczo-roślinnej, ale również także hodowlą trzody chlewnej i bydła. Występujące na terenie rewitalizowanych sołectw lokalne przedsiębiorstwa to głównie małe, prywatne sklepy. W związku z tym, odnotowuje się niski stopień przedsiębiorczości, co wiąże się z występującymi problemami również w sferze społecznej i wysokim stopniem bezrobocia wpływającym na ubóstwo.

Wzrost gospodarczy jest ściśle związany z rozwojem przedsiębiorczości i innowacyjności, co wpływa na tworzenie nowych miejsc pracy oraz przeciwdziałanie bezrobociu. Niespójny system wsparcia doradczego oddziałuje negatywnie na to zjawisko i stanowi poważną barierę rozwojową.

Gmina Kotuń ma dogodne położenie administracyjne, co przy dobrym wykorzystaniu może mieć korzystny wpływ na rozwój aktywności gospodarczej mieszkańców. Dobra lokalizacja terenów Gminy w pobliżu dróg krajowych, wojewódzkich oraz sąsiedztwo ośrodków miejskich może prowadzić do rozwoju przedsiębiorczości i powstawania nowych inwestycji m.in. w wyniku przybywania na teren Gminy przedsiębiorstw spoza jej terenu.

W celu zmniejszenia poziomu bezrobocia i zwiększenia liczby funkcjonujących podmiotów gospodarczych, należałoby skutecznie pozyskiwać nowych inwestorów, a także stwarzać odpowiednie warunki do prowadzenia działalności gospodarczej. W celu pobudzenia gospodarczego obszarów zdegradowanych, Gmina planuje zrealizować projekty współfinansowane ze źródeł zewnętrznych, które wpłyną na podniesienie kwalifikacji lokalnych firm, ich pracowników oraz mieszkańców. Ponadto, działania mające na celu wspieranie lokalnej przedsiębiorczości wpłyną na zahamowanie degradacji społecznej i rozszerzanie się zjawiska patologii. Zaangażowanie Gminy oraz innych instytucji i organizacji poprzez m.in. prowadzenie szkoleń, spotkań wpłynie na poprawę wizerunku Gminy w oczach mieszkańców.

SFERA ŚRODOWISKOWA

Powietrze jest elementem środowiska, które jest niezbędne do życia wszystkich ludzi, dlatego tak istotne znaczenie ma jego jakość, a także wpływ każdego człowieka na jego stan. Ochrona jakości powietrza jest bardzo ważna dla zdrowia i komfortu życia obecnych, jak i przyszłych pokoleń. Na przedmiotowym terenie stan powietrza atmosferycznego jest niezadowolający. Wynika to z faktu, że mieszkańcy na cele grzewcze wykorzystują przede wszystkim takie paliwa jak: węgiel kamienny, drewno, odpady drzewne. Według przeprowadzonej przez WIOŚ w Warszawie w 2014 roku rocznej ocenie jakości powietrza w województwie mazowieckim, na terenie strefy mazowieckiej, w której znajduje się Gmina Kotuń oraz wybrane do rewitalizacji sołectwa, odnotowano przekroczenia stężeń pyłów PM₁₀, PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu w powietrzu. Ponadto, wyznaczony do rewitalizacji obszar charakteryzuje się niedoborem urządzonych terenów zielonych, lasów i łąk. Kompleksy roślinności są bardzo ważnym czynnikiem warunkującym stabilność przyrody. Lasy i tereny zielone poprawiają stan powietrza atmosferycznego, pochłaniając dwutlenek węgla i produkując niezbędny do życia tlen. Obszary te łagodzą więc występujące na danym terenie niekorzystne warunki klimatyczne.

Sposobem ograniczenia niskiej emisji na obszarach rewitalizowanych jest realizacja działań z zakresu m.in. termomodernizacji budynków, obejmująca wymianę pokryć dachowych, docieplenie ścian oraz odnowienie elewacji budynków, wymianę systemów grzewczych, montaż instalacji OZE itp. Takie działanie miałoby pozytywny wpływ na środowisko naturalne. Termomodernizacja budynków, przyczynia się do zwiększenia efektywności energetycznej oraz ograniczenia emisji CO₂, co bezpośrednio przyczynia się do poprawy jakości powietrza na danym terenie oraz pośrednio pozytywnie wpłynie na zdrowie i życie wszystkich mieszkańców danego obszaru. Wskazana jest termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Kotuń.

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA I SFERA TECHNICZNA

Zagospodarowanie terenu i jego wyposażenie w odpowiedniej jakości infrastrukturę techniczną, jest jednym z istotnych warunków rozwoju gospodarczego i poprawy warunków bytowych ludności oraz ich sytuacji społecznej.

Wyznaczony do rewitalizacji obszar charakteryzuje się niedoborem infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej oraz sportowej. Brakuje miejsc spotkań dla mieszkańców – na terenie przedmiotowych sołectw nie istnieją miejsca, gdzie społeczność mogłaby się spotykać, a istniejące świetlice wiejskie często znajdują się w złym stanie technicznym oraz są niedoposażone. Ponadto, część budynków użyteczności publicznej na tym terenie

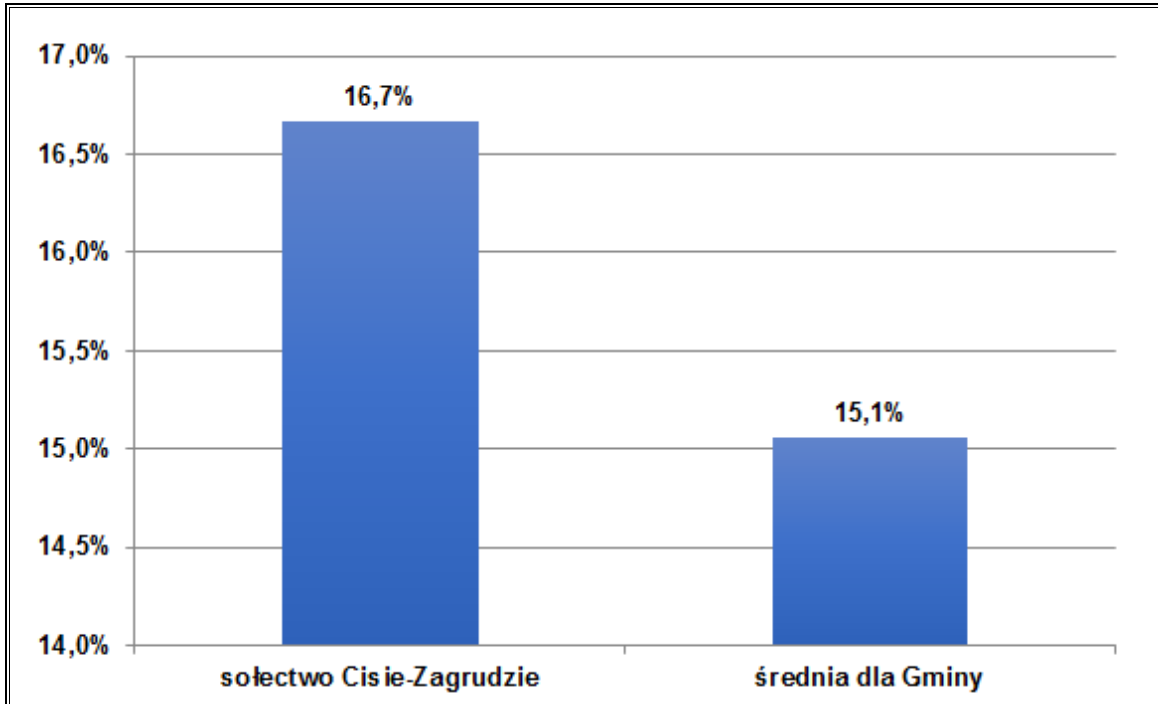
wymaga podjęcia odpowiednich działań termomodernizacyjnych oraz remontowych, które wpłyną na poprawę komfortu ich użytkowania oraz nadanie im dodatkowych funkcji tj. miejsce integracji, edukacji. Ważną kwestią jest słaby stan wyposażenia sołectw w infrastrukturę kanalizacyjną. Niedostatek tego typu urządzeń powoduje zanieczyszczenia wód i gruntów, do których trafiają usuwane z gospodarstw domowych ścieki. W związku z tym, element ten jest bardzo istotny dla środowiska i wpływa bezpośrednio na komfort życia mieszkańców.

Modernizacji wymagają również niektóre fragmenty sieci drogowej. Na terenie sołectw brakuje utwardzonych dróg gminnych, wystarczającej ilości chodników, a istniejąca część dróg, chodników prowadzących do funkcjonujących obiektów użyteczności publicznej znajduje się w złym stanie technicznym, utrudnia komunikację, a nawet stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa społeczności. Obszary rewitalizowane charakteryzują się również niewystarczającą liczbą ciągów pieszo-rowerowych oraz brakiem infrastruktury turystycznej. Jest to sytuacja niekorzystna, przyczyniająca się do pogłębienia problemu „niskiej emisji”, wpływającej niekorzystnie na jakość środowiska przyrodniczego i zdrowie mieszkańców. Jest to szczególnie ważne, z punktu widzenia nasilających się w ostatnich latach zmian klimatycznych. Ponadto, część infrastruktury jest niedostosowana do potrzeb wszystkich mieszkańców, głównie osób starszych czy niepełnosprawnych (bariery architektoniczne).

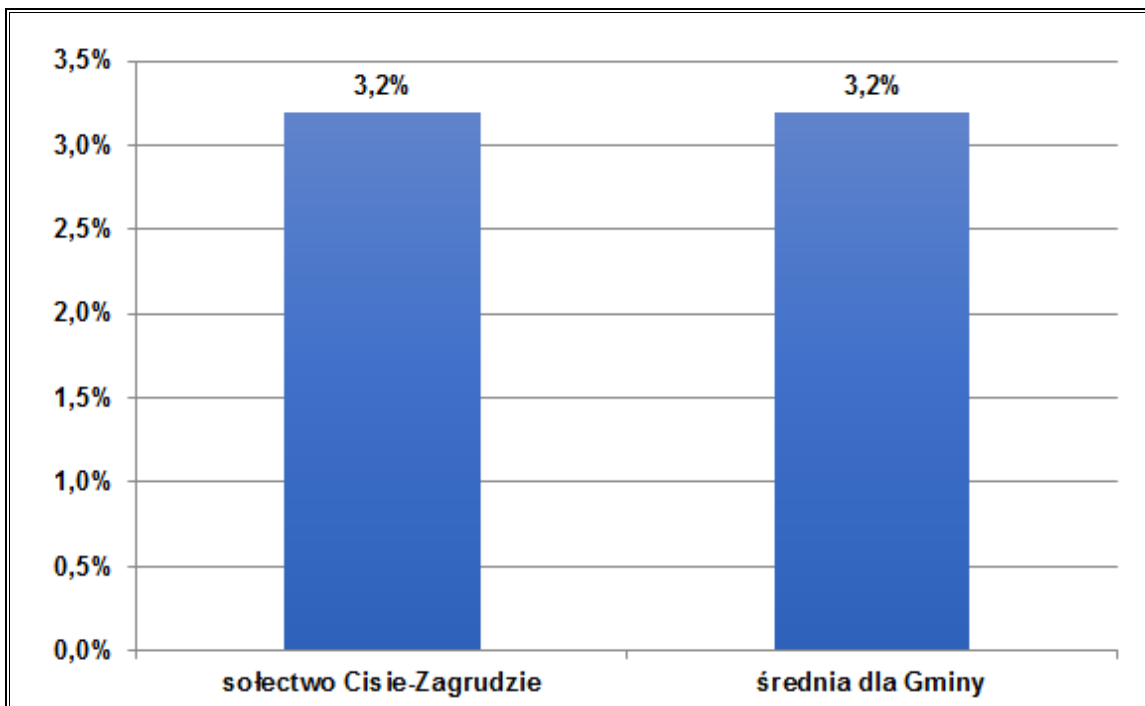
PODSUMOWANIE

- **Sołectwo Cisie-Zagrudzie**

Sołectwo to zajmuje powierzchnię 586,49 ha i zamieszkane jest przez 126 mieszkańców. Z przeprowadzonej analizy wskaźnikowej wynika, że największymi problemami na obszarze sołectwa jest wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, wysoki udział osób bezrobotnych, duża liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej oraz brak wyposażenia w sieć kanalizacji sanitarnej, co świadczy o sytuacji kryzysowej na tym obszarze. Zgodnie z przeprowadzoną analizą wskaźnikową, wartości wszystkich czterech wskaźników przyjmowały wartości mniej korzystne od średniej wyznaczonej dla Gminy Kotuń. Na poniższych wykresach została przedstawiona sytuacja na terenie sołectwa Cisie-Zagrudzie, w porównaniu ze średnią dla Gminy.

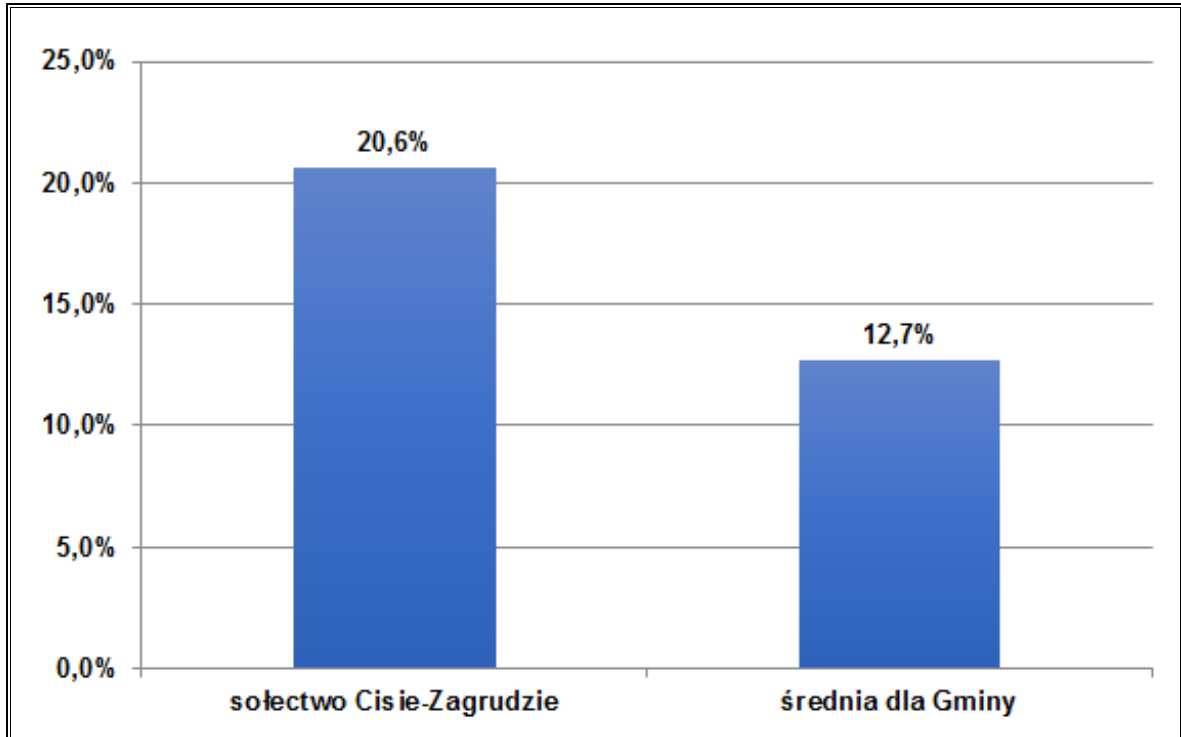
Wykres 9. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem (%) w sołectwie Cisie-Zagrudzie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Wykres 10. Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem (%) w sołectwie Cisie-Zagrudzie

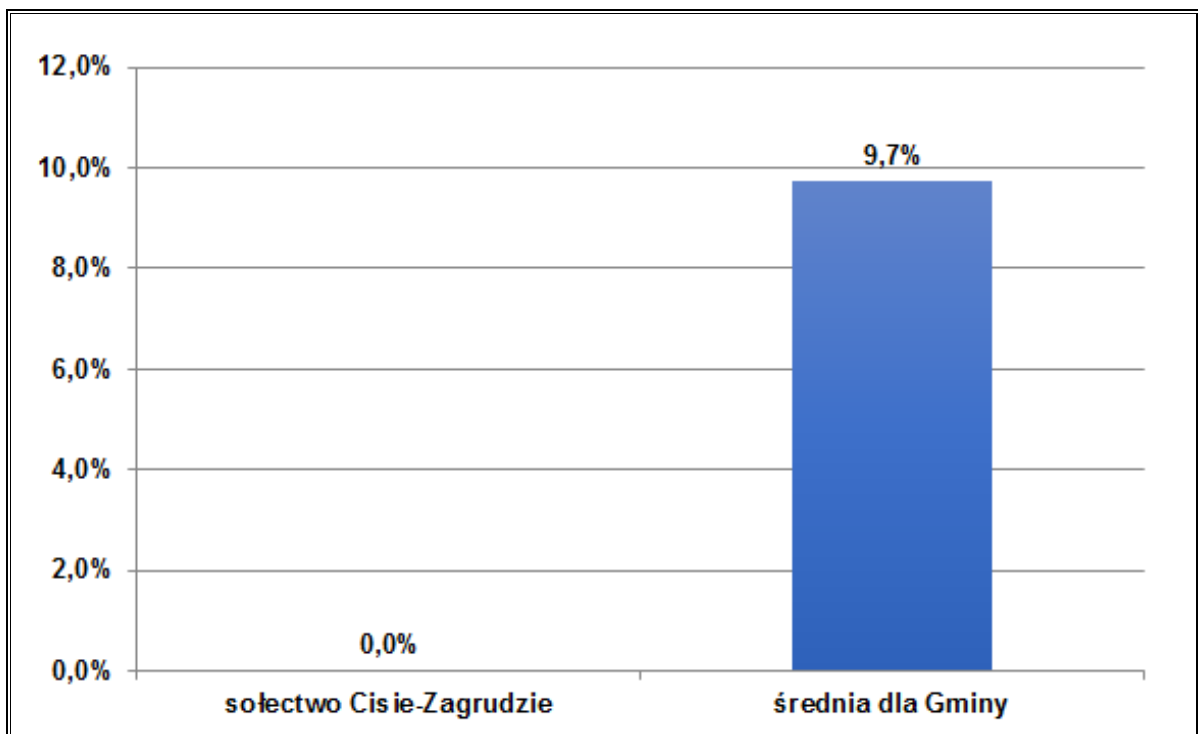
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Wykres 11. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem (%) na terenie sołectwa Cisie-Zagrudzie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Wykres 12. Udział osób korzystających z kanalizacji w ludności ogółem (%) w sołectwie Cisie-Zagrudzie

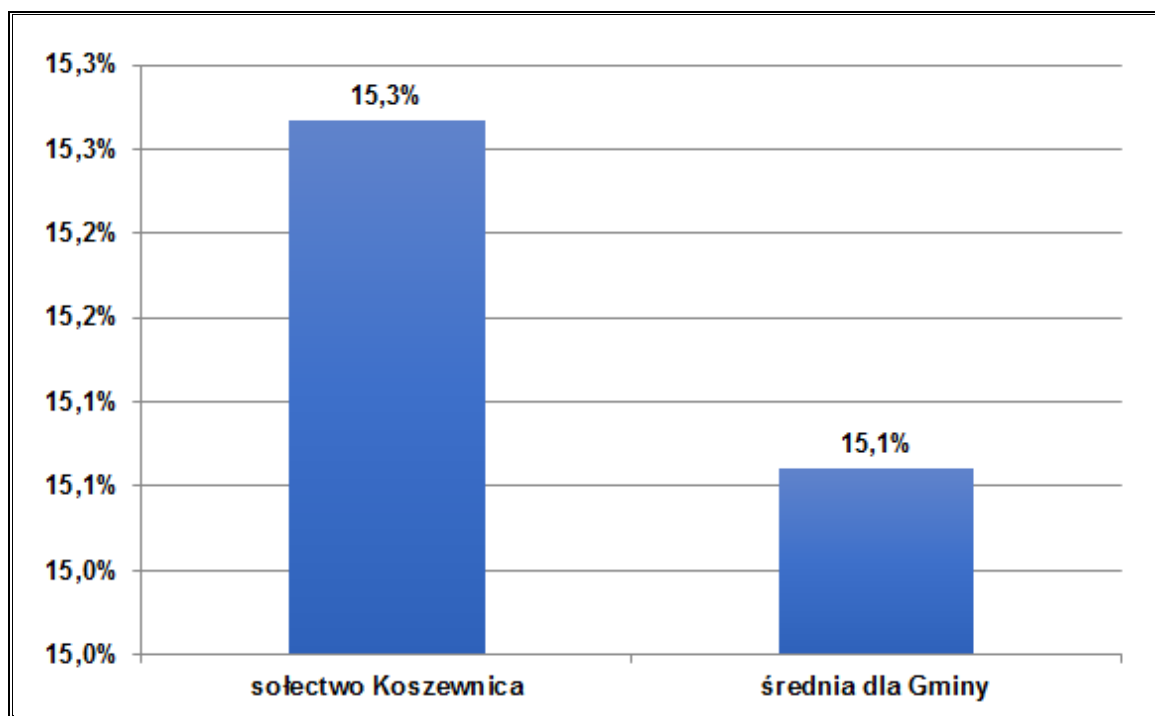

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

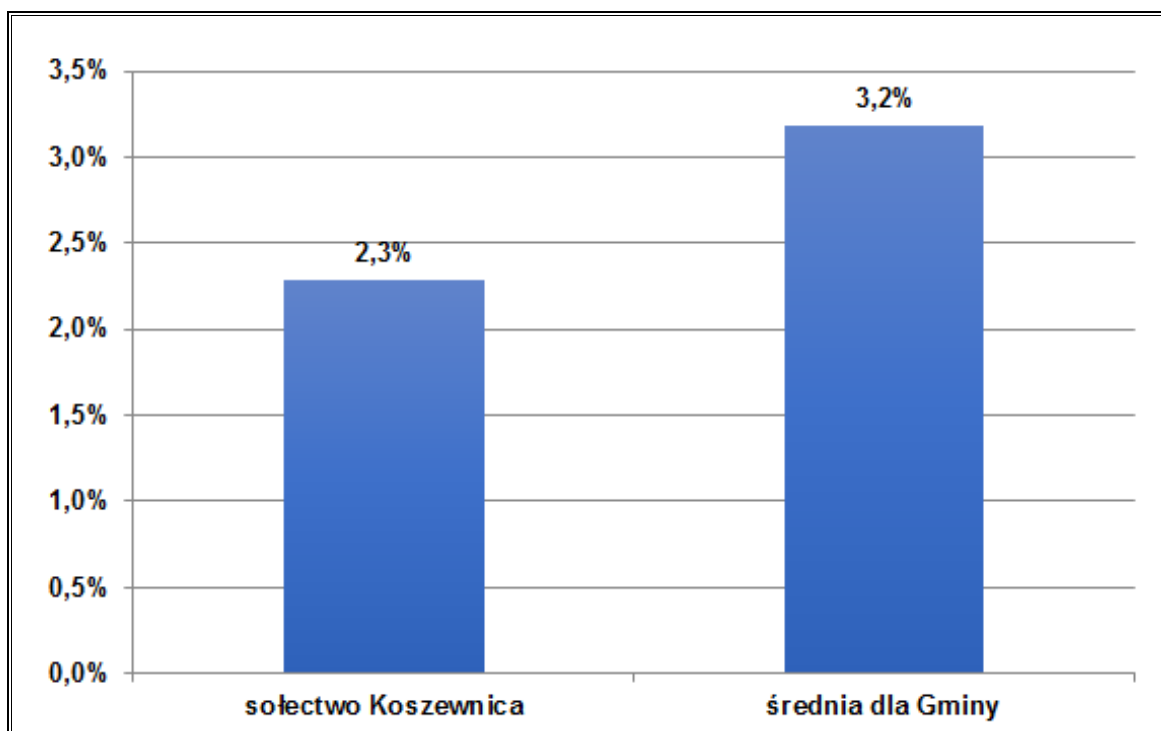
- **Sołectwo Koszewnica**

Sołectwo to zajmuje powierzchnię 325,12 ha i zamieszkane jest przez 131 mieszkańców. Z przeprowadzonej analizy wskaźnikowej wynika, że największymi problemami na obszarze sołectwa jest wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, duża liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej oraz brak wyposażenia w sieć kanalizacji sanitarnej, co świadczy o sytuacji kryzysowej na tym obszarze. Zgodnie z przeprowadzoną analizą wskaźnikową, wartości trzech analizowanych wskaźników przyjmowały wartości mniej korzystne od średniej wyznaczonej dla Gminy Kotuń. Na poniższych wykresach została przedstawiona sytuacja na terenie sołectwa Koszewnica, w porównaniu ze średnią dla Gminy.

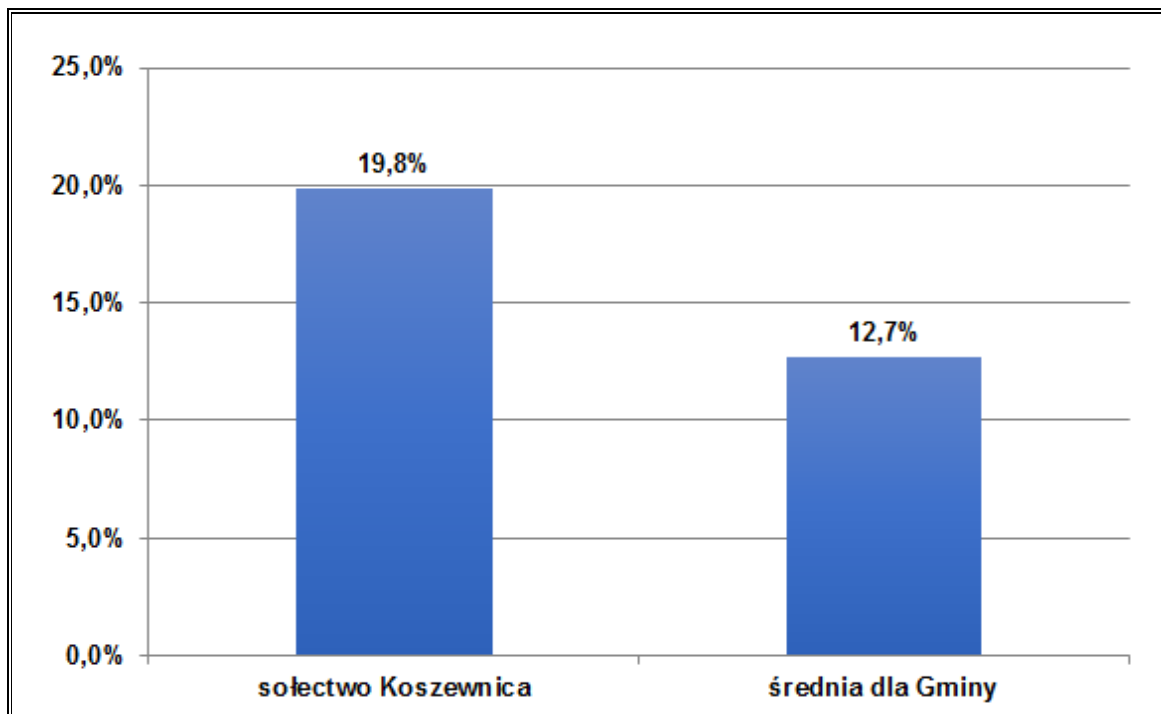
Wykres 13. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem (%) w sołectwie Koszewnica

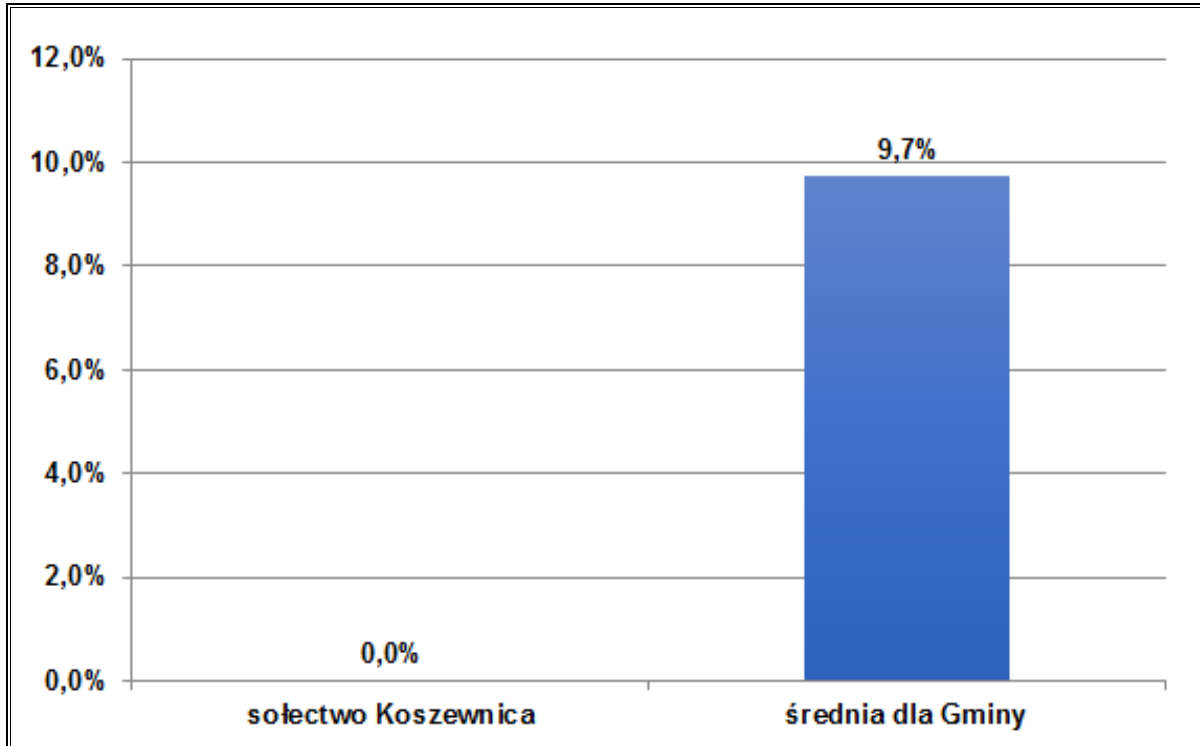
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Wykres 14. Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem (%) w sołectwie Koszewnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Wykres 15. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem (%) na terenie sołectwa Koszewnica

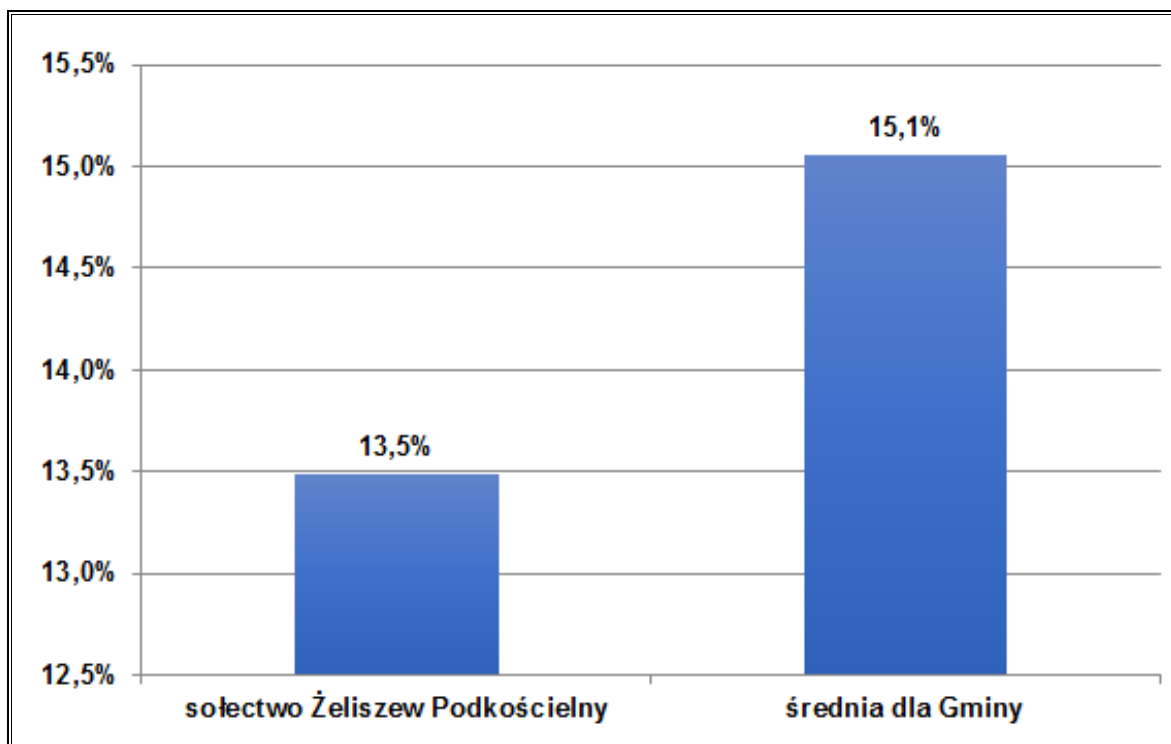
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Wykres 16. Udział osób korzystających z kanalizacji w ludności ogółem (%) w sołectwie Koszewnica

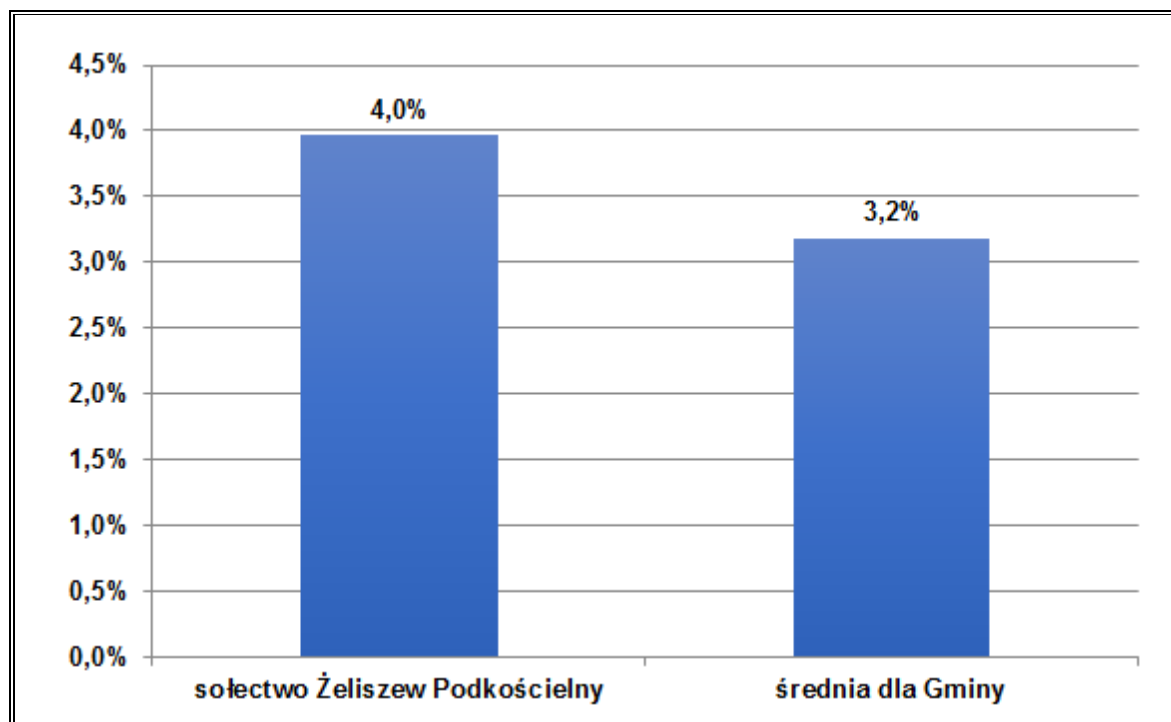
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

- **Sołectwo Żeliszew Podkościelny**

Sołectwo to zajmuje powierzchnię 309,76 ha i zamieszkane jest przez 126 mieszkańców. Z przeprowadzonej analizy wskaźnikowej wynika, że największymi problemami na obszarze sołectwa jest wysoki odsetek osób bezrobotnych oraz brak wyposażenia w sieć kanalizacji sanitarnej, co świadczy o sytuacji kryzysowej na tym obszarze. Zgodnie z przeprowadzoną analizą wskaźnikową, wartości dwóch analizowanych wskaźników przyjmowały wartości mniej korzystne od średniej wyznaczonej dla Gminy Kotuń. Na poniższych wykresach została przedstawiona sytuacja na terenie sołectwa Żeliszew Podkościelny, w porównaniu ze średnią dla Gminy.

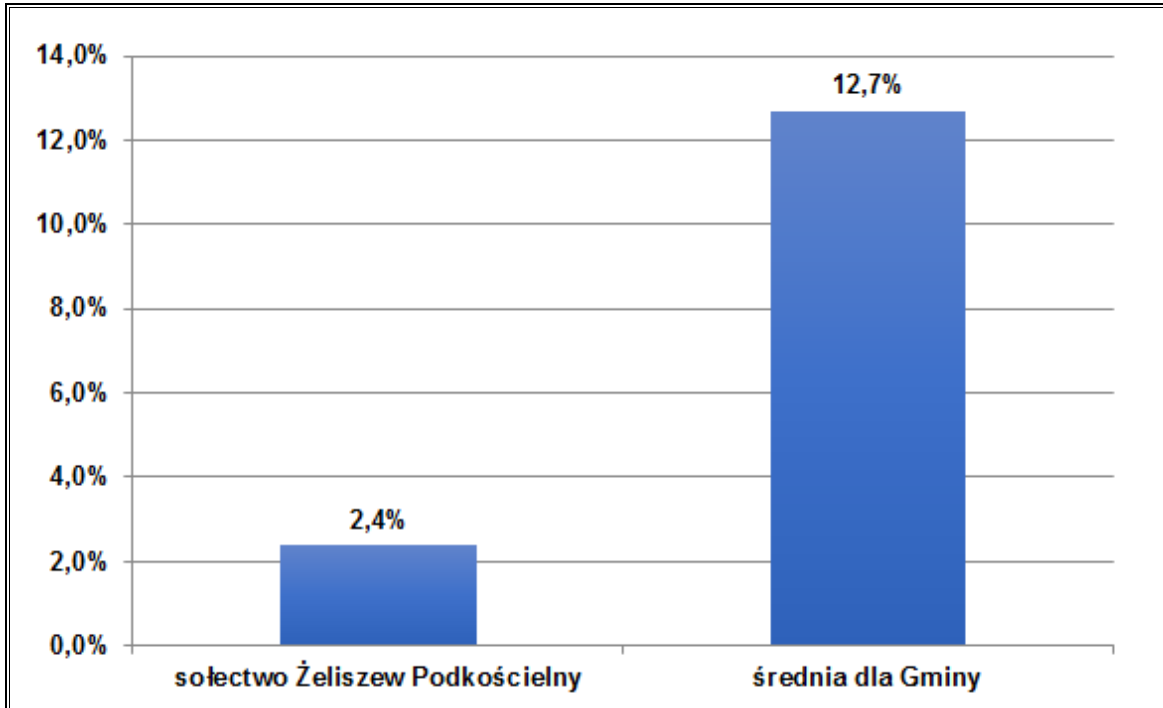
Wykres 17. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem (%) w sołectwie Żeliszew Podkościelny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Wykres 18. Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem (%) w sołectwie Żeliszew Podkościelny

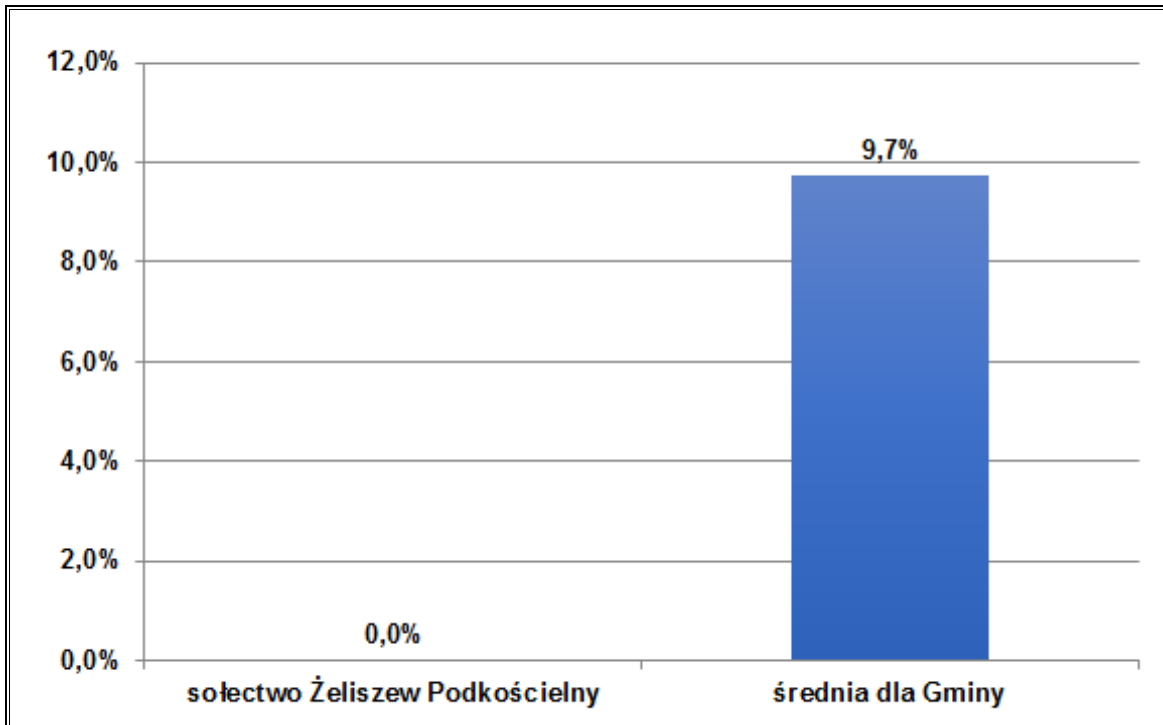
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Wykres 19. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem (%) na terenie sołectwa Żeliszew Podkościelny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Wykres 20. Udział osób korzystających z kanalizacji w ludności ogółem (%) w sołectwie Żeliszew Podkościelny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

7. Wizja obszaru rewitalizacji po rewitalizacji

Wizja wyznaczonego obszaru rewitalizacji po rewitalizacji jest stanem, do którego dążyć będzie Gmina poprzez określone kierunki działań. Wizja obrazuje przyszły wizerunek obszarów rewitalizowanych Gminy, który zostanie osiągnięty dzięki realizacji wyznaczonych celów strategicznych.

Z uwagi na występujące problemy, władze Gminy planują podjąć działania, zmierzające do rewitalizacji obszarów, na których zidentyfikowano najwięcej negatywnych zjawisk. Zdiagnozowane zjawiska kryzysowe, wymagają podjęcia natychmiastowych, odpowiednich działań, które będą ograniczały ich skalę i niwelowały skutki. Charakter potrzeb rewitalizacyjnych wynika z przedstawionej diagnozy obszaru rewitalizacji. Głównymi problemami, które należy zniwelować są zdiagnozowane problemy społeczne tj. bezrobocie, ubóstwo, wykluczenie społeczne. Ponadto, infrastruktura społeczna na tych terenach nie zaspokaja w pełni potrzeb mieszkańców i nie jest dostosowana do prowadzenia działań. Brak wystarczającej liczby zajęć dodatkowych dla dzieci, a także kursów i szkoleń dla dorosłych wpływa na pogłębianie się problemów i alienację społeczną. Ponadto, mieszkańcy podczas konsultacji zwrócili uwagę na problemy ze sfery infrastrukturalnej m.in. niewystarczająca infrastruktura rekreacyjna, drogowa (w tym okołodrogowa), brak obiektów infrastruktury miejsc spotkań.

Na podstawie diagnozy stanu obszaru rewitalizacji, analizy zjawisk kryzysowych i lokalnych potencjałów oraz na podstawie konsultacji z mieszkańcami, sformułowano następującą wizję obszaru rewitalizacji po rewitalizacji:

Wizja obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji po przeprowadzeniu procesów i wdrożeniu planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w 2023 roku jest miejscem uzdrowionym i odnowionym społecznie o atrakcyjnych warunkach do życia dzięki ludziom aktywnym.

Na terenie sołectw Cisie-Zagrudzie, Koszewnica oraz Żeliszew Podkościelny ukształtowały się skuteczne i aktywne postawy społeczne i przedsiębiorcze. W wyniku tego, nastąpiło ograniczenie skali zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych. Na terenie rewitalizacji odnowiona została infrastruktura społeczna, która poprawiła jakość życia i zahamowała zjawisko wykluczenia społecznego i alienacji.

Obszar rewitalizacji stał się miejscem bazującym na lokalnych potencjałach, przyjaznym do tworzenia nowych miejsc pracy oraz dbającym o bogate dziedzictwo kulturowo-przyrodnicze.

Realizacji założonych wizji odbędzie się poprzez przedstawione w dalszej części Programu przedsięwzięcia/projekty rewitalizacyjne. Planowane działania ukierunkowane są m.in. na zwiększenie aktywności społeczności lokalnej i integrację mieszkańców m.in. poprzez rozwijanie pasji i zainteresowań, pomocy osobom bezrobotnym i lokalnym przedsiębiorcom, a także z zakresu poprawy stanu infrastruktury technicznej i tworzenia atrakcyjnych miejsc spędzania czasu wolnego.

Rewitalizacja zdegradowanych i zmarginalizowanych obszarów wskazanych jako problemowe, ma na celu pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno – gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonym dysfunkcjami społecznymi obszarze. Działania naprawcze prowadzić będą do polepszenia jakości życia mieszkańców, w tym zwiększenia ich szans na zatrudnienie. Ponadto pozwolą one na trwałą odnowę obszaru, poprawę ładu przestrzennego, stanu środowiska i zabudowy.

Zaplanowane działania również spowodują wystąpienie efektu synergicznego, który wpłynie na poziom życia wszystkich mieszkańców Gminy Kotuń. W wyniku działań eliminujących negatywne zjawiska, które często również oddziałują i wychodzą poza granice obszaru rewitalizacji poprawi się wizerunek Gminy i wpłynie na jej „uzdrowienie” społeczne. Proces wdrażania wizji stanie się dalszym impulsem dla rozwoju Gminy. Organizacja zajęć, spotkań, wpłynie na stworzenie i nawiązanie wspólnotowych relacji. Odnowa zdegradowanej przestrzeni przyczyni się do atrakcyjności sołectw dla turystów, ale także wpłynie na poprawę estetyki całego obszaru Gminy Kotuń.

8. Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych

Przedstawione w tym rozdziale cele rewitalizacyjne i kierunki działań, są odpowiedzią na wcześniej zdiagnozowane problemy i potrzeby. Zostały one przedstawione dla całego obszaru rewitalizacji. Na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji, tj. sołectwa: Cisie-Zagrudzie, Koszewnica oraz Żeliszew Podkościelny występują podobne problemy w poszczególnych sferach.

Sformułowana wizja obszaru rewitalizacji zostanie zrealizowana przez dwa główne cele. Ich zadaniem jest ograniczenie negatywnych zjawisk występujących na obszarze rewitalizowanym. Spełnienie ich założeń będzie możliwe poprzez określenie kierunków działań. Następnie każdy z kierunków będzie realizowany za pomocą określonych przedsięwzięć. W tabeli poniżej przedstawiono cele rewitalizacji i kierunki działań.

Tabela 23. Cele rewitalizacji i kierunki działań

CEL STRATEGICZNY	
AKTYWNA REWITALIZACJA SPOŁECZNA POWIĄZANA Z DZIAŁANAMI INFRASTRUKTURALNYMI	
Cele rewitalizacji	
CEL 1	CEL2
WZROST KOMPETENCJI I AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO - GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI	POPRAWA JAKOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNEJ I DOSTĘPNOŚĆ DO USŁUG PUBLICZNYCH MIESZKAŃCOM OBSZARU REWITALIZACJI
KIERUNKI DZIAŁAŃ	
Tworzenie szans rozwoju i edukacji dzieciom i młodzieży oraz wspieranie ich integracji	Rozwój infrastruktury społecznej i poprawa dostępu do jej usług
Aktywne włączenie w życie społeczne osób wykluczonych społecznie	Poprawa infrastruktury technicznej i modernizacja budynków użyteczności publicznej
Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja ekonomiczna mieszkańców	-
Stworzenie odpowiednich warunków dla integracji międzypokoleniowej i aktywności osób starszych	-

Źródło: Opracowanie własne

Rewitalizacja w sposób kompleksowy przyczyni się do naprawy sytuacji na obszarach rewitalizowanych w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Określone kierunki działań przyczynią się do usuwania przyczyn degradacji obszaru rewitalizowanego oraz stworzą warunki do jego zrównoważonego rozwoju.

Podstawowym elementem systemu monitoringu i oceny jest ustalenie wskaźników, które będą wykorzystywane do monitorowania postępów w zakresie osiągania celów i realizacji projektów.

Oczekiwane wskaźniki osiągnięć założonych celów procesu rewitalizacji przedstawiono w oparciu o określone wskaźniki docelowe. Wartość poszczególnych wskaźników bazowych przyjmuje wartości zerowe, gdyż są one trudne do skwantyfikowania, co powoduje, że każda zmiana wartości bazowej wskaźnika stanowić będzie realizację celów **Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń**. Przy ocenie osiągniętych przez założeń monitorowane będą dwa rodzaje wskaźników:

- **Wskaźnik produktu** – bezpośredni materialny efekt realizacji przedsięwzięcia mierzony konkretnymi wielkościami;
- **Wskaźnik rezultatu** – bezpośredni efekt zrealizowanego programu lub projektu, który dostarczy informacji o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku ich wdrożenia i otrzymania wsparcia u beneficjentów pomocy.

Tabela 24. Wskaźniki produktu i rezultatu dla wyznaczonych obszarów rewitalizacji

Lp.	Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa	Wartość docelowa
Wskaźniki produktu			
1	Liczba zrealizowanych projektów społecznych	0	3 szt.
2	Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych	0	3 szt.
3	Liczba obiektów poddanych remontowi lub termomodernizacji	0	4 szt.
4	Powierzchnia zrewitalizowanych przestrzeni publicznych [m ²]	0	Urząd Gminy Kotuń
5	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	0	20 osób
6	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w Programie	0	5 osób
7	Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	0	10 osob
8	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	0	10 osób
9	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	0	10 osób
10	Liczba uczniów i młodzieży objętych wsparciem w programie	0	50 osób
Wskaźniki rezultatu			
1	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców	0,55	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kotuniu
2	Liczyby osób bezrobotnych na 100 mieszkańców	0,12	Urząd Gminy Kotuń
3	Liczba nowych miejsc pracy	0	Urząd Gminy Kotuń
4	Liczba osób, które uzyskały nowe kwalifikacje zawodowe	0	20 osób

Źródło: Opracowanie własne

Proces rewitalizacji Gminy Kotuń jest postępowaniem kompleksowym, opartym na skoordynowanych działaniach oraz na szczegółowej diagnozie poszczególnych obszarów. Ważnym aspektem był udział przy jego tworzeniu mieszkańców i pozostałych interesariuszy, co pozwoliło na precyzyjne określenie celów rewitalizacji.

9. Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Realizacja **Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń** oraz osiągnięcie założeń dokumentu będzie możliwe dzięki przeprowadzeniu szeregu projektów rewitalizacyjnych. Pozwolą one na wyprowadzenie obszaru rewitalizowanego ze stanu kryzysowego. Przewidziane do realizacji projekty opierają się w pierwszej kolejności na działaniach ze sfery społecznej, tzw. działaniach miękkich, ukierunkowanych głównie na aktywizację i integrację społeczno-zawodową mieszkańców zdegradowanych obszarów. Ich dopełnieniem będzie realizacja projektów infrastrukturalnych, czyli tzw. działań twardych, które wspomogą wykonanie działań miękkich i wpłyną na skuteczność ich działań. Inwestycje w infrastrukturę zaplanowane w dokumencie będą stanowiły narzędzie do zmian społeczno-gospodarczych na obszarach rewitalizowanych, a nie ich główny cel. Przyjęte podejście wpłynie w sposób kompleksowy na zapewnienie trwałych efektów prowadzonego procesu rewitalizacji oraz wpłynie na zrównoważony rozwój całej Gminy Kotuń.

Poniżej przedstawiony został wykaz projektów zaplanowanych do realizacji w ramach **PR dla Gminy Kotuń**. Projekty te stanowią odpowiedź na zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji problemy. Wszystkie projekty rewitalizacyjne realizowane będą w całości na obszarze rewitalizacji i nie wykraczają poza jego granice.

Tabela 25. Projekty rewitalizacyjne główne i uzupełniające zaplanowane do realizacji na terenie Gminy Kotuń

PROJEKTY REWITALIZACYJNE - GŁÓWNE	
PROJEKT 1	
Nazwa przedsięwzięcia	Organizacja zajęć rozwijających zdolności i zainteresowania dzieci i młodzieży
Lokalizacja	Sołectwa: Cisie-Zagrudzie, Koszewnica, Żeliszew Podkościelny
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe z terenu Gminy
Syntetyczny opis planowanych do podjęcia działań i zadań	Beneficjentem będą dzieci i młodzież z obszarów zdegradowanych. W chwili obecnej Gmina nie ma wystarczającej oferty zagospodarowania czasu wolnego dla najmłodszych mieszkańców. Projekt ma na celu zagospodarowanie oraz urozmaicenie wolnego czasu dzieciom. Planowana jest organizacja zajęć edukacyjnych, kulturalnych, plastycznych, muzycznych. W zależności od zapotrzebowania, przewidziane są spotkania z ciekawymi osobami, a także wyjazdy. Prowadzenie działań dla najmłodszych jest bardzo ważnym aspektem wpływającym na spadek liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W ramach projektu planuje się również zatrudnienie animatorów kultury.

Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój osobisty dzieci i młodzieży, • Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, • Wzrost integracji społecznej wśród dzieci i młodzieży, • Poprawa umiejętności funkcjonowania w środowisku lokalnym, • Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych tj. patologie społeczne, uzależnienia, przestępczość wśród młodzieży, • Podniesienie umiejętności interpersonalnych dzieci i młodzieży.
Źródła finansowania i szacowane ramy finansowe	Dotacje z funduszy strukturalnych UE (EFS): RPO WM 2014-2020, Po WER, środki własne gminy, organizacje pozarządowe, Fundusz Inicjatyw Obywatelskich
PROJEKT 2	
Nazwa przedsięwzięcia	Integracja społeczna seniorów
Lokalizacja	Sołectwa: Cisie-Zagrudzie, Koszewnica, Żeliszew Podkościelny
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń, Gminna Biblioteka Publiczna, organizacje pozarządowe
Syntetyczny opis planowanych do podjęcia działań i zadań	<p>Beneficjentem będą mieszkańcy terenów zdegradowanych głównie znajdujący się w wieku poprodukcyjnym, których udział liczebny wśród mieszkańców Gminy Kotuń wciąż rośnie.</p> <p>W ramach projektu planowane są różnego rodzaju spotkania tematyczne i edukacyjne, mające na celu zagospodarowanie i urozmaicenie wolnego czasu seniorów. Obecnie, Gmina nie oferuje seniorom takich możliwości.</p> <p>W zależności od zapotrzebowania, przewidziane są: spotkania z ciekawymi osobami, spotkania z przedstawicielami życia społecznego, nauka obsługi komputera, wyjazdy turystyczne, zajęcia sportowe. Dodatkowo, zaplanowano wspólne zajęcia dla seniorów i młodszego pokolenia.</p>
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • włączenie osób starszych we wspólne działania z młodszym pokoleniem wpłynię na rozwój umiejętności społecznych i budowanie wzajemnego zrozumienia, • poprawa stanu zdrowia seniorów, • poprawa zadowolenia seniorów z miejsca, w którym żyją, • zagospodarowanie/uatrakcyjnienie wolnego czasu seniorów, • wzmocnienie więzi społecznych poprzez możliwość spotkań i integracji, • zapobieganie zjawisku wykluczenia społecznego osób starszych.
Źródła finansowania i szacowane ramy finansowe	Dotacje z funduszy strukturalnych UE (EFS): RPO WM 2014-2020, Po WER, środki własne gminy, organizacje pozarządowe, Fundusz Inicjatyw Obywatelskich
PROJEKT 3	
Nazwa przedsięwzięcia	Integracja społeczności ze środowiskiem lokalnym
Lokalizacja	Sołectwa: Cisie-Zagrudzie, Koszewnica, Żeliszew Podkościelny
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń we współpracy z różnymi instytucjami, tj. policja, GOPS, biblioteka, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, itp.
Syntetyczny opis planowanych do	Celem projektu jest zwiększenie dostępności usług społecznych dla rodzin borykających się z problemami społecznymi.

podjęcia działań i zadań	<p>W ramach projektu planowane są spotkania o różnorodnej tematyce, w celu rozwoju zainteresowań mieszkańców, podniesienia kwalifikacji zawodowych oraz organizacji wolnego czasu. Spotkania aktywizujące i wspierające dla osób z różnych grup wiekowych i grup społecznych, w tym również wykluczonych społecznie oraz spotkań edukacyjnych i rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży.</p> <p>Ponadto, w ramach projektu przewidziana jest terapia psychologiczna oraz organizacja grup samopomocowych, w celu poprawy sytuacji w rodzinach najbardziej narażonych na czynniki patologiczne. Spotkania skierowane będą do osób w różnym przedziale wiekowym, z różnych grup społecznych i borykających się z różnymi problemami.</p> <p>W ramach projektu planuje się również:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizację społecznego wolontariatu wspierającego zintegrowane działania mieszkańców; - organizację stałych imprez kulturalnych integrujących lokalną społeczność; - rozwój kół zainteresowań oraz organizacji pozarządowych, w tym ich aktywne wsparcie; - prowadzenie aktywnej kampanii społecznej przeciwko uzależnieniom, spotkania z terapeutami oraz psychologami.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych, tj. patologie społeczne, uzależnienia, przestępczość, • wzrost mobilności zawodowej mieszkańców, • zagospodarowanie wolnego czasu mieszkańców Gminy, • wzrost przedsiębiorczości i integracji społecznej, • poprawa umiejętności funkcjonowania mieszkańców w środowisku lokalnym, • rozwój osobisty mieszkańców Gminy, • zapobieganie wykluczeniu społecznemu mieszkańców Gminy.
Źródła finansowania i szacowane ramy finansowe	Dotacje z funduszy strukturalnych UE (EFS): RPO WM 2014-2020, Po WER, Fundacja na rzecz rozwoju Wsi „Polska Wieś 2000”, środki własne gminy, partnerzy, organizacje pozarządowe, Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (150 000,00 zł)
PROJEKT 4	
Nazwa przedsięwzięcia	Aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wykluczonych społecznie
Lokalizacja	Sołectwa: Cisie-Zagrudzie, Koszewnica, Żeliszew Podkościelny
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń, organizacje pozarządowe
Syntetyczny opis planowanych do podjęcia działań i zadań	Aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych lub wykluczonych społecznie, poprzez organizację szkoleń i kursów. Uczestnicy projektu będą brali również udział w zajęciach z zakresu rozwoju kompetencji społecznych. Jego realizacja wpłynie na zdobycie odpowiednich umiejętności oraz będzie miała na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych tj. patologie społeczne, uzależnienia, przestępczość; • rozwój osobisty mieszkańców Gminy; • nabycie nowych kwalifikacji zawodowych i zwiększenie szans na rynku pracy; • wzrost liczby osób, które podjęły pracę zawodową, • zapobieganie wykluczeniu społecznemu.
Źródła finansowania i	Dotacje z funduszy strukturalnych UE (EFS): RPO WM 2014-2020, PO WER, środki

szacowane ramy finansowe	własne gminy, organizacje pozarządowe, GOPS, lokalni przedsiębiorcy, Fundusz Inicjatyw Obywatelskich
PROJEKT 5	
Nazwa przedsięwzięcia	Rozwój przedsiębiorczości wśród mieszkańców w sektorze handlu, usług oraz turystyki
Lokalizacja	Sołectwa: Cisie-Zagrudzie, Koszewnica, Żeliszew Podkościelny
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń, organizacje pozarządowe, lokalni przedsiębiorcy
Syntetyczny opis planowanych do podjęcia działań i zadań	<p>W ramach przedmiotowego przedsięwzięcia zaplanowano:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podnoszenie umiejętności i wiedzy w zakresie aktywności zawodowej handlu, usług oraz turystyki, – organizacja imprez, pokazów z zakresu handlu, usług i turystyki, – wspieranie rozwoju firm i działalności gospodarczej, – wsparcie merytoryczne dla osób zakładających działalność gospodarczą, – szkolenia dla młodych przedsiębiorców, – wspieranie rozwoju turystyki, agroturystyki, ekoturystyki i rekreacji w regionie.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost liczby osób, które podjęły pracę zawodową, • spadek bezrobocia, • rozwój turystyki/agroturystyki, • wzrost liczby przedsiębiorców, • wzrost dochodów mieszkańców, • ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych, tj. patologie społeczne, uzależnienia, przestępczość, • zapobieganie wykluczeniu społecznemu; rozwój gospodarczy Gminy.
Źródła finansowania i szacowane ramy finansowe	Dotacje z funduszy strukturalnych UE (EFS, EFRR): RPO WM 2014-2020, PO WER, środki własne gminy, partnerstwo publiczno-prywatne
PROJEKTY REWITALIZACYJNE - UZUPEŁNIAJĄCE	
PROJEKT 1	
Nazwa przedsięwzięcia	Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej
Lokalizacja	Sołectwa: Cisie-Zagrudzie, Koszewnica, Żeliszew Podkościelny
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń
Syntetyczny opis planowanych do podjęcia działań i zadań	<p>W ramach przedmiotowego przedsięwzięcia zaplanowano rozbudowę bazy sportowo-rekreacyjnej. Projekt ten dotyczy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowy siłowni na świeżym powietrzu, która wpłynie na stworzenie infrastruktury rekreacyjnej o elementy z których będą mogli korzystać starsze dzieci, młodzież i dorośli, – budowa placów zabaw dla najmłodszych. <p>Projektowana infrastruktura rekreacyjna stanowi atrakcję dla dorosłych i dzieci, wpłynie na urozmaicenie czasu wolnego mieszkańców i zachęci do integracji i prowadzenia zdrowego trybu życia.</p>
Prognozowane	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie estetyki przestrzeni publicznej,

rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej Gminy, • uatrakcyjnienie oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców, • promocja Gminy jako miejsca nowoczesnego do wypoczynku, • poprawa zdrowia mieszkańców oraz ich kondycji fizycznej, • poprawa dostępności do infrastruktury rekreacyjnej na terenie Gminy, • promowanie zdrowego stylu życia na świeżym powietrzu wśród mieszkańców Gminy.
Źródła finansowania i szacowane ramy finansowe	Dotacje z funduszy strukturalnych UE (EFRR): RPO WM 2014-2020, środki własne gminy, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, partnerstwo publiczno-prywatne, PROW
PROJEKT 2	
Nazwa przedsięwzięcia	Modernizacja infrastruktury komunikacyjnej i okołokomunikacyjnej
Lokalizacja	Sołectwa: Cisie-Zagrudzie, Koszewnica, Żeliszew Podkościelny
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń
Syntetyczny opis planowanych do podjęcia działań i zadań	<p>W ramach przedmiotowego projektu planowana jest modernizacja infrastruktury drogowej. Pod uwagę brane są szlaki komunikacyjne prowadzące do budynków użyteczności publicznej, głównie świetlic wiejskich i placówek oświatowych, w których zaplanowano organizację różnego rodzaju zajęć/kursów. Planowana jest także budowa parkingu przy stacji kolejowej w Koszewnicy.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się do rozwoju obszarów rewitalizowanych i wspomogą ich wyprowadzenie ze stanu kryzysowego.</p>
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost bezpieczeństwa użytkowników dróg, • poprawa dostępności komunikacyjnej do wybranych obiektów na terenie Gminy, • poprawa jakości środowiska przyrodniczego, zwłaszcza powietrza atmosferycznego w wyniku ograniczenia emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych powodowanych przez transport, • poprawa estetyki Gminy, • wzrost mobilności mieszkańców Gminy, • zmniejszenie ryzyka wystąpienia ubytków na modernizowanych drogach, • poprawa komfortu jazdy, • poprawa płynności ruchu pojazdów i skrócenie czasu podróży na terenie Gminy, • poprawa układu komunikacyjnego na terenie Gminy.
Źródła finansowania i szacowane ramy finansowe	Dotacje z funduszy strukturalnych UE (EFRR): RPO WM 2014-2020, środki własne gminy, PROW
PROJEKT 3	
Nazwa przedsięwzięcia	Zagospodarowanie terenów zielonych, w tym rewaloryzacja zespołów pałacowo-parkowych
Lokalizacja	Sołectwa: Cisie-Zagrudzie, Koszewnica, Żeliszew Podkościelny
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń
Syntetyczny opis planowanych do	W ramach przedmiotowego przedsięwzięcia zaplanowano działania mające na celu zagospodarowanie terenów zielonych takie jak: sadzenie i pielęgnacja drzew i

podjęcia działań i zadań	krzewów, nasadzenia trawników oraz rewaloryzację istniejących zespołów pałacowo-parkowych. Zadanie obejmuje także wyposażenie parków i zieleńców w infrastrukturę parkową taką jak ławki, kosze na śmieci czy oświetlenie. Projekt obejmuje również poprawę estetyki miejscowości poprzez inwestycje w małą architekturę oraz ukwiecenie miejsc użyteczności publicznej.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> poprawa stanu środowiska przyrodniczego na terenie Gminy poprzez ograniczenie zjawiska niskiej emisji, zwiększenie estetyki przestrzeni publicznej, rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej Gminy, uatrakcyjnienie oferty spędzania wolnego czasu na świeżym powietrzu dla mieszkańców, promocja Gminy i wzrost jej walorów przyrodniczych, ochrona lokalnego dziedzictwa przyrodniczego na terenie Gminy, stworzenie nowoczesnego miejsca spędzania czasu wolnego dla mieszkańców Gminy.
Źródła finansowania i szacowane ramy finansowe	Dotacje z funduszy strukturalnych UE (EFRR), RPO WM 2014-2020, środki własne gminy, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, partnerstwo publiczno-prywatne, PROW
PROJEKT 4	
Nazwa przedsięwzięcia	Modernizacja, termomodernizacja i doposażenie budynków komunalnych/użyteczności publicznej
Lokalizacja	Sołectwa: Cisie-Zagrudzie, Koszewnica, Żeliszew Podkościelny
Przewidywany termin realizacji	2017-2023
Podmioty realizujące	Gmina Kotuń
Syntetyczny opis planowanych do podjęcia działań i zadań	W ramach przedmiotowego przedsięwzięcia zaplanowano modernizację istniejących budynków komunalnych/użyteczności publicznej takich jak świetlice wiejskie, zabytkowy kościół w Żeliszewie Podkościelnym i inne. Prace będą polegały na: przeprowadzeniu remontów i robót termoizolacyjnych, zakupie wyposażenia (sprzęt edukacyjny, informatyczny, audio-wizualny), zagospodarowaniu terenu wokół budynków.
Prognozowane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> poprawa estetyki i uporządkowanie przestrzeni publicznej Gminy, lepszy wizerunek świetlic wiejskich jako placówek przyjaznych użytkownikowi, stworzenie miejsc spotkań o charakterze kulturalnym dla mieszkańców Gminy, promocja Gminy jako miejsca nowoczesnego, poprawa jakości środowiska przyrodniczego, głównie powietrza atmosferycznego poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, poprawa funkcjonalności modernizowanych budynków, zapobieganie wykluczeniu społecznemu mieszkańców Gminy poprzez udział w oferowanych zajęciach.
Źródła finansowania i szacowane ramy finansowe	Dotacje z funduszy strukturalnych UE (EFRR): RPO WM 2014-2020, środki własne gminy, partnerstwo publiczno-prywatne, PROW

10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym Programem Rewitalizacji

Program Rewitalizacji (PR) dla Gminy Kotuń łączy ze sobą działania społeczne, gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne oraz techniczne. W związku z tym, w sposób kompleksowy przyczynia się do rozwiązania istniejących problemów na wyznaczonym terenie zdegradowanym. Powyższe sfery są wzajemnie ze sobą powiązane i uzupełniają się. Program jest nastawiony na realizację głównie projektów „miękkich”, jednakże dla dopełnienia części z tych działań planuje się przeprowadzenie również projektów „twardych”.

Komplementarność przestrzenna, problemowa, proceduralno-instytucjonalna, międzyokresowa oraz źródeł finansowania, pozwoli na efektywne oddziaływanie na wyznaczone obszary kryzysowe oraz poprzez efekt synergiczny wpłynie także na rozwój i poprawę warunków życiowych całej Gminy.

Dla rewitalizowanego obszaru wyznaczono projekty główne i projekty uzupełniające. Priorytetem dla Gminy jest realizacja projektów głównych, które w największym stopniu i w najlepszy sposób, przyczyniają się do poprawy sytuacji występującej na danym obszarze.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

W *Programie Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* uwzględnione zostały projekty, które realizowane są poza granicami obszaru rewitalizacji, ale mogą wywierać na niego wpływ. Wynikają one z występującego tzw. efektu synergii pomiędzy poszczególnymi działaniami.

Komplementarność przestrzenna opierać się będzie na:

- wzajemnym dopełnianiu się działań w przestrzeni Gminy (wpływ rewitalizacji na studia i plany miejscowe);
- zapobieganiu przenoszeniu problemów na inne tereny;
- ciągłej analizie następstw podejmowanych decyzji dla polityki przestrzennej Gminy.

Planowane do realizacji projekty na terenie Gminy, które będą realizowane poza granicami obszaru rewitalizowanego, ale będą miały na niego pośredni lub bezpośredni wpływ to m.in.: budowa i remont dróg gminnych.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

W *Programie Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* zaplanowano realizację projektów dopełniających się wzajemnie tematycznie, co spowoduje, że w sposób kompleksowy zostaną rozwiązane przyczyny kryzysu występujące na danym obszarze. Działania w zakresie rewitalizacji, powiązane są również ze strategicznymi decyzjami Gminy.

Komplementarność problemowa opierać się będzie na:

- wzajemnym dopełnianiu się działań sektorowych (dopełnienie programów, inwestycji służącym celom społecznym);
- parametryzacji pożądanego stanu, do którego osiągnięcia prowadzi realizacja programu (wskaźniki rezultatu);
- ocenie spójności działań z efektami analiz na obszarze województwa (monitorowanie i ocena wpływu rewitalizacji na wskaźniki regionalne).

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA

Struktura i system zarządzania *Programem Rewitalizacji dla Gminy Kotuń*, pozwala na efektywne współdziałanie ze sobą różnych instytucji, co wpływa na skuteczniejsze rozwiązywanie występujących na tym terenie negatywnych zjawisk i zagrożeń.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna opierać się będzie na:

- efektywnym systemie zarządzania rewitalizacją (w oparciu o system terytorialny);

spójności działań proceduralnych (monitorowanie, czy proceduralność działań nie

KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

Program Rewitalizacji dla Gminy Kotuń w części swoich działań jest uzupełnieniem przedsięwzięć realizowanych w ramach polityki spójności 2007-2013. W związku z tym, nawiązuje do zachowania ciągłości programowej. Doświadczenie z poprzedniego okresu finansowania wpłynęło na wsparcie planowanych projektów w ramach obecnej perspektywy finansowej.

Komplementarność międzyokresowa opierać się będzie na:

- analizie dotychczasowych działań Gminy, ocenie skuteczności osiągnięć, efektywności;
- wykorzystaniu wniosków z dotychczasowych działań ewaluacyjnych.

W poniższej tabeli zaprezentowano szczegółową listę projektów komplementarnych, zrealizowanych na terenie Gminy Kotuń zrealizowanych w perspektywie finansowej 2007-2013.

Tabela 26. Projekty komplementarne zrealizowane w perspektywie finansowej 2007-2013

Lp.	Beneficjent	Program, priorytet, działanie, poddziałanie	Nazwa projektu	Całkowita wartość projektu (PLN)	Kwota dofinansowania (PLN)
1	Gmina Kotuń	RPO WM 2007-2013, EFRR, Działanie 7.2. Infrastruktura służąca edukacji	Dokończenie budowy Gimnazjum Publicznego w Kotuniu	4 234 970.73 zł	3 598 808.31 zł
2	Gmina Kotuń	RPO WM 2007-2013, EFRR, Działanie 3.1. Infrastruktura drogowa	Poprawa stanu układu komunikacyjnego Gminy Kotuń poprzez modernizację i budowę dróg w Cisiu-Zagrudziu, Broszkowie, Gręzowie oraz Kotuniu	1 800 821.46 zł	1 303 363.90 zł
3	Gmina Kotuń	RPO WM 2007-2013, EFRR, Działanie 4.1. Gospodarka wodno-ściekowa	Rozbudowa systemu dostarczania wody w gminie Kotuń	2 160 862.13 zł	631 685.13 zł
4	Gmina Kotuń	RPO WM 2007-2013, EFRR, Działanie 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty	W gminie Kotuń najważniejszy jest START.	169 560.00 zł	144 126.00 zł

Źródło: <http://www.mapadotacji.gov.pl/>

KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych będą środki pochodzące z funduszy unijnych. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne opierać się będą na uzupełnianiu i łączeniu wsparcia środków pochodzących z EFRR, EFS i FS. Ponadto projekty uzupełniane będą wkładem własnym – publicznym i prywatnym oraz innymi środkami zewnętrznymi. Dzięki zapewnieniu komplementarności z zakresu źródeł finansowania uzyskane zostaną korzystniejsze efekty dla obszarów podlegających rewitalizacji.

Komplementarność źródeł finansowania opierać się będzie na:

- uzupełnianiu i łączeniu form wsparcia (EFRR, EFS, FS, publicznych środków krajowych);
- tworzeniu warunków do włączenia środków prywatnych w finansowanie procesów rewitalizacji.

11. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji

Jednym z istotnych aspektów prac nad *Programem Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* i planowania działań rewitalizacyjnych była partycypacja społeczna. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji (art. 5), partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz pracach Komitetu Rewitalizacji (jeżeli został powołany). Polega ona na realizacji wśród interesariuszy następujących działań, tj.:

- poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążenia do spójności planowanych z nimi działań,
- prowadzeniu działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, skierowanych do interesariuszy (o zasadach, celach, istotnie prowadzenia rewitalizacji oraz jej przebiegu),
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji,
- zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji,
- wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowywaniu i realizacji Programów Rewitalizacji,
- zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Rewitalizacja jest procesem, który bezpośrednio skierowany jest do społeczeństwa lokalnego, gdyż w wyniku nasilenia na danym obszarze negatywnych zjawisk, część mieszkańców może być wykluczona z życia społecznego Gminy.

W związku z tym, zaplanowane działania rewitalizacyjne mają również na celu pobudzenie lokalnej społeczności oraz aktywne zaangażowanie mieszkańców Gminy i pozostałych interesariuszy w tworzenie i realizację Programu Rewitalizacji, który uwzględni w swoich założeniach istotne dla tych grup elementy. Współdziałanie jednostki samorządu

terytorialnego z interesariuszami przy podejmowaniu istotnych decyzji jest niezwykle ważne dla efektywności wdrażanych założeń.

Podczas opracowywania *Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń na lata 2017-2023* przeprowadzono spotkania konsultacyjne z mieszkańcami oraz ankietyzację, aby zapewnić im aktywny udział w przygotowaniu dokumentu oraz poznać ich oczekiwania wobec procesu rewitalizacji. Propozycje i argumenty mieszkańców wysunięte podczas dyskusji oraz analiza uzupełnionych ankiet, były kluczowym aspektem brany pod uwagę podczas podejmowania decyzji o wyborze obszaru rewitalizacji oraz projektów rewitalizacyjnych na terenie Gminy Kotuń.

Ponadto, pracownicy Urzędu Gminy w Kotuniu publikowali ogłoszenia i komunikaty na stronie internetowej Gminy i tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy, dotyczące postępów prac nad przygotowaniem dokumentu.

Konsultacje społeczne są metodą partycypacji społecznej, które jest narzędziem popularnym, nieskomplikowanym i dążącym do bezpośredniego włączenia i zaangażowania całej społeczności lokalnej oraz pozostałych interesariuszy w proces rewitalizacji. Narzędzie to stanowi podstawę do przygotowania skutecznego *Programu Rewitalizacji*. Spotkania konsultacyjne pozwoliły na wyjaśnienie problematyki rewitalizacji, a przeprowadzona w następnym etapie ankietyzacja oraz dyskusja, dostarczyła konkretnych sugestii do określenia obszaru zdegradowanego. Wspólna analiza potencjalnych możliwości rozwojowych i zgłoszone propozycje projektowe przyczyniły się do efektywnej realizacji Programu. Przeprowadzone konsultacje zapewniły:

- dostarczenie mieszkańcom pełnej wiedzy o charakterze planowanych działań;
- wzrost społecznej aktywności i zaangażowania mieszkańców w przygotowanie i realizację lokalnego programu rewitalizacji;
- rozpoznanie problemów i potrzeb mieszkańców;
- pozyskanie opinii i uwag mieszkańców na temat Programu Rewitalizacji.

Konsultacje społeczne stanowią proces dialogu między interesariuszami, który pozwala na podjęcie przez gminę optymalnych decyzji w sprawach publicznych. Aktywne zaangażowanie interesariuszy oferuje możliwość ich identyfikacji z gminą i znalezienie rozwiązań projektowych zadowolających wszystkich uczestników. Partycypacja społeczna jest fundamentem działań rewitalizacyjnych na wszystkich jej etapach tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja.

PROCES KONSULTACJI SPOŁECZNYCH W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI DLA GMINY KOTUŃ NA LATA 2017-2023

W ramach procesu partycypacji społecznej na terenie Gminy Kotuń odbyły się 2 spotkania konsultacyjne. Ich przebieg związany był głównie z:

- analizą stanu obecnego i problemów społeczno-gospodarczych Gminy;
- analizą zamierzeń rewitalizacyjnych określonych przez Gminę;
- dyskusją nad zadaniami i potrzebami interesariuszy w obrębie obszarów rewitalizacyjnych.

Tematem spotkań konsultacyjnych były problemy, potrzeby mieszkańców Gminy oraz pomysły dotyczące rozwoju zdegradowanych obszarów. Ponadto, przedstawiano informacje na temat procesu opracowywania Programu. W spotkaniach udział wzięli pracownicy Urzędu Gminy, mieszkańcy, lokalni przedsiębiorcy, przedstawiciele wspólnot itp. Informacje o konsultacjach zamieszczane były na stronie internetowej Gminy oraz w Urzędzie Gminy na tablicy ogłoszeń. Przeprowadzone konsultacje dały podstawę do wyznaczenia obszaru rewitalizacji i określenia jego priorytetowych działań oraz najbardziej oczekiwanych efektów.

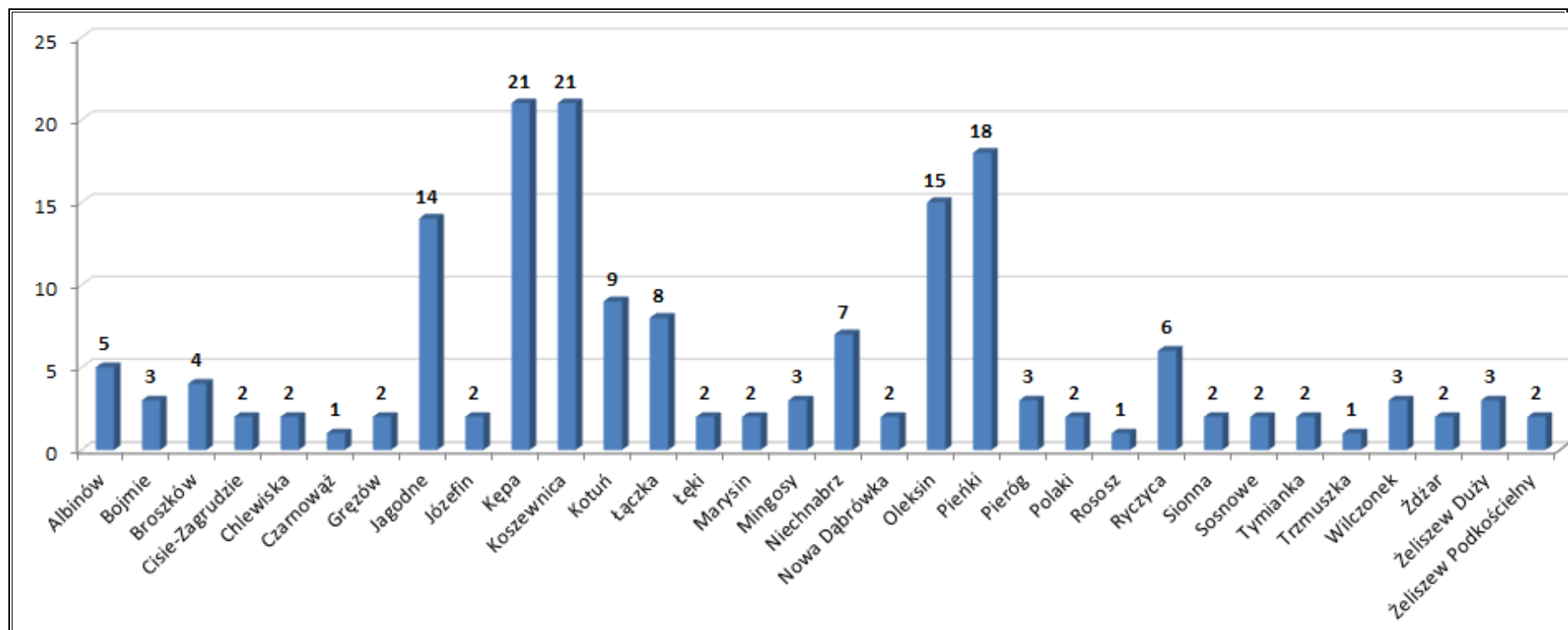
Projekt *Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* został poddany konsultacjom społecznym w celu zebrania uwag i opinii od mieszkańców Gminy, o których informacja umieszczona została również na stronie internetowej Gminy. Zgłoszone spostrzeżenia zostały uwzględnione w *Programie Rewitalizacji*, a następnie została przeprowadzona strategiczna ocena oddziaływania na środowisko dla przedmiotowego dokumentu (dokument został zaopiniowany przez Wojewódzkiego Państwowego Inspektora Sanitarnego w Warszawie i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie).

WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO

W trakcie prac nad opracowaniem *Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń*, przeprowadzone zostały konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy za pośrednictwem ankiety, która składała się z pytań zamkniętych i pytań otwartych. Celem ankiety było zdiagnozowanie występujących na terenie Gminy problemów oraz wskazanie kierunków działań prowadzących do ich ograniczenia i niwelacji z punktu widzenia mieszkańców.

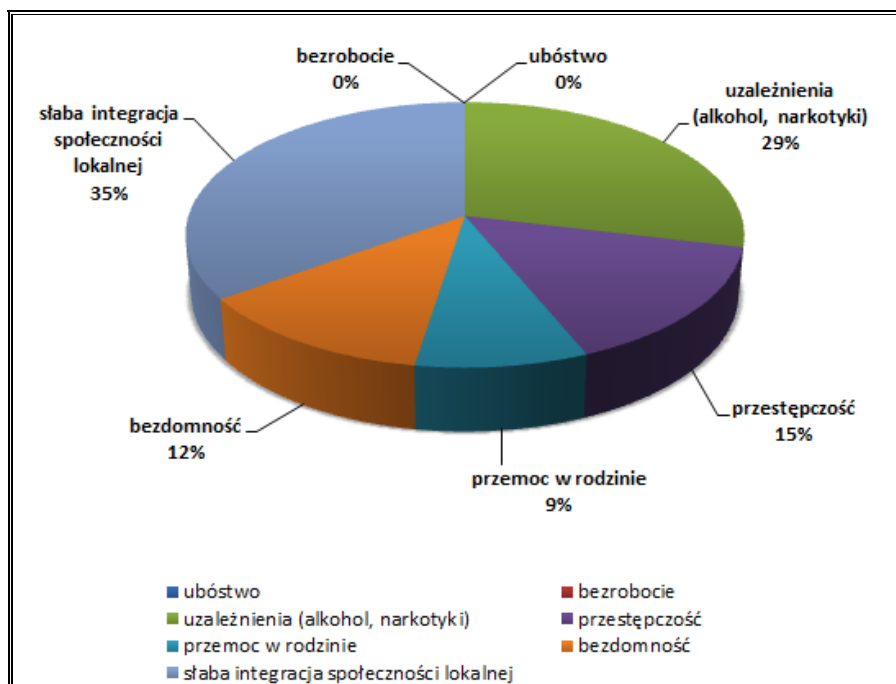
W badaniu ankietowym udział wzięło 51 mieszkańców Gminy Kotuń.

Pytanie 1. Które obszary Gminy według Pana charakteryzują się największą kumulacją problemów społeczno-gospodarczych, przestrzennych, środowiskowych i kulturowych ?

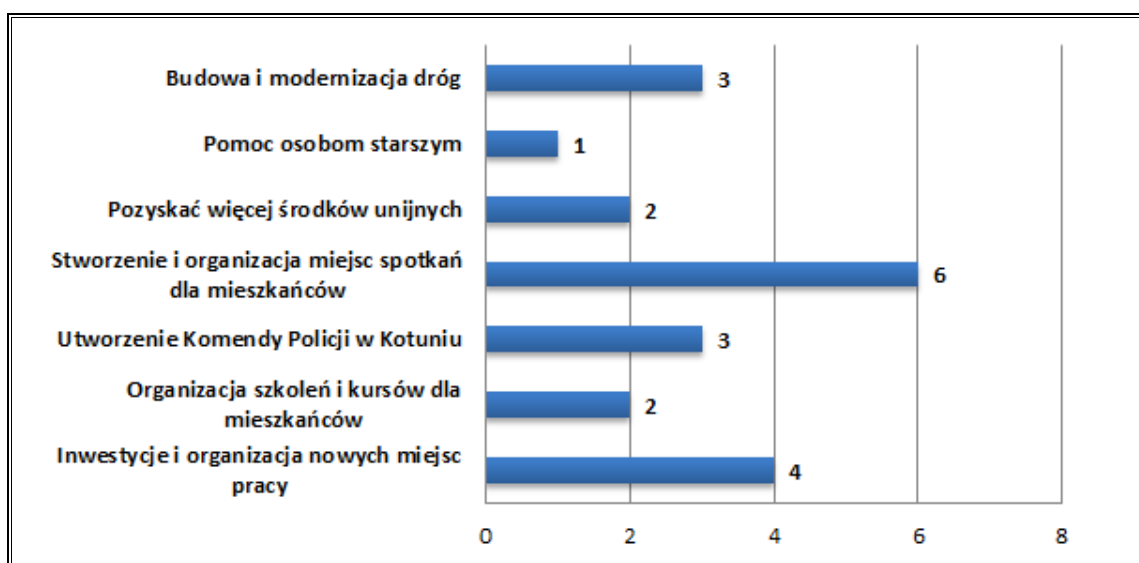
W pierwszym pytaniu poproszono ankietowanych o wskazanie przez mieszkańców obszarów, które ich zdaniem charakteryzują się największą kumulacją problemów z różnych sfer. Odpowiedzią najczęściej wskazywana przez respondentów były sołectwa Kepa, Koszewnica, Oleksin oraz Pieńki. Mieszkańcy Gminy wskazali, że szczególnie w tych sołectwach występuje sytuacja kryzysowa, która wymaga podjęcia odpowiednich działań rewitalizacyjnych.

Pytanie 2a. Które z problemów sfery społeczno-gospodarczej uważa Pan/Pani za najpoważniejszy na wskazanym obszarze?

Wg ankietowanych, do najpoważniejszych problemów na terenie Gminy należy: słaba integracja społeczności lokalnej, uzależnienia oraz przestępczość. Są to główne problemy, na które powinien zostać położony nacisk przy opracowywaniu *Programu Rewitalizacji dla Gminy Kotuń*.

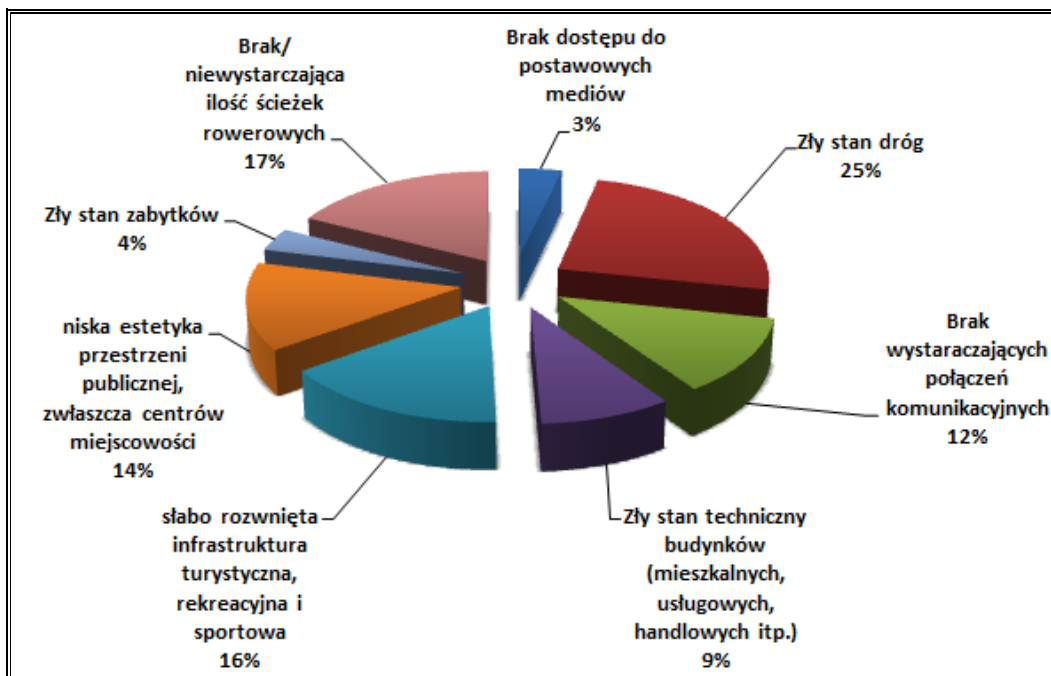
Pytanie 2b. Jakie działania Pana/Pani zdaniem powinny zostać podjęte, aby zwalczyć problemy wskazane w Pytaniu 2a?

Wskazane przez ankietowanych kierunki działań prowadzących do poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej na terenie Gminy Kotuń to w pierwszej kolejności: organizacja

miejsc spotkań dla mieszkańców, organizacja nowych miejsc pracy oraz budowa i modernizacja dróg.

Pytanie 3a. Które z problemów sfery infrastrukturalno-technicznej uważa Pan/Pani za najistotniejszy na wskazanym powyżej obszarze?

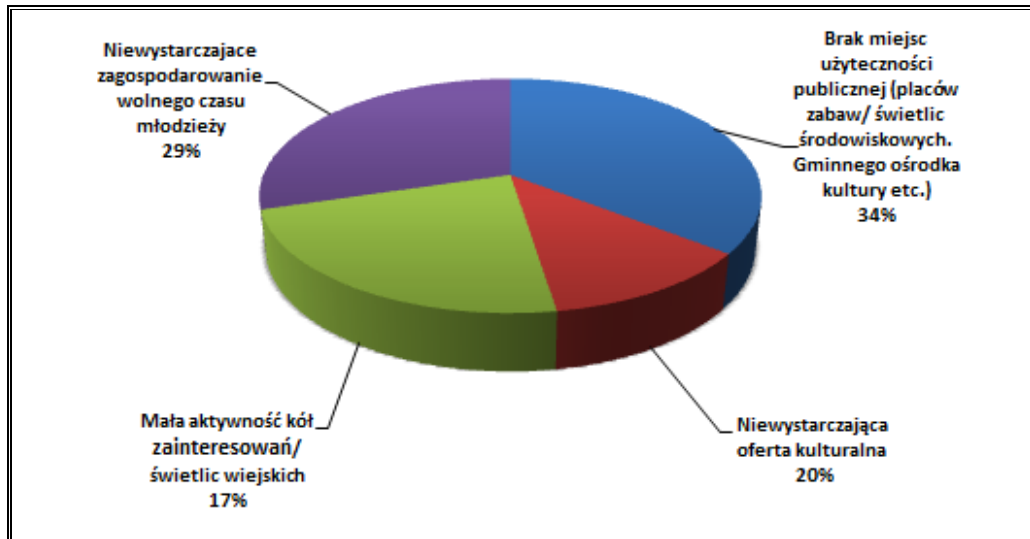
W zakresie sfery infrastrukturalno-technicznej, ankietowani najczęściej wskazywali na problem dotyczący złego stanu dróg, słabo rozwiniętej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej oraz brak/niewystarczającą ilość ścieżek rowerowych.

Pytanie 3b. Jakie działania Pana/Pani zdaniem powinny zostać podjęte, aby zwalczyć problemy wskazane w Pytaniu 3a?

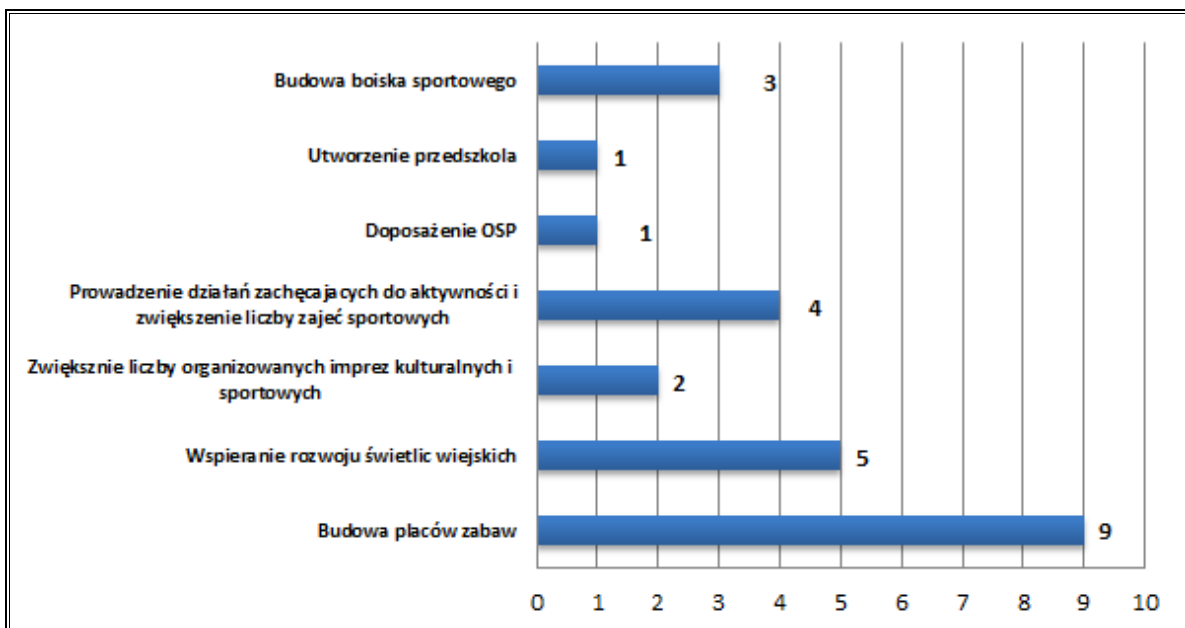
Najczęściej wskazywane przez respondentów kierunki działań służące poprawie zdiagnozowanych problemów ze sfery infrastrukturalno-technicznej to: modernizacja i budowa dróg oraz budowa infrastruktury okołodrogowej (ścieżki rowerowe, chodniki dla pieszych).

Pytanie 4a. Które z problemów sfery kulturalnej uważa Pan/Pani za najistotniejsze na wskazanym obszarze?

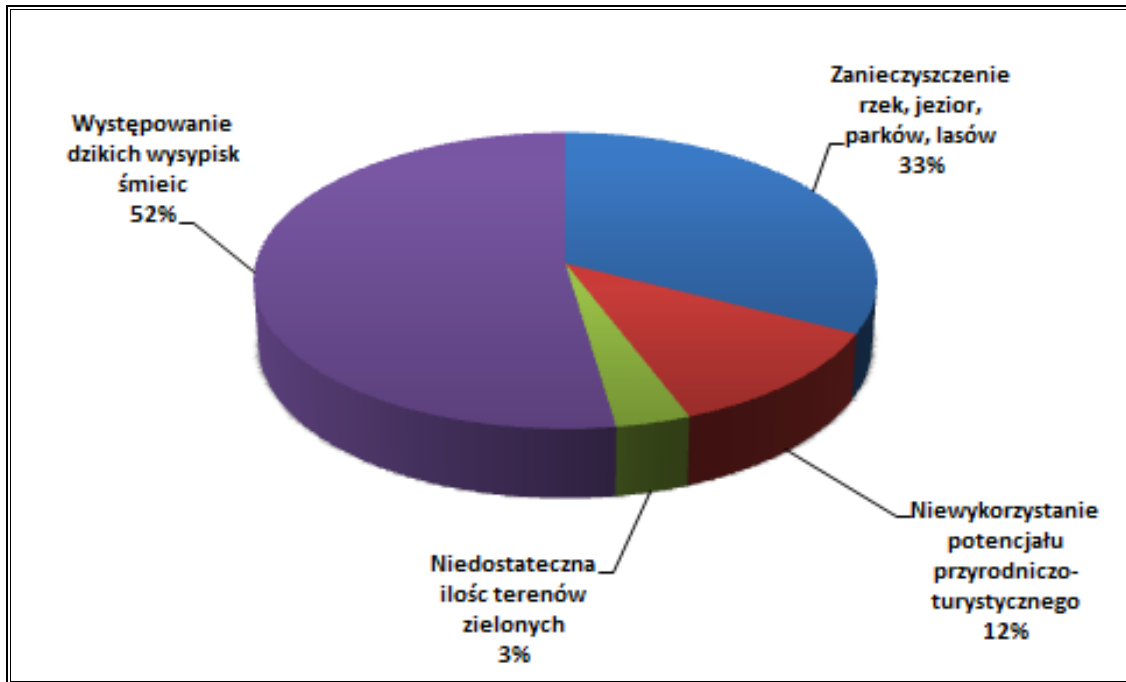
Największym problemem występującym na terenie Gminy, który związany jest z dziedziną kulturalną wg ankietowanych to: niewystarczająca liczba miejsc użyteczności publicznej oraz niewystarczające zagospodarowanie wolnego czasu młodzieży.

Pytanie 4b. Jakie działania Pana/Pani zdaniem powinny pozostać podjęte, aby zwalczyć problemy wskazane w Pytaniu 4a?

Działania poprawiające jakość usług kulturalnych świadczonych na terenie Gminy wg respondentów to: budowa placów zabaw, wspieranie rozwoju świetlic wiejskich, prowadzenie działań zachęcających do aktywności i zwiększenie liczby zajęć sportowych oraz budowa boiska sportowego.

Pytanie 5a. Które z problemów sfery przyrodniczej uważa Pan/Pani za najistotniejszy na wskazanym powyżej obszarze?

Wg ankietowanych, największym problemem występującym na terenie Gminy Kotuń dotyczącym sfery środowiskowej jest: występowanie dzikich wysypisk śmieci oraz zanieczyszczenie rzek, jezior, lasów.

Pytanie 5b. Jakie działania Pana/Pani zdaniem powinny pozostać podjęte, aby zwalczyć problemy wskazane w Pytaniu 5a?

Działania poprawiające stan środowiska na terenie Gminy wg ankietowanych powinny polegać głównie na: wprowadzeniu monitoringu/patroli oraz kar za zanieczyszczenie środowiska.

12. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Analiza sytuacji finansowej Gminy Kotuń, przedstawia możliwości finansowe Gminy w celu finansowania lub współfinansowania określonych działań inwestycyjnych na obszarach objętych rewitalizacją. Pozostałymi źródłami finansowania, oprócz środków pochodzących z budżetu Gminy mogą być:

- środki z budżetu państwa,
- fundusze strukturalne Unii Europejskiej (pozyskanie dotacji),
- zobowiązania finansowe (kredyty, pożyczki),
- partnerstwo publiczno-prywatne.

Podstawowym źródłem finansowania projektów zaplanowanych do zrealizowania w ramach *Programie Rewitalizacji dla Gminy Kotuń* będzie Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020. Przede wszystkim planuje się wsparcie przedsięwzięć w ramach Działania 6.2 Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych. Celem szczegółowym tego działania jest ożywienie obszarów zmarginalizowanych poprzez przywrócenie lub nadanie im nowych funkcji społeczno-gospodarczych.

Przewidziane projekty wpłyną na przeciwdziałanie marginalizacji obszarów kryzysowych i zahamowaniu nasilających się na tych terenach negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych oraz przestrzennych. W ramach Programu o dofinansowanie mogą się ubiegać następujące typy projektów:

- rozwój infrastruktury technicznej na obszarach rewitalizowanych w celu ich aktywizacji społecznej i gospodarczej,
- odnowa tkanki mieszkaniowej.

Realizacja projektów będzie możliwa, poprzez zapewnienie komplementarności i skoordynowania projektów z przedsięwzięciami realizowanymi w ramach EFS i EFRR. W związku z tym, przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą przeprowadzone w ramach: Działania 3.1 Poprawa rozwoju MŚP na Mazowszu, Działania 4.2 Efektywność energetyczna, Działania 4.3 Redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza, Działania 5.3 Dziedzictwo kultury, Działania 6.1 Infrastruktura ochrony zdrowia, Działania 9.1 Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, Działania 9.2 Usługi społeczne i usługi opieki zdrowotnej, Działania 9.3 Rozwój ekonomii społecznej. Działania te nastawione będą w szczególności m.in. na integrację osób i rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz ukierunkowanie ich na aktywizację społeczno-zawodową, wsparcie rodzin ubogich i wielodzietnych, rodzin z osobami niepełnosprawnymi i samotnie wychowujących dzieci, pomoc dla dzieci i rodzin zagrożonych dysfunkcją.

Tabela 27. Działania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2014-2020 związane z rewitalizacją

Działanie	Cel szczegółowy	Typy projektów	Ogólna pula środków przeznaczona na dofinansowanie projektów wraz z poziomem dofinansowania
Działanie 3.1	Ulepszone warunki do rozwoju MŚP	<ul style="list-style-type: none"> – uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych; – wsparcie początkowej fazy rozwoju przedsiębiorstw; – wsparcie prowadzenia i rozwoju działalności przedsiębiorstw; – integrowanie usług istniejących IOB w celu tworzenia kompleksowej oferty – obejmującej rozwój produktu; dostęp do kapitału; specjalistyczne doradztwo dla MŚP; – uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych. 	Poddziałanie 3.1.1: 11 579 348 EUR Poddziałanie 3.1.2.: 60 504 579 EUR Dofinansowanie: Projekty nie objęte pomocą publiczną w ramach EFRR 80% kosztów kwalifikowanych inwestycji.
Działanie 4.2	Zwiększona efektywność energetyczna w sektorze publicznym i mieszkaniowym	<ul style="list-style-type: none"> – termomodernizacja budynków użyteczności publicznej; – termomodernizacja wielorodzinnych budynków mieszkalnych; – wysokosprawna Kogeneracja. 	78 621 521 EUR Dofinansowanie: Projekty nie objęte pomocą publiczną w ramach EFRR 80% kosztów kwalifikowanych inwestycji. Projekty objęte pomocą publiczną – zgodnie z właściwym schematem udzielania pomocy publicznej.
Działanie 4.3	Redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza	<ul style="list-style-type: none"> – ograniczenie „niskiej emisji”; – sieci ciepłownicze i chłodnicze; – rozwój zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej; – energooszczędne oświetlenia zewnętrzne (ulic, placów, dróg). 	Poddziałanie 4.3.1: 111 124 789 EUR Poddziałanie 4.3.2: 96 905 583 EUR Dofinansowanie: Projekty nie objęte pomocą publiczną w ramach EFRR 80% kosztów kwalifikowanych inwestycji. Projekty objęte pomocą publiczną – zgodnie z właściwym schematem udzielania pomocy publicznej.
Działanie 5.3	Zwiększona dostępność oraz rozwój zasobów kulturowych regionu	<ul style="list-style-type: none"> – wzrost regionalnego potencjału turystycznego poprzez ochronę obiektów zabytkowych; – poprawa dostępności do zasobów kultury poprzez ich rozwój i efektywne wykorzystanie. 	35 718 340 EUR Dofinansowanie: Projekty nie objęte pomocą publiczną w ramach EFRR 80% kosztów

Działanie	Cel szczegółowy	Typy projektów	Ogólna pula środków przeznaczona na dofinansowanie projektów wraz z poziomem dofinansowania
			kwalifikowanych inwestycji. Projekty objęte pomocą publiczną – zgodnie z właściwym schematem udzielania pomocy publicznej.
Działania 6.1	Zwiększona jakość efektywnie świadczonych usług zdrowotnych o wysokim standardzie w priorytetowych obszarach	<ul style="list-style-type: none"> – inwestycje w ramach infrastruktury służącej diagnostyce i leczeniu schorzeń stanowiących główne przyczyny dezaktywacji zawodowej oraz przeciwdziałaniu niekorzystnym trendom demograficznym; – inwestycje w ramach Podstawowej Opieki Zdrowotnej ukierunkowane na wszystkie problemy zdrowotne dorosłych i dzieci rozwiązywane w ramach świadczeń gwarantowanych z zakresu POZ. 	55 684 051 EUR Dofinansowanie: Projekty nie objęte pomocą publiczną w ramach EFRR 80% kosztów kwalifikowanych inwestycji. Projekty objęte pomocą publiczną – zgodnie z właściwym schematem udzielania pomocy publicznej.
Działanie 9.1	Zwiększenie szans na zatrudnienie osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zapobiegania zjawisku wykluczenia społecznego i ubóstwa	<ul style="list-style-type: none"> – integracja osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym ukierunkowana na aktywizację społeczno-zawodową; – wsparcie rodzin wielodzietnych, ubogich rodzin z dziećmi, rodzin z osobami starszymi, rodzin z osobami z niepełno sprawnościami oraz rodzin z innymi osobami niesamodzielnymi i rodziców samotnie wychowujących dzieci. 	84 233 041 EUR Dofinansowanie: Projekty nie objęte pomocą publiczną w ramach EFRR 80% kosztów kwalifikowanych inwestycji. Projekty objęte pomocą publiczną – zgodnie z właściwym schematem udzielania pomocy publicznej.
Działanie 9.2	Zwiększenie dostępu do usług społecznych dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w szczególności usług środowiskowych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój dziennych form wsparcia, usług społecznych oraz programy de instytucjonalizacji usług społecznych świadczonych przez instytucje pomocy i aktywnej integracji realizowane na rzecz osób niesamodzielnymi; – pomoc dla dzieci i rodzin zagrożonych dysfunkcją obejmująca wsparcie systemu pieczy zastępczej mające na celu wzmocnienie działań interwencyjnych na rzecz dzieci i młodzieży w celu zapobiegania pogłębianiu dysfunkcji i marginalizacji. 	Poddziałanie 9.2.1: 25 650 299 EUR Poddziałanie 9.2.2: 53 927 466 EUR Dofinansowanie: Projekty nie objęte pomocą publiczną w ramach EFRR 80% kosztów kwalifikowanych inwestycji. Projekty objęte pomocą publiczną – zgodnie z właściwym schematem udzielania pomocy publicznej.
Działanie 9.3	Zwiększenie zatrudnienia w podmiotach ekonomii	<ul style="list-style-type: none"> – tworzenie miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej dla osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym; 	8 564 255 EUR Dofinansowanie: Projekty nie objęte pomocą publiczną

Działanie	Cel szczegółowy	Typy projektów	Ogólna pula środków przeznaczona na dofinansowanie projektów wraz z poziomem dofinansowania
	społecznej i zakresu realizowanych przez nie działań	<ul style="list-style-type: none"> – świadczenie usług wspierających rozwój ekonomii społecznej; – koordynowanie rozwoju sektora ekonomii społecznej. 	w ramach EFRR 80% kosztów kwalifikowanych inwestycji. Projekty objęte pomocą publiczną – zgodnie z właściwym schematem udzielania pomocy publicznej.

Źródło: Szczegółowy Opis Osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020

Zaplanowane projekty będą mogły być również finansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 czy Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020.

13. System zarządzania realizacją Programu Rewitalizacji

Program Rewitalizacji (PR) jest dokumentem złożonym, wieloletnim, który wyznacza cele i określa kierunki działań w różnych sferach. W związku z tym, realizacja jego założeń odbywa się poprzez zintegrowany system wdrażania, zmierzający do ich skutecznej realizacji. System wdrażania Programu Rewitalizacji opiera się na wzajemnym współdziałaniu różnych podmiotów. Zapewniana również spójność procedur, co za tym idzie spełnia wymóg komplementarności proceduralno- instytucjonalnej.

Podstawowym warunkiem obowiązywania *PR* jako aktu prawa funkcjonującego jest jego przyjęcie do realizacji na mocy Uchwały Rady Gminy. Podmiotem wdrażającym założenia *PR* będzie Gmina Kotuń. Proces ten odbywać się będzie przy pomocy doświadczonych pracowników Urzędu Gminy w Kotuniu, a zwłaszcza Referatu Rozwoju Gminy, którego zadaniem będzie przede wszystkim sprawowanie nadzoru nad skutecznością i prawidłowością realizacji założonych w dokumencie założeń, a także:

- tworzenie sieci współpracy między interesariuszami,
- koordynacja wdrażania wyznaczonych działań,
- monitoring wdrażanych poszczególnych działań,
- ocena skuteczności przeprowadzonych działań,
- aktualizacja *Programu Rewitalizacji*,
- współpraca pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi oraz dialogu społecznego.

Jednym z kluczowym elementów realizacji *PR* jest prowadzenie systematycznego dialogu pomiędzy interesariuszami a osobami zaangażowanymi w tworzenie i wdrażanie założeń dokumentu. W związku z tym, niezbędne jest prowadzenie przez Gminę działań promocyjno-informacyjnych, tj.:

- regularne publikowanie na stronie internetowej Gminy informacji na temat postępów w przygotowaniu, a następnie wdrażaniu *PR*,
- umieszczenie informacji na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy,
- organizacja spotkań bezpośrednich z potencjalnymi partnerami społeczno-gospodarczymi,
- umieszczanie tablic reklamowych i tablicy pamiątkowej w miejscach realizacji inwestycji infrastrukturalnych, które będą informować o zakresie projektu,
- publikacje w lokalnych mediach: prasie, radiu.

Niniejszy dokument dla efektywnej realizacji zapisanych w nim celów i założeń został oparty m.in. na systemie wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej (UE). Gmina Kotuń planuje pozyskiwać wsparcie na inwestycje, wykorzystując możliwość otrzymania dofinansowania na określone projekty. W wyniku tego, zobowiązuje się przestrzegać wyznaczonych zasad i procedur wspólnotowych.

14. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu Programu

Monitorowanie to proces polegający na systematycznym zbieraniu, analizowaniu, raportowaniu ilościowych i jakościowych danych, opisujących postępy i efekty realizowanych zadań, określonych w Programie. Sprawny system monitoringu jest niezbędny dla oceny skuteczności i prawidłowości przeprowadzanych działań.

W zależności od charakteru dostępnych danych przeprowadzony zostanie monitoring:

- monitoring rzeczowy – dostarczy informacji na temat efektów realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych na podstawie wskaźników produktu i rezultatu;
- monitoring finansowy – dostarczy informacji na temat szacunkowego kosztu oraz wykorzystanych źródeł finansowania, które będą podstawą do oceny efektywności i racjonalności wydatkowania potencjalnych środków.

Monitoring prowadzić będą pracownicy Urzędu Gminy w Kotuniu, a zwłaszcza Referatu Rozwoju Gminy. Do ich zadań należeć będzie:

- pozyskiwanie i analizę danych potrzebnych do wyznaczenia wskaźników,
- sporządzanie raportów z realizacji dokumentu i przedstawienia ich do zatwierdzenia Radzie Gminy,
- publikacja wyników sprawozdawczości na stronie BIP Gminy.

Raport dotyczący oceny skuteczności działań wynikający z przeprowadzonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych sporządzany jest co najmniej raz na 2 lata. Sugerowane jest jednak jego coroczne sporządzanie, w celu pełnej kontroli nad wykonalnością projektów realizowanych w ramach PR. Zakres przedmiotowych raportów powinien obejmować następujące informacje, dotyczące:

- postępów finansowych, źródeł finansowanych zadań,
- postępów rzeczowych, zgodności z przyjętym harmonogramem,
- przebiegu wdrażania poszczególnych projektów,
- sposobu komunikacji ze wspólnotą lokalną w zakresie wdrażania programu.

Istotnym elementem jest aktualizacja dokumentu, w przypadku wystąpienia podczas jego realizacji zmian zachodzących w obszarze rewitalizacji lub na terenie pozostającym z nim zależnościami i wywierającym na niego wpływ. W przypadku takiej sytuacji istnieje konieczność dokonania odpowiednich zmian i uchwalenie aktualizacji dokumentu.

Reasumując, efektywne wdrażanie założeń *Programu Rewitalizacji* wymaga stałego monitorowania efektów rzeczowych i finansowych poszczególnych projektów. W celu uwidocznienia zmian zachodzących w obszarze prowadzonych działań rewitalizacyjnych, niezbędne jest porównywanie wskaźników wg stanu na początku okresu z tymi samymi wskaźnikami osiąganymi w późniejszych etapach realizacji *PR*.

15. Spis tabel

Tabela 1. Liczba mieszkańców Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w latach 2010-2015.....	19
Tabela 2. Ludność Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w podziale na grupy społeczno-ekonomiczne w latach 2010-2015	20
Tabela 3. Ludność Gminy Kotuń w podziale na grupy społeczno-ekonomiczne w 2015 roku	21
Tabela 4. Kształtowanie się przyrostu naturalnego dla Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w lata 2010-2015.....	22
Tabela 5. Saldo migracji na terenie Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego, województwa mazowieckiego w latach 2010-2015	22
Tabela 6. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Kotuń na tle powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w latach 2010-2015	23
Tabela 7. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli i szkół z terenu Gminy Kotuń.....	25
Tabela 8. Wyniki ze sprawdzianu uczniów Szkół Podstawowych z terenu Gminy Kotuń.....	25
Tabela 9. Wyniki egzaminów gimnazjalnych uczniów z Gminy Kotuń.....	26
Tabela 10. Wyniki egzaminu szóstoklasistów na terenie Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w 2015 roku.....	26
Tabela 11. Wyniki egzaminów gimnazjalnych na terenie Gminy Kotuń, powiatu siedleckiego i województwa mazowieckiego w 2015 roku	27
Tabela 12. Charakterystyka udzielonej pomocy społecznej w Gminie Kotuń w 2015 roku	29
Tabela 13. Charakterystyka pomocy dla osób z problemem alkoholowym w 2015 roku.....	32
Tabela 14. Podmioty gospodarcze na terenie Gminy Kotuń oraz powiatu siedleckiego w latach 2010-2015.....	36
Tabela 15. Wynikowa klasyfikacja dla strefy mazowieckiej w 2015 r. ze względu na poszczególne zanieczyszczenia pod kątem ochrony zdrowia	40
Tabela 16. Struktura użytkowania gruntów na terenie Gminy Kotuń i powiatu siedleckiego w 2014 roku.....	41
Tabela 17. Struktura gruntów na terenie sołectw Gminy Kotuń w 2015 roku	43
Tabela 18. Wykaz dróg powiatowych na terenie Gminy Kotuń.....	44
Tabela 19. Wykaz dróg gminnych na terenie Gminy Kotuń	45
Tabela 20. Infrastruktura wodno-ściekowa na terenie Gminy Kotuń i powiatu siedleckiego w 2014 roku	48
Tabela 21. Wskaźniki degradacji dla Gminy Kotuń.....	51
Tabela 22. Zbiorcza charakterystyka występowania zjawisk kryzysowych na terenie Gminy Kotuń ...	58
Tabela 23. Cele rewitalizacji i kierunki działań	80
Tabela 24. Wskaźniki produktu i rezultatu dla wyznaczonych obszarów rewitalizacji	81
Tabela 25. Projekty rewitalizacyjne główne i uzupełniające zaplanowane do realizacji na terenie Gminy Kotuń	82
Tabela 26. Projekty komplementarne zrealizowane w perspektywie finansowej 2007-2013	90
Tabela 27. Działania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2014-2020 związane z rewitalizacją.....	101

16. Spis rysunków

Rysunek 1. Struktura celów rozwojowych województwa mazowieckiego	11
Rysunek 2. Struktura Gminy Kotuń	42
Rysunek 3. Obszar zdegradowany Gminy Kotuń.....	60
Rysunek 4. Schemat wyboru obszaru rewitalizacji	61
Rysunek 5. Obszary rewitalizacji Gminy Kotuń	63

17. Spis wykresów

Wykres 1. Prognoza liczby ludności na terenie Gminy Kotuń.....	19
Wykres 2. Podmioty według sekcji PKD 2007 na terenie Gminy Kotuń w 2015 roku	37
Wykres 3. Wskaźnik WS1 - Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (%).....	52
Wykres 4. Wskaźnik WS2 - Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym obszarze (%) ..	53
Wykres 5. Wskaźnik WS3 - Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem na danym obszarze (%)	54
Wykres 6. WPF1 - Udział osób korzystających z kanalizacji w ludności ogółem na danym obszarze (%)	55
Wykres 7. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem (%) w sołectwie Cisie-Zagrudzie.....	71
Wykres 8. Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem (%) w sołectwie Cisie-Zagrudzie	71
Wykres 9. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem (%) na terenie sołectwa Cisie-Zagrudzie.....	72
Wykres 10. Udział osób korzystających z kanalizacji w ludności ogółem (%) w sołectwie Cisie-Zagrudzie.....	72
Wykres 11. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem (%) w sołectwie Koszewnica	73
Wykres 12. Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem (%) w sołectwie Koszewnica	74
Wykres 13. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem (%) na terenie sołectwa Koszewnica	74
Wykres 14. Udział osób korzystających z kanalizacji w ludności ogółem (%) w sołectwie Koszewnica	75
Wykres 15. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem (%) w sołectwie Żeliszew Podkościelny.....	76
Wykres 16. Udział osób bezrobotnych w ludności ogółem (%) w sołectwie Żeliszew Podkościelny	76
Wykres 17. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem (%) na terenie sołectwa Żeliszew Podkościelny	77
Wykres 18. Udział osób korzystających z kanalizacji w ludności ogółem (%) w sołectwie Żeliszew Podkościelny.....	77